

**ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA
BECERİLERİNİN BABALARIN BABALIK ROLÜ
ALGILARI VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME
DAVRANIŞLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Büşra ÜNLÜ

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN**

**ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİNİN BABALARIN
BABALIK ROLÜ ALGILARI VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME
DAVRANIŞLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Büşra ÜNLÜ

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN**

**KARABÜK
Ocak 2022**

Büşra ÜNLÜ tarafından hazırlanan “ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİNİN BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGILARI VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN

.....

Tez Danışmanı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 21/01/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Fatma Elif KILINÇ (AYBÜ)

.....

Üye : Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Asya ÇETİN (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Büşra ÜNLÜ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİNİN BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGILARI VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Büşra ÜNLÜ

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN

Ocak 2022, 139 sayfa

Bu araştırmada çocukların duygu anlama becerileri babalarının babalık rolü algısı ve duygu sosyalleştirme davranışları bağlamında incelenmektedir. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde Karabük ilinde bulunan 5 okul öncesi kurumunda okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 ay aralığında olan ve uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 123 çocuk ve 123 baba oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplamak amacıyla babalara “Demografik Bilgi Formu”, “Babalık Rolü Algı Ölçeği”, “Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başa Çıkma Ölçeği” ve “Denham Duygu Anlama Testi Ebeveyn Anketi”; çocuklara ise “Denham Duygu Anlama Testi” uygulanmıştır. Veri analizinde Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H testleri, T-Testi ve Tek Yönlü ANOVA testleri, Spearman Sıra Farkları Korelasyonu

ve Pearson Momentler arpım Korelasyonu kullanılmıştır. Analizler sonucunda babaların duygu sosyalleştirme davranışlarının ve babalık rolü algılarının, çocuklarının duygu anlama becerilerine yönelik anlamlı bir ilişki olmadığı görülürken, babaların babalık rolü algısının duygu sosyalleştirme davranışlarına olumlu etki ettiği görülmüştür. Çocukların duygu anlama becerileri ile babanın öğrenim durumu, ailenin gelir düzeyi, çocuğun cinsiyeti ve babanın mesleği arasında anlamlı bir fark olmadığı; anne çalışma durumuna göre ise anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Babaların babalık rolü algısı ile cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı; babanın öğrenim durumu, ailenin gelir düzeyi, babanın mesleği ve anne çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Babanın destekleyici tepkileri ile çocuğun cinsiyeti, ailenin gelir düzeyi ve anne çalışma durumu ile anlamlı bir fark olduğu; babanın öğrenim durumu ve mesleğine göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Babanın destekleyici olmayan tepkileri ile çocuğun cinsiyeti, ailenin gelir düzeyi ve babanın mesleğine göre anlamlı bir fark olmadığı; babanın öğrenim durumuna ve anne çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Babalık Rolü Algısı, Duygu Sosyalleştirme, Duygu Anlama Becerisi

Bilim Kodu: 116001

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

INVESTIGATION OF CHILDREN'S EMOTION UNDERSTANDING SKILLS IN THE CONTEXT OF THE FATHERHOOD ROLE PERCEPTIONS AND EMOTION SOCIALIZATION BEHAVIORS

Büşra ÜNLÜ

**Karabük University
Institute of Graduate Programs
Department of Child Development and Education**

Thesis Advisor:

Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN

January 2022, 139 pages

In this study, children's emotion understanding skills are examined in the context of fathers' perception of the role of fatherhood and emotion socialization behaviors. The sample of the research consists of 123 children and 123 fathers, who are between 48-72 months old and selected by convenient sampling method, who continue their pre-school education in 6 pre-school institutions in Karabuk in the 2020-2021 academic year. In order to collect data in this study, "Demographic Information Form", "Paternal Role Perception Scale", "Scale for Coping with Children's Negative Emotions" and "Denham Emotion Understanding Test Parent Questionnaire"; On the other hand, the "Denham Emotion Understanding Test" was applied to the children. In data analysis, Mann Whitney U and Kruskal Wallis-H tests, T-Test and One-Way ANOVA tests,

Spearman Rank Differences Correlation and Pearson Product Moments Correlation was used. As a result of the analyzes, it was seen that fathers' emotion socialization behaviors and fatherhood role perceptions did not have a significant relationship with their children's emotion understanding skills, while fathers' perception of fatherhood role had a positive effect on emotion socialization behaviors. There was no significant difference between the emotion understanding skills of the children and the education level of the father, the income level of the family, the gender of the child and the father's occupation; It was determined that there was a significant difference according to the working status of the mother. There was no significant difference between fathers' perception of paternal role and gender; It has been determined that there is a significant difference according to father's education level, family income level, father's occupation and mother's working status. There is a significant difference between the supportive reactions of the father and the gender of the child, the income level of the family and the working status of the mother; It was determined that there was no significant difference according to the education level and occupation of the father. There was no significant difference between the father's unsupportive reactions and the gender of the child, income level of the family and the father's occupation; It was determined that there was a significant difference according to the educational status of the father and the working status of the mother.

Keywords: Fatherhood Role Perception, Emotion Socialization, Emotion Understanding

Science Code: 116001

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince büyük katkısı olan, çıktığım bu yolda bana güvenen ve güven veren; ışıyla, samimiyetiyle, bilimsel görüşleriyle her zaman desteğini hissettiğim danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN'a, istatistiksel analizlerde bana yol gösteren ve destek olan Emre AKGÜN'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmaya katılan babalara ve çocuklarına, verilerin onlara ulaştırılmasında bana yardımcı olan okul idarecileri ve öğretmenlere de katkılarından dolayı teşekkür ederim. Bu yolda yürümek için bana örnek olan, bugünlere gelmemde büyük emekleri olan hocalarıma, Hacettepe'den bu yana hep yanımda olan, bir süreliğine ağlama duvarım olan, aynı süreçleri aynı zamanlarda yaşadığım, birbirimize hep destek olmaya çalıştığımız kız kardeşim bildiğim dostum Selin ORAL'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bana duygu koçluğuyla, model olmasıyla büyük katkı sağlayan annem Nurten BALIK'a, babalık rolü deyince sadece benim ve kardeşimin rol model aldığı değil, onun etrafında bulunmuş birilerine kesinlikle katkısı olan babacığım Ahmet BALIK'a ve yaşından büyük duygusal olgunluğu ile her daim arkamda olduğunu hissettiğim karlı dağım kardeşim Ferhan BALIK'a ayrıca aldığım kararlarımda, başarılarımda ve dahi yorulduğumda bana güvenli bir sığınak oldukları için tüm kalbimle teşekkür ederim.

En içten teşekkürüm de; bu süreçte stresimi, nazımı çeken, yüzümü güldüren, attığımız her adımda hayal ettiğimiz geleceğe biraz daha yaklaştığımızın sevincini yaşadığımız, güç kaynağım, sevgili eşim Osman Emre ÜNLÜ'ye.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	1
1.1.1 Alt Amaçlar	3
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
BÖLÜM 2	8
GENEL BİLGİLER	8
2.1. DUYGU KAVRAMI	8
2.1.1. Olumlu Duygular	11
2.1.2. Olumsuz Duygular.....	13
2.2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARDA DUYGUSAL GELİŞİM.....	15
2.3. DUYGUSAL YETERLİLİK.....	17
2.3.1. Duyguları Tanıma ve Anlama	18
2.3.2. Duyguları İfade Etme	20
2.3.3. Duygusal Bakış Açısı Alma.....	21
2.3.4. Duygu Düzenleme	22
2.4. DUYGU SOSYALLEŞTİRME	24

Sayfa

2.4.1. Anne Baba Duygu Sosyalleştirme Süreçleri ve Davranışları	26
2.4.2. Duygu Sosyalleştirmede Çocuğun Özellikleri.....	30
2.5. BABALIK ROLÜ ALGISI	32
2.5.1. Toplumun Babalığa Bakış Açısı.....	32
2.5.2. Geçmişten Günümüze Babalık Rollerini	34
2.6. ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİ, BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGISI VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİ.....	36
BÖLÜM 3	39
GEREÇ VE YÖNTEM	39
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	39
3.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE TARİHİ	39
3.3. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU	39
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	42
3.4.1. Demografik Bilgi Formu	42
3.4.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği	42
3.4.3. Denham Duygu Anlama Testi	43
3.4.4. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği.....	46
3.5. VERİLERİN TOPLAMASI.....	47
3.6. VERİLERİN ANALİZİ.....	47
3.7. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ.....	53
3.8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	53
BÖLÜM 4	55
BULGULAR.....	55
4.1. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	55
4.2. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR	55
4.3. ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	57
4.4. ARAŞTIRMANIN DÖRDÜNCÜ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	58
4.5. ARAŞTIRMANIN BEŞİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	72

4.6. ARAŞTIRMANIN ALTINCI SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	76
BÖLÜM 5	85
TARTIŞMA	85
5.1. BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGISININ ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİ İLE İLİŞKİSİ.....	85
5.2. BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGISININ DESTEKLEYİCİ VE DESTEKLEYİCİ OLMAYAN DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI İLE İLİŞKİSİ.....	87
5.3. ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİNİN BABALARIN DESTEKLEYİCİ VE DESTEKLEYİCİ OLMAYAN DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI İLE İLİŞKİSİ.....	89
5.4. BABALARIN DESTEKLEYİCİ VE DESTEKLEYİCİ OLMAYAN DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ.....	90
5.5. BABALIK ROLÜ ALGISININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ....	93
5.6. ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ	96
BÖLÜM 6	99
SONUÇLAR	99
BÖLÜM 7	101
ÖNERİLER.....	101
KAYNAKLAR	105
EK AÇIKLAMALAR A.DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	120
EK AÇIKLAMALAR B.BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ	122
EK AÇIKLAMALAR C.DENHAM DUYGU ANLAMA TESTİ.....	124

Sayfa

EK AÇIKLAMALAR D.ÇOCUKLARIN OLUMSUZ DUYGULARIYLA BAŞ ETME ÖLÇEĞİ.....	126
EK AÇIKLAMALAR E.ETİK KURUL İZNİ.....	128
EK AÇIKLAMALAR F.MEB İZNİ.....	130
EK AÇIKLAMALAR G.ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ	132
EK AÇIKLAMALAR H.BABA KATILIM FORMU.....	135
EK AÇIKLAMALAR I.VELİ ONAM FORMU	137
ÖZGEÇMİŞ	139

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2. 1. Anne Babanın Duygu Sosyalleştirme Süreçleri	27
Şekil 2. 2. Anne Babanın Duygu Sosyalleştirme Davranışları	29
Şekil Ek G. 7. 1. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Kullanım İzni	133
Şekil Ek G. 7. 2. Babalık Rolü Algı Ölçeği Kullanım İzni	134
Şekil Ek G. 7. 3. Denham Duygu Anlama Testi Kullanım İzni	134

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 3.1. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler.	40
Çizelge 3.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler.	51
Çizelge 3.3. Duyguları Anlama Testine ilişkin betimsel istatistikler.....	51
Çizelge 3.4. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler.	52
Çizelge 4.1. Duyguları anlama becerisi ve babalık rolü algısı arasındaki ilişki.	55
Çizelge 4.2. Babalık rolü algısının destekleyici ve destekleyici olmayan ebeveyn tepkileri arasındaki ilişki.	56
Çizelge 4.3. Duygu tanıma becerisi ile destekleyici ve destekleyici olmayan ebeveyn tepkileri arasındaki ilişki.	57
Çizelge 4.4. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepkiler ölçeklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.....	58
Çizelge 4.5. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçek puanlarının babaların öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonuçları.	60
Çizelge 4.6. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçeklerinin babaların gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.....	64
Çizelge 4.7. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçeklerinin babaların mesleklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonuçları.	66
Çizelge 4.8. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçeklerinin eşin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.....	70
Çizelge 4.9. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonuçları.	72

Çizelge 4.10. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.	73
Çizelge 4.12. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların eşlerinin çalışma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.	75
Çizelge 4.13. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.....	75
Çizelge 4.14. Duyguları Anlama, İsimlendirme, Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik ve Stereotipik Olmayan Durumlar ölçek puanlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları.	76
Çizelge 4.15. Duyguları Anlama, İsimlendirme, Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik ve Stereotipik Olmayan Durumlar ölçek puanlarının babanın gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.	78
Çizelge 4.16. Duyguları Anlama, İsimlendirme, Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik ve Stereotipik Olmayan Durumlar ölçek puanlarının babanın mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları.	79
Çizelge 4.17. Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının çocukların annelerinin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.....	81
Çizelge 4.18. Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının çocukların cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.	83

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
BRAÖ	:	Babalık Rolü Algı Ölçeği
DAT	:	Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği
ÇODBÖ	:	Duyguları Anlama Testi
DT	:	Destekleyici Tepkiler
DOET	:	Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri
DİKT	:	Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler
DOT	:	Duygu Odaklı Tepkiler
POT	:	Problem Odaklı Tepkiler
EST	:	Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri
CT	:	Cezalandırıcı Tepkiler
KT	:	Küçümseyici Tepkiler
AÇEV	:	Anne Çocuk Eğitim Vakfı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacına, alt amaçlarına ve önemine yer verilmiştir.

1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI

İnsan yalnızca etten kemikten ibaret olan bir varlık değildir, aynı zamanda duyguları olan sosyal bir varlıktır. Canlılığını sürdürürken insanın duygularıyla hareket ettiği görülür. İçinde bulunduğu durum itibarıyla insan bazı anlarda sinirli, bazı anlarda mutlu, bazı anlarda gergin ve üzgün olabilir. İnsanın içinde bulunduğu duygusal durumu sosyal yapıya uyumlu hale getirmesi süreci duygusal tanıma süreci olarak ifade edilir. Yani duyguların düzenlenmesinde esas amaç sosyal yapı içerisinde ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesidir (İlgar ve Akbaba, 2017).

Duygu tanıma ve anlama becerisinin kazanılması, çocukluk dönemine ait önemli bir kazanım sürecini ifade etmektedir (Macklem, 2007). Bunun yanında bu becerinin kazanılması, gelişimsel açıdan da önemlidir. Yani bireylerin ilerleyen yaşlarında toplumsal yapıya sağlıklı bir şekilde entegre olmaları bu becerilerinin gelişmesine bağlıdır (Cole, Martin ve Dennis, 2004).

Sosyal yaşamın kaliteli bir şekilde sürdürülmesi, bireyin toplumsal ilişkilerde başarılı olması için uygun amaç ve araçları seçip uygulayabilme becerisine bağlıdır (Çorbacı Oruç, 2008). Sosyal açıdan yeterli olmanın ön şartlarından biri duygu tanıma becerilerinin gelişmiş olmasıdır. Dolayısıyla okul öncesi çocuklarda da görülen sosyal yetkinlik seviyesinin belirleyici ön koşulu duygu tanıma ve anlama becerisidir. Bu dönem çocuklarının sosyalleşmesinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için ailede öğretilmeye başlanan duygusal becerilerin sağlıklı bir çevrede öğrenilmeye devam

edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle anne babadan alınan duygu tanıma ve anlama becerisinin çevresel faktörlere dayalı olarak gelişme göstermesi sağlıklı sosyalleşme için ön koşuldur (Grandey, Fiskve Steiner, 2005; Onat ve Otrar, 2010).

Çocuğun yaşadığı bir duygusal deneyim karşısında ebeveyninden aldığı tepkiler bu duygularla ilgili çocuğa aranan bir iz sunar. Bu duygunun ne olduğunun, sebebi, sonucunun, ne kadar onaylanabilir olduğu sorularının ipucunu ebeveynin verdiği tepkiler yanıtlar. Ebeveynin çocuğa verdiği bu ipuçları ebeveynliğin en kilit anlarıdır. Bu ipuçlarını duygu sosyalleştirmenin genel hali olarak tanımlayabiliriz (Ülker, 2021). Anne baba çocuğunun duygularına, bu duyguları destekleyici ve detekleyici olmayan tepkiler verebilir. Destekleyici tepkileri duygu düzenleme becerilerini arttırdığı gibi destekleyici olmayan tepkileri ise çocuğun duygularını bastırmasına, ket vurmasına, duygu düzenlemesine destek olacak izleri görememesine sebep olur (Yağmurlu ve Altan, 2010). Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme süreçleri ve ölçümü ile ilgili faktörler ise ebeveynin psikopatolojisi, ebeveynlerin birbiri ile uyumu, ebeveynin duygu düzenleme becerileri ve ebeveynin kişiliği olarak sayılabilir (Eisenberg vd., 1998).

Babanın varlığı bebeğin doğumundan itibaren çocuğun gelişimi, baba olarak rolü ve çocuk baba ilişkisi üzerinde büyük bir öneme sahiptir (Leidy, Schofield ve Parke, 2013). Güvenli bağlanma söz konusu olunca öncelikle annenin önemine değinilse de çocuk baba ilişkisinin de temellerinin bu dönemde atılması oldukça önemli ve gereklidir. Çünkü hem çocuğa babanın yaklaşımı ve desteği anneden daha farklıdır hem de ilerleyen yaşlarda çocuk ve baba iletişiminin kalitesi bu dönemde atılan temellerin üzerine inşa edilmektedir (Erdoğan, 2004). Geçmişte baba; dominant, ahlaki rehber ve ‘ekmek kazanan’ ebeveyn olarak tanımlarken daha sonrasında çocuğun toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda rol modeli, evlilik ilişkisinde destek ve çocuğa manevi ilgi gösteren kişi olarak da roller edinmiştir (Lamb, 2000).

Geçmişten günümüze kadınların eğitim düzeyinde, ekonomiye katılımında ve ailenin geleneksel aile yapısından çıkıp çekirdek aile yapısına yaklaşması ile birlikte toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde değişimler olmuştur. Annelik ve babalık rolleri ise toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki değişimler ile birlikte gitgide birbirine

yakınlaşmaktadır. Baba çocuğun cinsel, kişilik ve zekâ gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra çocuk babayı rol model olarak cinsiyetlere yönelik tutumlarda bilgi edinirken bir taraftan da erkek çocuklar gelecekte bir ebeveyn olarak çocuklarına nasıl davranış sergileyeceklerine yönelik bir rol model olarak babayı görürler (Zeybekoğlu, 2013).

Bu araştırmanın elde edilen veriler ışığında, babaların babalık rolü algısının olumlu ya da olumsuz olmasının, sergiledikleri destekleyici ya da destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme davranışları ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu, babaların babalık rolü algısının çocuklarının duygu anlama becerilerine etkisi olduğunu, babaların duygu sosyalleştirme davranışlarının çocuklarının duygu anlama becerilerine ilişkin sonuçları yordaması öngörülmüştür.

1.1.1 Alt Amaçlar

1. Babaların, babalık rolü algısı ile çocukların duygu anlama becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Babaların, babalık rolü algıları ile destekleyici ve destekleyici olmayan ebeveyn tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.a. Babaların, babalık rolü algıları ile duygu ifadesini kolaylaştıran tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.b. Babaların, babalık rolü algıları ile duyguya odaklı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.c. Babaların, babalık rolü algıları ile probleme odaklı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.d. Babaların, babalık rolü algıları ile ebeveynde sıkıntı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.e. Babaların, babalık rolü algıları ile cezalandırıcı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.f. Babaların, babalık rolü algıları ile küçümseyici tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların destekleyici ve destekleyici olmayan ebeveyn tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.a. Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların duygu ifadesini kolaylaştıran tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.b. Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların duyguya odaklı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.c. Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların probleme odaklı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.d. Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların ebeveynde sıkıntı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.e. Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların cezalandırıcı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.f. Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların küçümseyici tepkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Babaların, çocukların olumsuz duygularına yönelik destekleyici ve destekleyici olmayan tepkileri; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4.a. Babaların, duygu ifadesini kolaylaştıran tepkileri; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4.b. Babaların duyguya odaklı tepkileri; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4.c. Babaların probleme odaklı tepkileri; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4.d. Babaların ebeveynde sıkıntı tepkileri; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

- 4.e. Babaların cezalandırıcı tepkileri; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 4.f. Babaların küçümseyici tepkileri; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Babaların, babalık rolü algıları; öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Çocukların duygu anlama becerileri; babaların öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. a. Çocukların duyguları isimlendirme becerileri; babaların öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. b. Çocukların duygu tanıma becerileri; babaların öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. c. Çocukların duygusal bakış açıları; babaların öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. d. Çocukların stereotipik durumlar ölçeğinden aldığı puanlar; babaların öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. e. Çocukların stereotipik olmayan durumlar ölçeğinden aldığı puanlar; babaların öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Okul öncesi döneminde duygusal ve sosyal gelişim yaşamın ileriki yıllarında toplumsal, akademik davranışlar, duygusal ve sosyal yetkinlik gibi durumlara zemin hazırladığından dolayı bu yaş dönemlerinde gelişimsel açıdan önemli bir paya sahiptir. Duygu sosyalleştirme bu bakış açısına yaklaşarak çocuğun yaşadığı duygudan sonra gösterdiği ifade etme edilen duyguya ebeveyn ve çocuk arasında duygu aktarımı ve iletişimi içeren bir olgu olarak, bu yaş çocukların duygusal ve sosyal gelişimi için oldukça önemli bir yere sahiptir (Eisenberg, 1998). Bu dönem çocukların gelişimlerinde; ebeveyninin çocuğun duygularına yaklaşımı, tepkileri ya da duygu koçluğu yapması, ebeveyn rollerinin ve algılarının etkili bir rol oynadığı dünyada ve ülkemizde yapılan çalışmaların bulgularında da belirtilmektedir (Hughes ve Gullone, 2010; Gottman ve DeClaire, 1997).

Annenin de sosyal hayatta kendine geniş bir yer bulmasıyla babalar artık çocuklarının üzerinde gerek bakım ve bağlanma gerek davranışsal ve duygusal olarak daha etkin ve bilinçli rol oynamaktadır. Babaların kendi rollerini tanıma ve tanımlama ile buna yükledikleri anlamlar çocuğuyla kurduğu her türlü ilişkinin niteliği üzerinde destekleyici ve belirleyici bir görevi vardır. Çocuklarına rol model olma görevi olan baba, kendi rolünü yalnızca maddi imkan oluşturmak, çocuğuna sert ve duygusuz, mesafeli bir şekilde yaklaşarak yola getirmek olarak görmedikçe, çocuğunun her alanında kendini yedek ebeveyn olarak değil bu süreçte sorumlu bir baba olarak gören babanın çocuğuyla başarılı bir iletişim kurması mutlaktır (Kuzucu, 2011).

Son yıllarda, çocuk gelişimi ve eğitimi üzerinde babanın rolü ile ilgi araştırmaların artışı, babanın bu alandaki etkisinin önemini vurgulamaktadır (Baker, 2013; Güven ve Erden, 2013; McWayne vd., 2013; Jia ve Schoppe-Sullivan, 2011). Çocukların bilişsel, ruhsal, cinsel, sosyal ve duygusal gelişimine babanın etkisini ve katkısını inceleyen araştırmalar, kaliteli baba-çocuk ilişkisi olan çocukların akademik hayatlarının pozitif yönde seyrettiğini, sosyal ve duygusal açıdan gelişimleri ve çevresiyle senkronize ve daha az davranışsal problemler yaşadıklarını kanıtlar niteliktedir (Evans, 1995).

Babanın çocuğuna karşı ilgisi arttıkça çocuğun empati kurma becerisi ve girişimci davranışları pozitif şekilde etkilenmektedir. Böylece çocukta sosyal ve duygusal gelişimin ilerlemede ivme kazandığı görülmektedir (Erdoğan, 2004). Baba, çocuğuna çeşitli haklar tanıyarak çocuğunun dürüst olmasını sağlar. Çocuğuna sorumluluk yükleyerek başarı duygusunu tatmasına yardımcı olur. şefkatli ve dengeli bir disiplin sonucunda çocuğa kendini yönetme yeteneği kazandırır. Böylelikle çocuk, sağlıklı bir gelişim gösterir. Çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi için babanın, babalık rolünü stelenmesi gerekmektedir (Telli ve zkan, 2016).

Yapılan araştırmalar anne ve babaların duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duyguları tanıma ve anlama, duyguları ifade etme ve olumsuz duygularla baş etme becerileri üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır (Morris vd., 2007). Alandaki anne ve babaların duygu sosyalleştirme süreçleri ve davranışları incelendiğinde çeşitli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Anne ve babaların sonuçları kıyaslandığında, duygu sosyalleştirmeyi babaların “kendi sorumlulukları olarak görmedikleri” ifade edilmiştir (Denham ve Kochanoff, 2002). Alan yazınında da babalarla ilgili çok az çalışma bulunmasının yanı sıra babalık rolü algısının duygu sosyalleştirme davranışlarına etkisiyle ilgili çalışma bulunmamaktadır. Babalık rolü algısının ve babaların duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duygu anlama becerileri ile arasında bir ilişkinin olup olmadığına dair herhangi bir çalışmanın bulunmaması bu çalışmayı zgn kılmaktadır.

BÖLÜM 2

GENEL BİLGİLER

Bu bölümde duygu kavramı, olumlu ve olumsuz duygular, okul öncesi dönem çocuklarında duygusal gelişim, duygusal yeterlilik, duygu sosyalleştirme, geçmişten günümüze babalık rolü algısı gibi kuramsal bilgiler ele alınmıştır.

2.1. DUYGU KAVRAMI

Duygu kavramı sözcük anlamı olarak, belli bir nesne, hadise ya da kişi karşısında insanların iç dünyasında beliren izlenimleri ifade etmektedir (TDK, 2015). Greenberg (2004)'e göre duygular, kendimiz ve çevremizdekilere yön vermenin yanında, hayatımıza da anlam vermektedir. Buna göre pişmanlık, üzüntü, kızgınlık ya da kaygı gibi duygular, bireylerin iyi olmalarını sağlamak amacıyla önemli durumlara odaklanmasını kolaylaştırmaktadır. İnsan yaşam boyu farklı birçok uyarının etkisinde kalır ve bunlara bağlı olarak da çeşitli duyguları deneyimler. Kişi, sosyal çevrede etkileşim halindeyken çok veya az, zevk veya kederli duygularla karşılaşır. Duygular, insan olmanın en kalbi unsurudur. İnsanlığın ortak dili duygulardır ve bu duygular sosyalleşmenin gerçekleşmesi için temel görevleri üstlenir. Kısaca duygular, hayata uyum sağlama araçlarıdır (MEB, 2013).

Duygu sözcüğü tarih boyunca uzmanlar tarafından bilimsel olarak çok farklı şekillerde tanımlanmıştır. Plutchik (1994)'e göre duygu; davranış, his, fiziksel değişimler, tepkisel güç ve kontrol gibi içeriklerden oluşur. Goleman (1996)'a göre ise duygu, bir his ve bu hisse ait olarak ortaya çıkan belli düşünce, psikolojik ve biyolojik durum ve bir dizi eylem halidir. Ayrıca Crooks ve Stein (1991) ise beden dilinin, jest ve mimiklerin, ses düzeyinin ve davranışların duyguların birer işaretçisi olduğunu söyler. Duygu bireylerin bebeklik döneminde enerji olarak ortaya çıkar ve ayırt edilmesi güçtür. Çocukların da gelişimsel gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmaması olumlu

veya olumsuz bazı duyguların ortaya çıkmasına sebep olur. Doğumdan itibaren ilgiyle karnı doyurulan ve altı temizlenen bebek haz duyar. Fakat büyüdükçe haz duymak için yalnızca fiziki ihtiyaçlarının karşılanması değil anne kucağında olmak, okşanmak, anne sıcaklığını hissedip sevildiğini hissetmek ister (MEB, 2013). Zamanla bireylerin duygularının ayrışması ve tanımlanması duygu durumlarının sınıflandırılmasına katkı sağlar (Passons, 1975).

Yapılan araştırmalarda duyguların farklı düzeylerde işlevsellik gösterdikleri saptanmıştır. Bazı araştırmacıların duyguların işlevine yönelik görüşleri şu şekildedir:

- Duygular organizmanın sosyal ya da fiziki ortama uyumu ile ilintilidir. Bu yüzden duyguların oluşma süreci belirli bir değerlendirme sürecini de kapsar (Safran ve Greenberg, 1991).
- Duygular hedeflenen amaçlara yönelik davranışsal tepkilerin oluşmasında önemli bir yer tutar. Bireyin yaşantısındaki motivasyonunun dirençli olmasına katkı sağlar. Bütün insanlar için sosyal yaşamın sağlıklı yürütmesine katkı sağlarlar. Bireylerin duyguları her zaman hedeflenen amaçlara yönelik olarak ortaya çıkmaz. Bazı durumlarda bireylerin başına gelen olumlu ya da olumsuz durumlar da duyguların kaynağını oluşturur. Bu yönüyle duygular sosyal yaşamın her aşamasında kendisini farklı şekilde ortaya koyar (Safran ve Greenberg, 1991).
- Duygular davranış modellerine ilişkin bilgi akışını sağlar. Sistem içerisinde ortaya çıkan davranış modellerine bakılarak duyguların yönüne ilişkin bilgi edinilebilir. Bu açıdan duygu ve davranış arasında sıkı bir ilişki mevcuttur (Frijda, 1994).
- Duygular güdüleyici nitelik taşır. Bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında onlara gereken motivasyonu duygular sağlar (Frijda, 1988).
- Duygular sistemlerin arasında ortaya çıkan öncelikli durumları örgütler. Birbiriyle uyum içerisinde olmayan hedef davranışlardan hangisinin tercih edileceğinde duygular aktif olarak rol oynar. Bu yönüyle duyguların karar verme mekanizması üzerindeki etkisi de ortaya çıkmış olur. Sistem içerisinde aynı anda ortaya çıkan birbirine zıt durumlar karşısında hangi hareket tarzının

benimseneceğini duygular belirler. Zamanla duygu kaynaklı davranış modelleri birey üzerinde öğrenilmiş hareket modellerine dönüşür (Safran ve Greenberg, 1991).

- Duygular değişik ifade modellerini içeren (expressive) motor örüntülerini kapsamaktadır. Motor örüntüler duyguların deneyiminin özünü oluşturur. Bu örüntüler sistemle ilintilidir ve her bir temel duyguya karşılık spesifik ifade modelleri bulunmaktadır (fiziksel tepki, yüz ifadesi, davranış modeli vs). Duyguların kalitesini ortaya koyan oluşumlar ise bu davranış modelleridir (Ekman, 1994; Izard, 1993; Leventhal ve Scherer, 1987).
- Duygular birinci dereceden iletişim sistemlerinin göstergesidir. Duygular, organizmaların kendi davranış modelini belirlemenin yanında; diğer davranış modellerini uyarma ve duygusal tepkileri tanıma özelliği taşırlar (Safran ve Greenberg, 1991).
- Duygular, bireylerin kendilerini ifade etme biçimidir. Duygu süreçleri beklenmeyen olaylar karşısında bilginin hızlı ve etkili bir şekilde, bütün sistem ve amaçlar göz önüne alınarak gerçekleşir. Duygusal süreçler çok hızlı bir şekilde yerine getirildiği için davranışlara aktarılması da çok hızlı gerçekleşmektedir. Karmaşık gibi görülen sistem içerisinde hangi duygunun seçilip davranışa dönüşeceğinin tespiti zor gibi görünse de yaşantılardan kaynaklanan deneyimler bu süreci anlık olarak gerçekleştirir. Dolayısıyla duygular, pratik şekilde ortaya çıkar ve ekonomiktir (Safran ve Greenberg, 1991).
- Şematize edilen duygusal hafızaların vasıtasıyla davranışsal tepkiler ortaya çıkmaktadır. İnsan, doğduğu andan itibaren belleğine belirli olayları kaydeder. Bu olaylara karşı duygusal kodlamalar yapar ve yeri geldiğinde bu kodlamaları hızlıca ortaya çıkarır. Nesiller boyunca süregelen duygusal yaşantıların oluşturduğu söz konusu kodlamalar, bireylerin gelecekte karşılaşacakları bütün tecrübelerinde etkili olur. Söz konusu kayıt ve kodlamalar bireylerin duygusal yaşantısına direkt etki etmektedir. Duygusal tepkilerin ortaya çıkmasında ve bu duyguların tanımlanmasında motor davranışların görünümü bizlere yol göstermektedir (Safran ve Greenberg, 1991).

- Duygusal şemalar harekete geçerek davranışsal deneyimlerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu yönüyle duyguların davranışlar üzerinde öznel ama kuvvetli bir etkisi bulunmaktadır. Dıştan bakıldığında karmaşık görülen şematik durumun bireyler açısından değerlendirilmesi ve harekete yansması çok hızlı şekilde gerçekleşmektedir. Ancak her durum karşısında her bireyin duygusal tepkisi aynı hızda olabilmekte iken; aynı yönde olmayabilir. Yani duygular öznel nitelikte bireylerin davranışlarında kendisini gösterir. Bir birey açısından olumlu duyguların ortaya çıkmasına sebep olabilen bir durum, başka bir birey açısından olumsuz duygu durumunun kaynağını oluşturabilir (Safran ve Greenberg, 1991).
- Duygusal şemaların düzeyi her zaman aynı kalmaz. Zaman içerisinde yaşanan olaylar ve karşılaşılan tecrübeler duygu şemalarını zenginleştirir. Her yeni yaşantı duygu şemasında olumlu ya da olumsuz olarak kendisine yer bulur. Aynı ya da benzer durumlarla karşılaşılması durumunda duygu şemasında yer alan motor davranışlar kendisini gösterir (Leventhal ve Scherer, 1987).

Duygular olumlu ve olumsuz duygular olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre olumlu duygular, yaşamdan duyulan aktif hazzı ve keyfi tanımlamaktadır. Olumsuz duygular ise, bireyin sıkıntı, öfke, stres ve korku gibi negatif duygularının aktif olmasıdır. Olumlu ve olumsuz duyguların saptanmasında kültürel ve bireysel farklılıklar önemli yer tutar. Buna karşın alan yazında; heyecan, haz, mutluluk ve hoşnut olmak gibi duyguların olumlu duygularla ilişkilendirilmesi söz konusudur. Stres, mutsuzluk, öfke gibi duygular da olumsuz duygularla ilişkilendirilmektedir. Alan bilimi uzmanlarına göre bu iki kavram birbirinin zıttı olarak değerlendirilmez. Ancak iki kavram arasında sıkı bir ilişkinin olduğu da açıktır (Özer ve Tezel, 2008).

2.1.1. Olumlu Duygular

Psikoloji alanına yönelik çalışmalar yapan araştırmacılar 19. yüzyılın başlarında, kaygı, üzüntü ve depresyon gibi olumsuz duygular üzerinde yoğunlaşmış ve olumlu duygulara çok fazla yer vermemişlerdir. 1980'li yıllarda ise pozitif duygu kavramı

önem kazanmaya başlamış ve 1990'lı yıllardan sonra olumlu duygular üzerindeki çalışmalar artmıştır (Myers ve Deiner, 1995). Söz konusu çalışmalarda insan yaşamını daha kaliteli kılan ve yaşantıların pozitif yöne evrilmesine katkı sağlayan duygular ön plana çıkartılmış ve literatüre bu yönde çokça kaynak sunulmuştur. Bu çalışmalar kapsamında bireylerin olumsuz duygularıyla başa çıkabilme durumları ve yaşam koşullarını iyileştirebilme durumları değerlendirilmiştir. Bunun amacı ise insanların hayatlarında karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmelerini kolaylaştırmak ve onlara direnç kazandırmaktır (Mcknight, Huebner ve Suldo, 2002). Literatürde incelenen bazı olumlu duygulara ise aşağıda yer verilmiştir.

Sevgi; bu duygu insanların birbirine yakınlaşmasına aracılık eden “görünmeyen bağ” diye tanımlanabilen bir his olarak tanımlanır. En sade şekliyle sevgi, bir heyecan ve duygu türü olarak bilinir. Sevgi, bireyin herhangi bir olay, durum veya bir şahsa karşı yakından ilgi duyması ve ona bağlanması anlamına gelir. Başka bir görüşe göre ise sevgi, öğrenilebilen duygusal bir tepkime sürecidir (Buscaglia, 1995).

Sternberg ve Grajek'e göre (1984), sevgi duygusunun ortaya çıkmasına etki eden etkenler şu şekilde sıralanmaktadır;

- Başka birisini yakından tanımak,
- Bilgi ve düşüncelerin paylaşılması,
- Kişisel duygu ve düşüncelerin samimiyetle paylaşılması,
- Başkalarından duygusal destek alınması ve başkalarına duygusal destek sağlanması,
- İlişkinin ilerlemesiyle kişisel olarak gelişim gösterme ve karşı tarafın kişisel gelişim göstermesine yardım etme.

Güven; pek çok sosyal bilim dalının inceleme alanına giren bu duygu, dürüstlük ve doğruluk kavramlarına dayanan sübjektif bir kavramdır. Sosyal bilimler bakımından bu kavram üzerinde yapılan araştırmalarda, konunun örgütsel açıdan incelenmesine ağırlık verilmiştir. Toplumsal yaşamda insanların birbirine güvenmeleri, sosyal etkileşimlerin daha sağlıklı bir düzeyde ilerlemesine katkı sağlar. Bunun yanında güven duygusunun varlığı yalnızca sosyal açıdan değil psikolojik açıdan da sağlıklı

bir toplumun oluşmasına aracıdır. Ayrıca güven duygusu, sosyal gelişimin yanında ekonomik gelişimin de temelini oluşturur. Güven duygusunun yaygınlaştığı toplumlarda iş yaşamının ve ekonomik yaşamın da sağlıklı bir şekilde ilerlediği görülmektedir (Young ve Daniel, 2003).

Mutluluk; insanoğlu var olduğu ilk zamanlardan itibaren bu kavrama ulaşmak için çalışmakta ve dolayısıyla bu kavram felsefe biliminin temel konularından birini oluşturmaktadır. Hayatın pozitif bir şekilde sürmesini sağlayan, yaşama isteğini güçlendiren insanlığın tümünün hissetmek için çabaladığı hoş bir duygudur. Bireyin gerçekleşmesini istediği bir durumun olumlu sonuçlanması ile ortaya çıkan ve kişiyi gülümsetip kendisi iyi hissetmesini sağlayan bir duygudur (Bozkurt, 2014). Bireylerin mutluluğa ulaşmasında iki temel aşama olduğu belirtilmektedir: İlk aşama bireyin kendisini tanıma, duygularının farkına varma, onları yönlendirme ve bu aşamanın yönlendirmesiyle hareket etme aşamasıdır. İkinci aşama ise, kendisi dışındaki bireylerle iletişime geçme ve böylece karşı tarafta yer alanların duygularının fark edilmesi aşamasıdır. Mutluluk kavramına ulaşmak için sosyal bilimlerde kabul edilen görüşe göre doğru iletişim ve pozitif bakış açısı çok önemlidir (Ayçiçek, 2012)

2.1.2. Olumsuz Duygular

Olumsuz duygu düzeyi genelde bireylerin karakterleri ile yakından ilişkilidir. Bireylerin yaşamları ile ilgili olarak her alana yayılan bireysel tatminsizlik hali, olumsuz duygu olarak ortaya çıkmaktadır. Olumsuz duyguların birçok konuyla alakalı olduğu savunulur. Olumsuz duygu çokluğu, yüksek düzeyde çeşitli veya birbirine ters davranış modeli içerisindeki tutumlara sebep olmaktadır. Olumsuz duygu düzeyleri yüksek olan bireyler kendilerine karşı ve diğer bireylere karşı sürekli negatif tutum içerisinde bulunurlar (Weiss ve Cropanzano, 1996). Literatürde incelenen bazı olumsuz duygulara ise aşağıda yer verilmiştir.

Öfke; öfke duygusu olumsuz duyguların başında gelir. Shaver ve arkadaşları (2001) tarafından öfke duygusu tanımlanırken bu duyguya neden olan bir davranışın, bir isteğin yerine getirilmemesi, reddedilmesi; statü, itibar ya da maddi kazanç kaybı;

işlerin planlandığı şekliyle yürümemesi, belli bir hedef doğrultusunda yapılan fiillerde hayal kırıklığına uğranması; mevcut ya da beklenen fiziksel ve fizyolojik acılar; kurallara uygun olmadan alınan kararlar gibi etkenler sıralanır.

Korku da öfke gibi ilk altı aydan sonra görülmeye başlar. Bebeklikten itibaren ellerine yeni bir oyuncak aldıklarında önce çekinirler. Bu korkunun işaretlerindendir fakat korkunun en belirgin ifadesi ise tanımadık yetişkinlere gösterilen yabancı endişesidir ve onlardan uzak dururlar. Bunun birkaç nedeni olabilir; bebeğin mizacı, önceki yabancılara dayalı tecrübeler, karşılaştıkları durum ve ortam vb (Berk, 2018). Korkunun bilişsel becerilere ve çevredeki tehlikenin farkına varmaya bağlı olması korkunun öğrenilebilen bir kavram olduğunu söyleyebilir, dolayısıyla korkunun nedenleri bireyden bireye büyük oranda farklılaşacaktır (Sullivan ve Levis, 2003).

Korkuyu oluşturan tüm uyarımlardaki ortak payda, aniden oluş ve bunun sonucunda da çocuğun yeni duruma uyum sağlayamamasıdır. Bir çocuğun neden ve ne zaman korkacağını belirlemek epeyce zordur. Korku duygusunun oluşumu, çevre koşullarına, uyarının veriliş tarzına, önceki yaşantılarla o andaki psikolojik ve fizyolojik duruma bağlıdır (Yavuzer, 2001). Nefrette olduğu gibi çok yoğun ve belirgin bir uyarılma da korku ifadelerini ortaya çıkarmak için yeterli olabilir. (Sullivan ve Levis 2003). Korku anındaki tepkiler, durumdan uzaklaşma isteği, nefes tutma, ağlama gibi farklı davranış biçimleri şeklinde görülür (Yavuzer, 2001).

Üzüntü; olumsuz duygular arasında yer alan diğer bir duygu da üzüntüdür. Bazı psikologlar tarafından bu duygu, hedeflenen amaçların gerçekleştirilememesi ya da geri dönüşü imkânsız kayıplardan kaynaklanmaktadır. Bu duygu travmatik bir olay karşısında ortaya çıkan ilk duygusal durumdur. İnsan psikolojisine zararlı olan bir olay ya da durumun yaşanması halinde verilen ilk tepki, üzüntü ya da kaygı şeklinde ortaya çıkar. Bu durum, içsel veya dışsal etkenlerin neticesinde otokontrol sisteminde yaşanan zorluğun dışı vurumudur (Tarhan, 2007).

Shaver ve arkadaşlarına göre (2001) insanın üzüntü duygusuna bürünmesine bazı etkenler neden olmaktadır. Bunlar; istenmeyen neticelerle karşılaşma, sevgi duyulan

bir yakının vefat etmesi, bir varlık ile kurulan ilişkinin sonlanması ya da çevresi tarafından reddedilmedir. Bu durumlar karşısında birey, içine düştüğü olumsuz durumu değiştirmek için kendisini zayıf, çaresiz ve yardıma muhtaç hisseder.

Kıskançlık; Sayar'a (2006) göre kıskançlık içsel ve dışsal öğelerden oluşan karmaşık bir tepkisel süreçtir. İçsel öğeler, genelde dış dünya tarafından gözlenemeyen değişik duygu, düşünce ve fiziksel belirtiler olduğu belirtilmektedir. Bu duygular ise hırs, öfke, acı, üzüntü, keder, kıskançlık, aşağılanma ve hiddet duyguları olarak belirtilmektedir. Kıskançlık duygusunun barındırdığı düşünceler; suçluluk duygusu, gücenme, karşısındaki ile kendisini kıyaslama, toplumsal imajı açısından endişe duyma, kendine acıma biçiminde görülmektedir. Kıskançlık duygusuna ilişkin fiziksel belirtilerin bazıları ise; yüzün kızarması, ellerin titremesi, vücudun terlemesi, midede krampları görülmesi, nabız atışında hızlanma, nefes alıp vermede sıkıntı yaşamadır.

Utanc; bireyin, kendi tepkilerini başkalarının nasıl değerlendirdiğine yönelik algılama veya buna göre yaptığı çıkarımlar sonucu yaşadığı histir (Tangney ve Dearing, 2002). Utancın ebeveyn tutumları ve çocuğun yaşadığı duygu durum değişimleri ile erken çocukluk döneminde ortaya çıktığı görülmektedir. Ebeveynin bu dönemde çocuğun dünyayı keşfetme merakına sürekli olumsuz tepki vermesi, çocuğun yetersizlik duygusu ve reddedilme korkusu yaşamasına ve bu durumu kabullenmesine neden olmaktadır (Malatesta-Magai ve Dorval, 1992).

2.2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARDA DUYGUSAL GELİŞİM

Yaşam boyunca değişen, sabit kalan ya da başkaları ile daha fazla etkileşim ve bağ kurmaya sebep olan beceriler duygusal gelişim olarak ifade edilir (Brown ve Dunn, 1994). Diğer gelişim alanları gibi doğduğumuzda duygular da tam anlamıyla gelişmemiştir, zamanla olgunlaşma ve öğrenme sonucu duygusal gelişim alanı da tamamlanmış olur (Mestçioğlu, 2015).

Bebekler yaşamın ilk yıllarında duygusal sinyaller oluşturur ve gelişim alanları tamamlandıkça duyguları ifade etmek için dil kullanılmaya başlar (Greenberg, Kusche

ve Speltz, 1991). Denham (1998), üç yaşına gelen çocukların artık birçok farklı duyguları gösterip ve deneyimlediğini açıklar. Bunlar genellikle kızgınlık, korku, üzüntü, mutluluk gibi temel duygulardır. Okul öncesi çağda çocuklar duyguları farkında olarak ve sosyal etkileşim içinde yaşamaya başladıkça duygularını ifade ederken karışıklık, esneklik ve uyum da yakalamaya başlar. Yavuzer'in (2001) de açıkladığı gibi olgunlaşma ve öğrenmenin gelişime etkisiyle, yaş arttıkça çocuklar ve büyük çocuklar ile yetişkinler arasında duygusal farklılıkların olduğu barizdir. Belirli bir yaş grubundaki çocuklarda aynı heyecan tutumlarını beklemek mümkün değildir. Çünkü her çocuğun olgunlaşması farklı çizgide ilerlediği gibi öğrenme fırsatları da kısıtlıdır.

Diğer gelişim alanları gibi duygusal gelişim de evreler halinde tamamlanır (Thompson, Meyer ve Jochem, 2008). Okul öncesi dönemde bulunan çocuklar önce duygular ile ilgili konuşur ve başkalarının da duygusal belirtilerine karşılık verir. Daha sonra kendi duygularını düzenlemeye -özellikle olumsuz duyguları ile başetme becerisi geliştirmeye- yeterli hale gelir. Son olarak ise duygusal farkındalık kazanıp empati becerisi kazanır (Berk, 2018).

Dört yaş çocuğunun duyguları ve davranışları değişkendir. Çevresine karşı çelişkili duygular barındırır (Kandır, 2004). Aynı zamanda meraklı ve davranışlarını da rahat kontrol edebilecek düzeydedir (Kagan, 1984). Özgürlüğüne düşkün ve inatçıdır. Kendisinden küçüklere karşı ilgilidir, sevgi gösterir; olumsuz durumdaki arkadaşlarının duygularını anlamaya, paylaşmaya çaba gösterir (Yavuzer, 1998). Yoğun duygular içerisindeyken beklemeyi bilerek, gerektiğinde hedeflerini düzenleyerek, duygu ifadelerini duruma göre uydurup başetme stratejileri kullanırlar (Sroufe, 1997). Duyguların ve bunlara tepkilerin kişisel olduğunu, kişiden kişiye değişebileceğini, farklı kişilerin farklı istek ve inançlarına göre tepkiler vereceğini anlarlar (Harris vd., 1989).

Beş yaşındaki çocukların geneli neşeli ve canlıdır, bir beceri kazanmakta kararlılık gösterip duygularını da kontrol edebilir (Oktay, 2000). İçinde bulunduğu topluma ve kültüre göre doğru, yanlış, çirkin, güzel gibi olguları kavramaya başlar. Diğerlerinin

haklarına saygı duymaya başlar. Duygu ve isteklerini iç denetimle kontrol edebilir (Kagan, 1984). Daha küçük yaşlarda ani ve yüksek sesler, hareketler, yabancılar korkuturken bu yaş grubunda hayali canavar, yalnız kalma, karanlık, kötü karakterler ve ölüm korkusu vardır (Bayhan ve Artan, 2007; Başal, 2003).

Altı yaş ise fırtınalı ve duygusal bir yaştır. Sevgi, mutluluk, öfke gibi duygularını ifade eder, diğerlerinin duygularını da anlar (Polatkan Unutkan, 2003). Empati bu yaşta ortaya çıkar. Kendisini de eleştirmeye başlar. Arkadaşlarına ve öğretmenine verdiği değer gittikçe artar. Paylaşma, işbirliği, sempati, dostluk ve diğerleriyle iyi ilişkiler kurma gibi davranışların yanı sıra rekabet, tartışma ve kavga da görülmeye başlanır (Mussen vd. 1990, Çağdaş ve Seçer, 2002). Başarılı olma ihtiyacının yanı sıra başarısızlıktan hoşlanmazlar, eğer başarılı olamazlarsa hayali başarılarıyla övmeye çalışırlar. Kardeş ve arkadaş kıskançlığı da oldukça sık gözlenir. Duygularını artık daha net ve özgürce ifade ederler (Damon ve Eisenberg, 2006).

2.3. DUYGUSAL YETERLİLİK

Duygusal becerilerin gelişimi yani duygusal yeterlilik; duyguları anlamaya, ifade etmeye ve düzenlemeye dayanır (Denham, 1998). Mayer ve Cobb'a (2000) göre duygusal beceriler kişinin duyguları tanıması, diğerlerinin ve kendisinin duygularını anlaması, ifade etmesi, duygularını düzenlemesi ve bunları bulunduğu ortama uygun duruma getirmesi gibi yetenekleri kapsar. Saarni (1999) ise duygusal yeterliliği, kendisinin ve başkalarının duygularının farkına varma, duyguların ve bağ kurmanın nasıl etkilediğini anlama, duyguları içinde bulunduğu topluma göre ifade etme, başkalarının duygularına empatik ve sempatik katılım, sosyal kurallarla duygular arasında bağlantı kurma, kendinin ve başkalarının duyguları arasında uyumsuzluk olabileceğini anlama, olumsuz duygularla kontrol stratejileri kullanarak baş etme yeteneği, kendi duygusal deneyimlerini kabul etme ve duygularından hoşnut olma olarak sekiz boyuta ayırmış ve bu boyutların çoğunun erken çocukluk yıllarında edinildiğini belirtmiştir.

2.3.1. Duyguları Tanıma ve Anlama

Duyguların çoğunlukla yararlı oldukları ve olumlu duyguların devam ettirilmeye çalışılmakla beraber olumsuz duygulardan kurtulmaya çalışıldığı görülmektedir. Olumlu duyguların sürdürülmeye çalışılması ve bu duyguların etkilerinin arttırılması çabaları neticesinde duygu tanıma kavramı ortaya çıkmıştır. Literatürde duygu tanıma kavramının, insanların duygu durumlarının yönetilmesi amacıyla sergilenen aktif çabalarından oluştuğu ve bireylerin ruh halleri, stres seviyeleri, olumlu ya da olumsuz duygularını içeren bütün durumlarını düzenlenme amacını ifade ettiği kabul edilmektedir (Duy ve Yılmaz, 2014). Bu kavram, akademik metinlerde başlangıçta olumsuz duyguların kontrol edilip değiştirilmesi olarak düşünülmüştür. Ancak zamanla bu alandaki çalışmalar genişletilmiş, olumlu duyguların düzenlenmesinde de bu kavram kabul görmeye başlamıştır (Gross, 1999).

Bazı araştırmacılara göre kişinin tepki vermesinde, karar vermesinde, önemli hadiseleri hatırlamasında ve toplumsal etkileşimlerini tanımasında önemli rol oynayan duyguların şiddetinin ve zamanlamasının ayarlanamaması, kişinin hayatını olumsuz etkilemektedir. Duygu oluşumunun, insan yaşamında bazı problemlere sebep olması, duygu tanıma kavramını önemli hale getirmektedir (Ataman, 2011). Duygu tanıma becerisi, içinde bulunan duygusal durumlardan kaçınmanın yerine bu durumların anlaşılmasına çalışılması ve hissedilmesi, olumlu duyguların arttırılması, olumsuz duyguların azaltılması, kişinin kendisini teskin edip dikkatini dağıtmaya çalışmasını kapsamaktadır. Bununla beraber, nefes alma ve verme, kişilerin duygularını olduğu gibi yaşamalarını ve duygusal sıkıntılarının düzelmesini sağlamaktadır (Greenberg, 2004).

Pons ve Harris (2019), duyguları anlamayı duygu hakkındaki biliş olarak tanımlar. Denham'a (1998) göre duyguları anlama çocuğun hem kendi duygularının hem de çevresindekilerin duygularının farkına varıp bunları sözel bir şekilde ifade etmesini ve bunları yansıtan tepkiler ortaya koymasını içermektedir. Çocukların duygu anlama becerilerinin gelişmesi için yetişkinlerin yaşanan durumların hangi duygulara sebep olacağını anlatan duygu durum içerikli iletişimde bulunmaları gerekir (Gerhardt,

2014). Sosyal ve duygusal yeterlik ile ilişkili olan duyguları anlama okul öncesi dönemdeki çocuklar için oldukça önemli bir görevdir (Albenese, De Stasio Chiacchio, Fiorilli ve Pons, 2010). Bu dönemde bilişsel ve duygusal gelişimin büyük bir bölümünü kapsayan duyguları anlama becerileri kazanılır (Harris,1989).

Bazı sosyal bilimciler duygu tanımayı, içsel süreçler ve sergilenen davranışların düzenlenmesinin bir bileşimi olarak ele almaktadır. Duygular, kişilerin kendi davranışlarında olduğu kadar başkalarının davranışlarında da değişmesine yönelik değerlendirmeleri ve davranışları kapsamaktadır. Örneğin; bir bebeğin korkması durumunda yüz ifadelerinde meydana gelen değişim, bebeğe bakan kişinin davranışlarında da değişime neden olmaktadır (Cole, Martin ve Dennis, 2004). Bu açıdan bakıldığında duygular hem düzenlenen hem de düzenleyen niteliğe sahiptir (Cole, Michel & Teti, 1994). Duygu tanıma ve anlama becerisi belli bir duruma karşı duygusal, sosyal ve bilişsel ihtiyaçların farkında olunmasını gerektirmekte ve bunun yanında hem olumlu hem olumsuz duyguları değiştirmeyi kapsamaktadır (Cole, Martin ve Dennis, 2004; Eisenberg ve Spinrad, 2004; Mauss, Bunge ve Gross, 2007).

Duygu anlama sürecinin gelişimi, duyguların düzenlenmesinin anlamlandırılmasında oldukça güçlü bir araç olarak görülmektedir. Bu süreç, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren kazanmaya başladığı bir takım becerilerle beraber zamanla kademeli bir biçimde gelişmektedir (Dodge ve Garber, 1991). Duygu anlama becerilerine yönelik yapılan çalışmaların çoğunluğu bebeklik çağından yetişkinliğe doğru ilerleyen bir periyotta yoğunlaşmıştır (Thompson, 1994). Bu periyodik sürecinin incelenmesi aşamasında kişilerin biyolojik ve sosyal gelişimleri üzerinde durulmakta ve iki alandaki gelişimleri çok yönlü incelenmektedir. Gelişim süreçlerinin kişiden kişiye farklılık göstermesi de bu araştırmaların sonuçlarının objektiflik bakımından tartışılmasına yol açmaktadır (Thompson ve Meyer, 2007; Calkins ve Hill, 2007).

Üç yaşına gelen çocuklar genel olarak aile bireyleriyle duygularını tartışabilir ve onların duygularını daha iyi anlayabilirler. Okul öncesi dönemde çocuklarda gözlemlenen duygu tanıma ve anlama becerileri, oyunlar esnasında verdikleri tepkiler ve gerçek durumlarda verdikleri tepkilerden net olarak anlaşılabilir. Bu

dönemde çocuğun sosyal yapı içerisine belli oranda dâhil olması ve çevresinin genişlemesi ile duygularını tanıma becerilerinde gözle görülür bir artışın olduğu kabul edilir. Dolayısıyla bu dönemde kazanılan duygu değişim becerilerinin ilerleyen zamanlarda çocuklara çok yararlı alışkanlıklar kazandıracağı açıktır (Cole, Michel ve Teti, 1994).

Okul öncesi dönemde, duygu tanıma ve anlama becerilerinde eksiklik olması, sosyal ilişkilerin ve okula uyum sürecinin zorlaşmasına neden olmaktadır. Bu sebeple erken çocukluk döneminde bu becerilerin kazanılması çok önemlidir (Calkins & Hill, 2007). Bunun yanında bu süreçte gelişimsel açıdan kazanılması gerekli olan öz-kontrol veya öz tanıma becerileri, duygu tanıma ve anlama becerileriyle ilişkilidir. Dolayısıyla duygu anlama becerisi birçok alana etki etmektedir (Calkins, 2009).

Okul öncesi dönemde öz tanıma becerileri konusunda bir artış görülmektedir. Çocukların, duygusal açıdan başa çıkma yöntemleri geliştirme konusunda zorlanmaları durumunda inkâra yönelme, çözülme ve yanlış davranışlar sergileme gibi yöntemlere başvurmaları muhtemeldir. Duygu tanıma ve anlama becerilerinin kazanılmasında sağlıklı gelişim gösteremeyen çocukların okul yaşamında zorlandıkları ve duygusal durumlarının olumsuz niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Sonuçta bu durum duygu tanıma becerisi de olumsuz etkilemektedir (Cole, Michel ve Teti, 1994).

2.3.2. Duyguları İfade Etme

Anne ve babalar duyguları sosyal açıdan kabul edilebilir yollarla ifade etme konusunda teşvik ederler. İlk aylarda ebeveynler, bebeklerinin kızgınlık ve üzüntü ifadelerinden ziyade ilgi, mutluluk ve şaşırma ifadelerini taklit ederek bebeklerinin olumsuz duygularını bastırmalarını teşvik ederler. Erkek bebekler bunu daha çabuk kabul ederler çünkü erkekler olumsuz duygularını düzenlemede kızlardan daha çok zorlanırlar (Else-Quest vd., 2006). “Kadınlar duygularını ifade eder, erkekler ise duygularını kontrol eder.” diye iyi bilinen cinsiyet farkı küçük yaşlardan itibaren desteklenir (Berk, 2018). Duygular üzerine konuşmak için gereken yeterli sözcük

dağarcığı 18. aydan sonra hızla gelişir ancak çocuklar bu dönemde dili kullanmada henüz aktif değildirler (Mascolo ve Fischer, 2007). Okul öncesi dönem çocukları, yetişkinler ile olan etkileşimleri aracılığıyla duyguları öğrendikçe, duyguları daha fazla ifade eden konuşmalar yaparlar (Hughes ve Dunn, 1998).

Bebekler büyüdükçe çevresindekilerin duygularının nedenini de tahmin etmeye başlar. Okul öncesi dönemde, arkadaşının neden üzgün olduğu sorulduğunda annesinin yanında olmadığını ve onu özlediği şeklinde çıkarım yapabilir ya da arkadaşı kızginken kendine vurabileceğini düşünebilir. Ayrıca karşısındakinin duygularına uygun davranış da sergileyebilir. Örneğin; mutsuz birisine sarılıp öpebilir veya arkadaşı kızdığında elindeki oyuncakı ona verebilir (Karayılmaz, 2008). Çocuklar duygusal ifadeleri, diğerleri ile sosyal etkileşimini düzenleyecek işaretler olarak kullanır (Holodyski vd., 2019). Duygularını ifade etmek için zamanla kelimelerin, hareketin, oyunun ve sanatın etkisini de fark eder (Shaback vd., 2019). Okul öncesi dönemden itibaren sosyal etkileşimde bulunduğu kişilerin kişilikleri ve iletişim biçimleri çocuğun duygularını ifade etmesinde belirleyici rol oynar (Zeman ve Garber, 1996). Olumlu duygular uygun bir şekilde ifade edildiğinde bireyin sosyal ilişkilerine katkı sağlarken, olumsuz duygular doğru ifade edilmediğinde de sosyal ilişkilerde zorluklara sebep olabilir (Denham ve Burton, 2003).

2.3.3. Duygusal Bakış Açısı Alma

Kurdek ve Rodgon (1975) duygusal bakış açısını kişinin kendisi hariç karşısındakinin yaşadığı duyguları fark etmesi olarak tanımlar. Bu ifadelerle benzer şekilde, Eisenberg ve diğerleri (1994) bilişsel bir süreç olan duygusal bakış açısını başka birinin nasıl hissedebileceğine ilişkin zihinsel düşünce, Hinnant ve O’Brein (2007) başkalarının duygularını anlamayı içermesi olarak ifade eder. Harris ve diğerleri (1989) duygusal bakış açısını, başkasının duygusunu o kişinin bakış açısından bakarak anlayabilme becerisi olarak, Denham (1986) ise, karşıdaki kişinin duyguları hakkında hem duygularla ilgili ifade edici hem de bağlamsal ipuçlarından yararlanarak karar verme becerisi olarak tanımlamaktadır. Hoffman’a göre (2000) de duygusal bakış açısı başkasının duygusunu o kişinin bakış açısından bakarak anlayabilme becerisidir, başkalarının duygularını

anlamayı içerir ve çocukların başkalarının duygu ve isteklerini göz önünde bulundurarak daha empatik tepkiler vermelerine izin verir.

Duygusal bakış açısı ve çocukların empatik tepkileri, gelecekteki olumlu sosyal davranışları ve duygusal düzenlemeleri için oldukça önemlidir (Roberts ve Strayer, 1996). Üzgün, mutlu ve kızgın olduğunu ifade eden ve bu duyguları tanıyan çocuklar, sosyal ortamlarda kendi kızgınlıkları ile baş edebilir ve başkalarının duygularını daha çabuk anlayabilir. Anne babaların tepkileri ile çocukların duygusal huzursuzlukları ve çocukların olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkinin önemi belirtilmektedir (Roberts ve Strayer, 1987).

2.3.4. Duygu Düzenleme

Duygular insan yaşamında önemli ve yaşamsal fonksiyonlardan biridir. Bu düşünce neticesinde duyguların düzenlenmesi ihtiyacı, insanlar için son derece önemli hale gelmektedir. Buna göre duyguların işlevsel olarak yerinde ve zamanında kullanılması çok önemlidir. Yerinde ve zamanında kullanılmayan duygular kişileri zor duruma düşürmektedir (Gross ve Thompson, 2007).

İnsanlar gündelik yaşantılarında birbirinden farklı duygu durumları içerisine girebilmektedir. Bu noktada sosyal ilişkilerin sağlıklı yürümesi için duygu geçişlerinin yerinde ve zamanında yapılabilmesi gerekmektedir. Bu geçişler gündelik yaşamda her zaman istenilen düzeyde gerçekleşmeyebilir. Netice itibarıyla insanların duyguları, içerisinde bulunduğu çevreden etkilenmektedir. Bu sebeple kişilerin duygularını tanıma yollarını bulmaları, sosyal yaşam açısından da son derece önemlidir. Neticede toplumun en küçük yapı taşını oluşturan insanın kendi duygularını tanıması ve sosyal yapıya uygun duygularla tepkiler vermesi, sosyal yaşamın devamı açısından olumlu etkiye sahiptir (Denollet, Nykliček ve Vingerhoets, 2008).

Duygular; istenmeyen durumlarda müdehale edebilmek için hızlı bir değerlendirme yapıp harekete geçme eğiliminin izlendiği biyolojik dayanıklılık yeteneğidir (Cole, Martin ve Dennis, 2004). Duyguların düzenlenmesi ise, kişilerin yaşadıkları duyguları

nasıl deneyimleyecekleri veya nasıl yansıtacaklarını, aktaracaklarını gösteren kasıtlı veya reflekslerle ortaya çıkan duyguların etkilenmesi girişimleridir (Gross ve Thompson, 2007).

Duyguların düzenlenmesi kavramı, bir duygunun değiştirilmesi veya kontrol altına alınması gibi basit bir şekle indirgenemeyecek bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç, şahsi amaçlara yönelik duyguların başlatılması, sürdürülmesi ve düzenlenmesini kapsayan içsel ve dışsal süreçleri ifade etmektedir (Cole, Michel ve Teti, 1994; Gyurak, Gross ve Etkin, 2011; Thompson, 1994). Bir başka ifadeyle duygu tanınması; dikkat, durum, değerlendirme ve kişisel tecrübe veya psikolojiyi meydana getirmeyi kapsayan duygunun özelliklerindeki değişimleri tanımlamaktadır (Bargh & Williams, 2007; Gross ve Thompson, 2007).

Bebeklerde görülen duygu tanıma çabalarının doğumdan hemen sonra başladığı ve ilk senesinde haz almak için emme, rahatsızlandığı durumları belli etmek için ağlama, yardım isteme, yakınlaşma davranışlarını sergileme, nefret bakışları, dikkat dağıtma gibi otonomik fizyolojik mekanizmalar vasıtasıyla kontrol edildiği görülmektedir (Calkins ve Fox, 2002; Fox ve Calkins, 2003; Kopp, 1989). Bebeklerin duygu tanınmasına ilişkin olarak erken belirtiler gösteriyor olmasında, onların bakımını birincil derecede üstlenen kişilerin rolü büyüktür (Brownell ve Kopp, 2007; Thompson, 1994). Zihinsel gelişime paralel olarak birinci yılın sonlarına doğru bebeklerde kendi duygu tanıma süreçlerine daha fazla katıldıkları görülmektedir (Kopp, 1982). Duygusal süreçlere katılımı aktif olmaya başlaması neticesinde bebekler, dışarıya verdikleri duygusal tepkilerde belirli amaçlar çerçevesinde hareket etmeye başlamakta ve kendilerince stratejiler geliştirmeye çalışmaktadırlar (Calkins ve Dedmon, 2000). Doğumun ilk yılında sergilenen otonomik fizyolojik davranışlar, yerini sosyal motor davranışlara bırakmaktadır (Calkins ve Hill, 2007). Bebeklerin iki yaşını doldurduğu zaman dilimi itibarıyla genelde aktif duygu tanıma evresine geçtikleri görülmektedir (Rothbart, Ziaie ve O'boyle, 1992). Bununla beraber bu dönemde çocukların tamamıyla bağımsız duygu tanıma becerilerine sahip oldukları söylenemez (Calkins ve Dedmon, 2000). Üçüncü yaşın başlarında çocukların kendi yaşantılarıyla daha fazla vakit geçirdikleri görülür. Bunun neticesinde de kendi duyguları

ve başkalarının duyguları hakkında daha fazla şey öğrendikleri ve daha bilinçli bir şekilde duygu tanıma sürecine katıldıkları görülür (Cole, Michel ve Teti, 1994).

Okul öncesi dönemde, çocuklar çevreyle daha fazla etkileşim içerisine girmekte ve sosyal açıdan çevrelerini genişletmektedirler. Bu dönem itibariyle çocuklar, çevrelerinde var olan duygusal açıdan dikkat çekici özelliklere ve durumlara yaklaşma, onlardan uzaklaşma veya onları değiştirme çabalarına girmektedirler. Bu açıdan çocuklar bu dönemde duygu değişim becerileri konusunda daha aktif hale gelmektedirler (Demirkapı, 2014). Çocukların dil gelişim sürecinin sağlıklı ilerlemesine paralel olarak duygusal ve zihinsel gelişimlerini ifade etmeleri de sağlıklı devam edecektir. Yani çocuklar duygularını ifade etmede dil gelişim sürecinden etkilenmektedirler (Kopp, 1989). Bu durum, bakımverenin duygusal tepkileriyle alakalı olarak çocuğa doğrudan yönlendirme yapabilmesi ve çözüm önerisi sunması, çocuğun da buna pozitif yaklaşmasını sağlamaktadır (Demirkapı, 2014).

2.4. DUYGU SOSYALLEŞTİRME

Sosyalleştirme, zaman geçtikçe toplumların devamını sağlayan ahlâki değerleri, tutumları, sembolleri ve dili içerir (Zahn-Waxler, 2010). Diğer bir ifadeyle sosyalleştirme, bireyin içinde bulunduğu kültürü ve o kültürde nasıl yaşanacağını öğrenme sürecidir. Duygu sosyalleştirme kavramı ise son yıllarda ortaya çıkmış ve önem kazanmıştır. Duygu sosyalleştirme, çocukların duygularını tanıma, anlama, ifade etme ve düzenleme süreçlerini içerir (Eisenberg, Cumberland ve Spinrad, 1998). Duygu sosyalleştirme aynı zamanda çocuğun duygu ifadesinin ardından çocuğa ve duygularına yönelik verilen tepkileri ve anne baba çocuk arasındaki duygulara ilişkin iletişimi içerir (Çorapçı, 2012).

Çocuklar günlük hayatta pek çok duygu yoğunluğu ile karşı karşıya kalırlar. Yaşamın ilk yıllarında duyguları anlamaya, tanımaya başlayan çocuk yaşadığı bu duyguları ifade etmeye ve düzenlemeye başlar. Çocukların duygularını ne kadar iyi ifade ettikleri ve başkalarının duygularını ne kadar iyi anladıkları sosyal yetkinliğin de temel

unsurlarıdır. Yaş gelişimi ve sosyalleşmenin etkisi ile de iyi bir gözlemci haline gelir. (Sigelman, & Rider, 2014).

Psikoloji alanında önemli kayıtlara geçen, okul öncesi dönem çocukları ile yapılan Bandura, Ross ve Ross'un (1961) "Bobo Roll Deneyi" saldırgan modeli gözlemleyen çocukların saldırganın birçok hareketini taklit ettiğini, saldırgan olmayan modeli gözlemleyen çocukların ise saldırganlık davranışlarının az olduğu kaydedilmiştir. Miller ve Dollard (1941); sosyalleşmenin diğer büyük bir kısmını olan özdeşim kurmayı ise Freud'un Fallik dönemdeki Oedipus kompleksi ile açıklamıştır. Freud'a göre erkek çocuk babasını rol model olarak babasına benzemeye çalışır, babasının inançlarını, değerlerini, ilgi ve tutumlarını benimser. Sosyalleşmenin dış kontrolden iç kontrole geçmesi çocuğun anne babası ile özdeşleşmesi, onların kontrollerini benimsemesi ve kendini kontrol edebilmesidir (Maccoby, 2008). Freud psikanalitik kuramında bağlanmanın da önemini vurgulamış, oral dönemde anne ve bebek arasındaki duygusal bağa dikkat çekmiş ve Bowlby'nin bağlanma ile ilgili çalışmalarına yol göstermiştir ancak Bowlby, Freud'un yakın ilişkiler içinde yorumladığı sosyalleşme ve bağlanmayı iki ayrı yapı olarak ele almıştır. Bowlby'ye göre "Bebek ve çocukların ruh sağlığı için en önemli şey bebeğin annesi ile beraber doyum ve keyif aldığı sürekli, sıcak ve yakın bir ilişki içinde olması" (Bowlby, 1951).

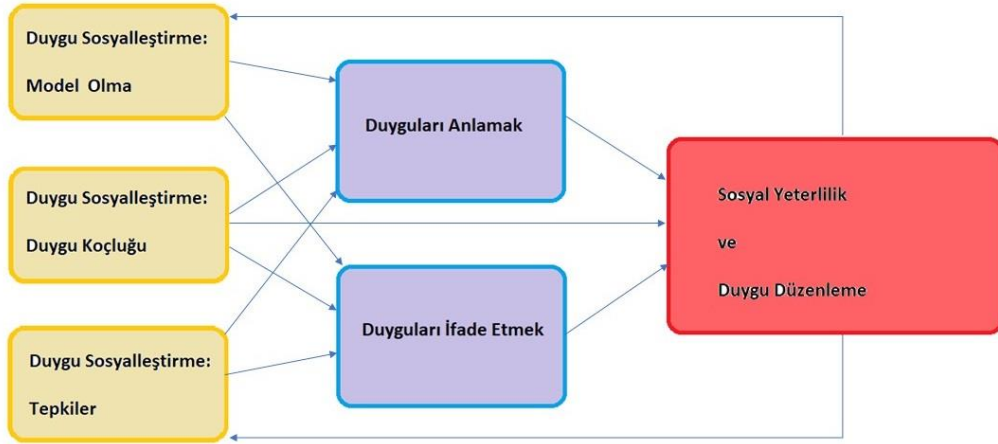
Duygu sosyalleştirmenin bir tanımı; çocuğun duygusunu ifade etmesinin ardından ebeveynin duyguya ilişkin yaklaşımını, tepkilerini ve çocukla iletişimini kapsamaktadır (Çorapçı, 2012). Anne babanın ebeveynlik stillerinin çocuğun bilişsel ve sosyal süreçlerini, kimlik gelişimini etkilediğini ancak duygu sosyalleştirmenin öncelikle çocuğun duygu tanıma ve duygu ifade etme kabiliyetlerine etki etmektedir (Gottman, Katz ve Hooven, 1996). Araştırmalar korku, öfke, kızgınlık vb. duyguları düzenleme becerisinde sorun yaşayan çocukların ailelerinden de duygularını destekleyici tepkiler görmedikleri takdirde davranış sorunları gösterme olasılıklarının fazla olduğunu göstermektedir (Calkins ve Hill, 2007).

2.4.1. Anne Baba Duygu Sosyalleştirme Süreçleri ve Davranışları

Duygu sosyalleştirme, ebeveynlerin duyguya yaklaşımı ve duygusal içeriğin birbirine uyumlu olan ve uyumlu olmayan düşüncelerini yansıtmakta (Gottman, Katz ve Hooven, 1996), ebeveynlerin çocuklarının duygularına yönelik belirli davranışları, ebeveyn ve çocuk arasındaki duygulara ilişkin iletişim olarak tanımlanır (Denham, Basset ve Wyatt, 2007; Eisenberg vd., 1998). Ebeveynlik hedefleri ve değerleri ile yakından ilgili ebeveynlik stillerinin boyutlarından olan sıcaklık, kontrol, duyarlılık duygu sosyalleştirmeye katkıda bulunmakta ve birbirleriyle ilişkili görünmektedir (Eisenberg, Spinrad ve Cumberland, 1998).

Bir çok ebeveyn çocuklarını uyarırken çocuklarının duygularını sosyalleştirmeye bilinçli olarak yönelmezler. Fakat, sosyalleşmenin kültürel bir örüntünün parçası olduğu bilgisinden yola çıkılarak vurgulanmaktadır (Bugental ve Goodnow, 1998). Sosyalleşmenin kökeni, ebeveynlerin ve çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğu disipline edici günlük etkileşimden ziyade sahip olunan deneyimlerin ve düşüncelerin içerisinde yer almaktadır. Ebeveynlerin farkında olarak ya da olmayarak yaptıkları duygu sosyalleştirme süreci çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini etkilemektedir (Denham, Basset ve Wyatt, 2007). Ebeveynin sosyalleşme davranışları, duyguları anlama ve ifade etme yeteneğinde değişikliklere yol açar. Bu da çocukların sosyal yeterlilikleri ve duygu düzenleme yeteneklerinde gelişime neden olur (Parke, & Gauvain, 2009).

Denham (1998) ve Halberstadt (1991) sosyal öğrenme mekanizmalarının çocukların duygu sosyalleştirme süreçlerine nasıl katkı sağladığını üç süreçte açıklar: Model Olma (Modeling), Duygu Koçluğu, Ebeveynlerin Çocukların Duygularına Verdikleri Olumsuz Tepkilerden Bahsetmek.

Şekil 2. 1. Anne Babanın Duygu Sosyalleştirme Süreçleri (Denham, 1998)

Model olma; ebeveynin kendi duygularını nasıl gösterdiğini ya da göstermediğini açıklamaktadır (Denham, 1998). Günlük yaşam sırasında ebeveynin kendi duygularını ifadesi, çocuğa örnek olması ve geçmişteki duyguları üzerine konuşmaları dolaylı duygu sosyalleştirme süreci olarak görülmektedir (Denham, Zoller ve Couchoud, 1994). Okul öncesi dönemde çocuklar, bilişsel ve sosyal açıdan fazlasıyla üretkendirler, şahit oldukları olayları, nesneleri ve etkileşimde bulundukları diğer insanların duygu ifadelerini gözlemlediğinde onları anlamaya çalışır (Miller ve Aloise, 1989). Çocuk ebeveynini gözlemlediğinde bu durum kasten veya amaca yönelik olmayabilir (Denham, 1998). Çocuk ebeveyniyle birlikte keyifli vakit geçirirken oyun oynarken, şarkılar söylerken onun duygu ifadelerine tanık olup, mutluluğunu ve gülümsemesini görür. Bu deneyim çocuğun duygusal yetkinliğini etkiler (Denham ve Grout, 1993). Ebeveynin bilinçli bir şekilde model olması da duygusal yetkinliğine katkıda bulunurken bu katkı çocuğun öğrenme ve problem çözme süreçlerini de destekler (Fredrickson, 1998). Çocuğu olumsuz duygu yaşadığında ebeveynin verdiği tepkiler doğrudan duygu sosyalleştirme süreci olarak tanımlanır (Denham vd., 2007).

Duygu koçluğu, çocuğun davranışının temelindeki duyguyu ve motivasyonu değerlendirmeyi kolaylaştıran bir yoldur (Blain, 2010). Ebeveynin duygu koçluğu, hem

kendi duygusunun hem de çocuğunun duygusunun farkında olması, çocuğun olumsuz duygularını onunla yakınlık kurmak için bir fırsat olarak görüp onunla duygular hakkında konuşması, çocuğun olumsuz duyguları ile ilgili yaşantıları ayarlamasıdır (Gottman, Katz ve Hooven, 1996). Ayrıca çocuğun duygusunu isimlendirmeyi, duygularının nedenleri ve sonuçlarını hakkında açıklama yapmayı, duygunun nasıl gösterileceğini tartışmayı, duyguları düzenlemeyi ve çocuğa bir duygu ile başa çıkma stratejileri hakkında bilgi vermeyi içerir (Denham, 1998).

Ebeveynlerin çocukların duygularına verdikleri olumsal tepkilerden bahsetmek, duyguya karşı tutumlarını ve olumsuz duygu durumlarında çocuğa duygularını yansıtmaları tarzlarını açıklar (Gottman vd., 1996). Ebeveynin çocuğun duygusuna yönelik olumsal tepkileri çocuğun duyguları ayırt etmesine yardım eder (Denham ve Kochanoff, 2002).

Çocukların duygularına yönelik ebeveyn tepkilerinin ilk kavramsallaştırmasını sağlayan Tomkins (1991) ödüllendirme ve cezalandırma olmak üzere iki genel sosyalleştirme tepkisinden bahsetmektedir. Denham ve arkadaşlarının (1994) çocuğun duygularına yönelik ebeveyn tepkilerini kapsayan önerdikleri modelde *ödüllendirici olumsallık (destekleyici tepkiler)* ve *cezalandırıcı olumsallık (destekleyici olmayan tepkiler)* üzerinde durulmuştur. *Destekleyici tepkiler*; ebeveynin çocuğun olumlu duygularını sürdürmesine yardım etmesi, çocuğun olumsuz duygularını dinleyip, soru soran ve çocukla aktif bir şekilde ilgilenmesidir (Denham, 1998). Destekleyici tepkiler çocuğun olumsuz duygularının azalmasını sağlar. Çocuğun duygularına bağlı belirgin ebeveyn duyguları çocukların duyguları düşünmesine açıklık getirir (örneğin, çocuk kızgınlık yaşadığında anne ve babanın onu neşelendirmesi). *Destekleyici olmayan tepkiler* ise (örneğin, çocuk mutsuz olduğunda ebeveynin kızgın tepki vermesi) çocuğun duygularını görmezden gelen, çocuk duygularını anlattığında onun dikkatini başka yere çeken, çocuğu cezalandıran ve küçümseyen ebeveyn tepkileridir (Denham vd, 1994).

Şekil 2. 2. Anne Babanın Duygu Sosyalleştirme Davranışları

Fabes ve diğerkleri (2002) ocukların olumsuz duygularıyla baŐ etmeleri için ebeveynleri teŐvik etmeye yűnelik altı tűr ebeveyn tepkileri ileri sűrer. Bunlar; destekleyici tepkileri kapsayan; *duygu odaklı tepkiler*, *duygu ifadesini cesaretlendirici tepkiler*, *problem odaklı tepkiler* ile destekleyici olmayan tepkileri kapsayan *ebeveyn sıkıntısı*, *cezalandırıcı tepkiler* ve *kűűmseyci tepkiler*dir.

Duygu odaklı tepkiler ebeveynin yakınlık gűstermesini, problem odaklı tepkiler ebeveynin çocuđa problem çözme ve baŐ etme yolları gűstermesini, duygu ifadesini cesaretlendirici tepkiler ise çocuđun hissettiđi duyguyu onaylayan ve bu duyguyu en uygun őekilde gűstermesine űzendiren ifadelerdir (Fabes vd, 2002). Destekleyici olmayan tepkilerde ise cezalandırıcı tepkilerde ebeveyn çocuđun ifade ettiđi olumsuz duyguda bu duyguya ve davranıŐa ceza verir. Kűűmseyci tepkilerde çocuđun duygusu ebeveyn tarafından yok sayılmakta ya da yaŐadıđı bu duygu deđersizleŐtirilir. Ebeveyn sıkıntısında ise, çocuđun olumsuz duygu ifadesinden sonra ebeveyn sorunlu ve kaygılı tepkiler gűsterir. (Eisenberg, 1998; Gottman, Katz ve Hooven, 1996). Ebeveynlerin destekleyici tepkileri olumlu sosyal ve duygusal becerilerle iliŐkilendirilirken, destekleyici olmayan tepkilerinin ise farklı bir çok davranıŐ problemlerine yol açtıđı bilinmektedir (Gottman, 1996).

Babalar genel olarak duygu ifadesini daha az teşvik etmektedir (Fuchs ve Thelen, 1988; Saarni, Mumme ve Campos, 1989; Zeman ve Garber, 1996) ve olumsuz duygulanımın açık şekilde ifade edilmesini daha az kabul etmektedir (Denham ve ark., 2002). Gottman ve arkadaşları (1996), babaların annelere kıyasla daha az duygu koçluğu davranışı sergilediğini ve çocuklarının duyguları hakkında daha az farkındalıkları olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, babalar annelere kıyasla daha cezalandırıcı ve daha az destekleyici tepkiler vermekte ve bu durum çocukların uyum problemleri ile ilişkilendirilmektedir (Eisenberg, Fabes, ve Murphy, 1996; McElwain, Halberstadt, ve Volling, 2007).

Fuchs ve Thelen'e göre (1988) duygu ifadesini teşvik etmede babalar; çocuğun yaşına, cinsiyetine ve duygunun tipine göre farklı tepkiler vermektedir. Bir başka deyişle babalar, duyguları sosyalleştirme sürecinde annelere kıyasla daha fazla stereotipik tepkiler vermektedir (Chaplin, Cole ve Zahn-Waxler, 2005; Maliken ve Katz, 2012). Ek olarak; üzüntü gibi olumsuz duygu ifade eden çocukların anne ve babaları farklı sosyalleştirme davranışları sergilemektedir. (Cassano ve Zeman, 2010). Babaların annelerden farklı duygu sosyalleştirme uygulamaları, çocuklarda farklı davranış örüntüleriyle sonuçlanmaktadır. Örneğin, babaların kızgınlık duygusuna aşırı tepki göstermesi, çocukların dışsallaştırma problemleri ile ilişkili bulunurken; bu çocukların düşük düzeyde benlik algısına sahip olduğu belirtilmiştir (Hastings ve De, 2008).

Eisenberg ve arkadaşları (1999), ebeveynlerin cezalandırıcı ve küçümseyici tepkilerinin okul öncesi dönemden ilköğretimin ilk yıllarına kadar arttığını, bunu takip eden yıllarda ise azaldığını fakat ergenliğe girmeleriyle birlikte tekrar bu tepkilerde artış gözlemlenmiştir.

2.4.2. Duygu Sosyalleştirmede Çocuğun Özellikleri

Eisenberg ve arkadaşları (1998); çocuklarda yaş, mizaç ve cinsiyet gibi özellikleri ebeveyn duygu sosyalleştirme uygulamalarını yordayan faktörler olarak belirtmiştir.

Çocukların olumlu ve olumsuz duygularını onların yaş grubuna uygun duygu sosyalleştirme davranışları ile desteklemenin önemi sıklıkla belirtilmektedir. Duygu sosyalleştirme süreçleri bebeklikten itibaren duygusal gelişimin merkezindedir, ebeveynler bu dönemde çocuklarının duygusal davranışlarının yapı iskelesini oluşturmaktadır (Campos, Thein ve Owen, 2003). Anne babalar daha küçük yaştaki çocukları için duygu odaklı tepkiler ya da çocuğun olumsuz bir duygu yaşadığında dikkati başka yöne çekmeye yönelik tepkiler kullandıklarında, çocukların bellek, dikkat, öz düzenleme ve sorun çözme becerileri güçlenmektedir (Denham, 2007). Okul öncesi dönemden itibaren ebeveynlerin, çocuk için problem yaratan durumu farklı açılardan değerlendirme ya da çözüm bulmaya yönelik tavsiyeler paylaşma şeklinde bilişsel öncelikli yöntemleri kullandıkları gözlenmektedir (Morris vd., 2013). Anne ve babanın olumlu tepkilerinin model alınması ebeveynin mesajlarını bilişsel olarak içselleştiren ve anlayan çocuklar üzerinde büyük bir öneme sahip olduğu paylaşılmaktadır (Denham vd., 1997). Anne ve babaların çocuklarının yaşları büyüdükçe sorun çözmedeki rol ve sorumluluk üstlenmeyi bırakıp sorun çözmede kademe kademe çocuğun kendi sorumluluklarını üstlenmesinde yapı iskelesi olma rolünü oynaması gerekmektedir (Denham, 2007).

Çocuğun mizacı ile ebeveynlerinin gösterdiği anne babalık stilleri uyum sağlıyorsa ilişkileri de karşılıklı uyum içindedir. Bebeklikte ve erken çocuklukta ilgi, yakınlaşma, neşe gibi olumlu mizaç özelliklerine sahip çocukların anne babalarının, çocuklarının duygularına daha ilgili yaklaşarak destekleyici tepkiler verdikleri görülmektedir (Bridgett vd., 2013). Çocuklarını çekingen ve utangaç olarak tanımlayan anne ve babalar çocuklarına duygusal olarak uyaran ortamlarda rahatlatma gibi daha duyarlı ve destekleyici duygu sosyalleştirme tepkileri göstermektedir (Yağmurlu ve Altan, 2010). Bu konuda daha az çalışma olmasına rağmen korkusuz mizaçlı ve engellenme denetimi yüksek mizaca sahip çocukların anne ve babalarının da daha sıcak ve ılımlı bir anne babalık gösterdiklerine ulaşılmaktadır (Lengua, 2006).

Anne ve babanın duygulara model olma süreci incelendiğinde; annelerin kız çocuklarına daha olumlu duygu gösterdiği, babaların ise erkek çocuklarına daha fazla kızgınlık gösterdiği bildirilmiştir. Babaların, çocuklarıyla oyun oynayarak zaman

geçirdiklerinde oyun arkadaşı olarak çocuklarına yönelik olumlu duygular hissettirmesi hem erkek ve hem de kız çocuklarına model olmakta, aynı zamanda da bu süreçte annelere destek sağlamaktadır (Garner, Robertson, Smith, 1997). Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarıyla çocuğa koçluk yapma sürecinde ise; kız çocuklarının sosyalleştirilmesi kişiler arası ilişkiler ve duygu ifadesi ile ilişkilendirilirken erkek çocukların sosyalleştirilmesi ise özerklik ile ilişkilendirilmektedir (Block, 1983).

2.5. BABALIK ROLÜ ALGISI

2.5.1. Toplumun Babalığa Bakış Açısı

Baba kelimesinin Türk Dil Kurumu'nda, ilk olarak “çocuğu olan erkek, peder” ikinci olarak ise “çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek” olarak tanımlanmaktadır. English Cambridge Dictionary ise baba kelimesi için ‘bir çocuğun erkek ebeveyni’ ve ‘bir kadının çocuk doğurmasında rol oynamak’ olarak farklı tanımlar vermektedir. Çocuk gelişimine babanın katkısına bakmamız gerekirse, geçmişte baba dominant, ahlaki rehber ve ‘ekmek kazanan’ ebeveyn olarak tanımlarken daha sonrasında çocuğun toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda rol modeli, evlilik ilişkisinde destek ve çocuğa manevi ilgi gösteren kişi olarak da roller edinmiştir (Lamb, 2000).

Hayatın ilk dönemlerinde birbirine yakın yetenek ve özellikler gösteren erkek ve kız çocukları, ergenlik dönemine yaklaştıkça ayrı ayrı yetenek ve özelliklere sahip oldukça farklılaşırlar. Bu farklılaşmada yaşadıkları olaylar, edindikleri tecrübeler önemli rol oynar. Doğuştan getirdikleri biyolojik farklılıklara ek olarak sosyalleşme sürecinin farklılıkları da erkek ve kadının cinsiyet rollerini ortaya çıkarır (Kail vd., 1986). Toplumsallaşma her iki cinsiyet grubundaki çocukları yetişkin olarak sahip olacakları sosyal rollerine hazırlar (Eagly ve Stefen, 1984).

Bireyler cinsiyetlerin psikolojik ve sosyolojik özelliklerine, ilgilerine, becerilerine, rol kalıplarına ve fiziki özelliklerine ilişkin kalıp yargılara sahiptir fakat bireylerin büyük çoğunluğu sahip oldukları bu kalıp yargıların farkında değildir (Liebert vd., 1997).

Bireylerin diğerlerinin etkinliklerini gözlemlemesi sonucunda cinsiyet kalıp yargıları oluşmaktadır. Erkek ve kadının farklı farklı sosyal rollere dağılması cinsiyet kalıp yargılarını belirler (Eagly ve Stefan, 1984). Cinsiyet kalıp yargıları ise erkek ve kadının sosyal rollerinde farklılaşmaya neden olur (Basow, 1992).

Ailedeki görev dağılımı ekonomik ve kültürel getiriler içinde oluşmaktadır (Coltrane, 1995). Bu sebeple önemli ekonomik ve sosyal değişimler, anne babalığı ve ailedeki görev dağılımını oldukça etkilemiştir. Sanayileşme ve kentleşme sonucunda para kazanmak zorlaşmış, kadın da çalışma hayatına girmek zorunda kalmıştır (Evans, 1996).

Zeybekoğlu (2013)'na göre geçmişten günümüze kadınların eğitim düzeyinde, ekonomiye katılımında ve ailenin geleneksel aile yapısından çıkıp çekirdek aile yapısına yaklaşması ile birlikte toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde değişimler olmuştur. Annelik ve babalık rolleri ise toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki değişimler ile birlikte gitgide birbirine yaklaşmaktadır. Baba çocuğun cinsel, kişilik ve zekâ gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra çocuk babayı rol model olarak cinsiyetlere yönelik tutumlarda bilgi edinirken bir taraftan da erkek çocuklar gelecekte bir ebeveyn olarak çocuklarına nasıl davranış sergileyeceklerine yönelik bir rol model olarak babayı görürler. Ek olarak, kız çocuklarının da babaların çocuk bakımına katılımına yönelik düşünceleri babalarını gözlemleyerek oluşur (Zeybekoğlu, 2013).

Babalık, annelik kavramından çok daha farklıdır. Nedeni ise annenin kimsenin onayına ihtiyaç duymadan hamile olduğu andan itibaren doğacak çocuğun kendi çocuğu olduğunu bilmesi fakat babanın bu bilgi için annenin onayına ihtiyaç duymasıdır (Zeybekoğlu, 2013). Anne ve babaların katılımına bakıldığında annelerin özellikle çocuk bakımı ile ilgili konulara zaman ayırdığı babaların ise çocuk ile oyun oynamaya zaman ayırdığı gözlenmektedir. Daha net ifade etmek gerekirse anneler çocuklarıyla babalardan daha çok oyun oynamaktadır. Ancak baba-çocuk etkileşiminin büyük bir parçasını oyun oluşturmaktadır (Lamb, 2000). Buckley ve Schoppe-Sullivan, (2010) aile kazanç sağlama konusunda ebeveyn iş birliği ile

babanın çocuğun bakım ve oyun saatlerine katılımı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında okul öncesi yaş grubunda çocuk sahibi olan anne babalar katılmıştır. Araştırmaya göre; çocuk bakımında baba katılım düzeyinin ailenin tek gelirli olmasıyla ilişkili olduğu ancak babanın oyuna katılımının ilgili olmadığı ortaya konmuştur. Her iki ebeveynin aile ekonomisine katkı sağladığı ailelerde babanın çocuğun bakımında daha çok rol aldığı, sadece babanın çalıştığı ailelerde çocuk bakımında baba katılımının azaldığı bulgusuna rastlanmıştır.

2.5.2. Geçmişten Günümüze Babalık Roller

Geçmişten günümüze babalık rollerine bakıldığında 1760-70'li yıllarda babaların çocukları dini materyallere çalıştırarak, ahlaki değerlere uygun yetiştirilmesine önem verilmektedir. Bu dönemde kutsal kitapları okuyabilmeleri için çocuklara okuma-yazma eğitimini de üstlenen yine babalar olmaktadır. Lamb'a göre, sanayileşme yıllarında ise babanın sorumluluğu ahlak öğreticiliğinden 'ekmek kazanan' olarak değişmiştir. (Lamb, 2000).

Çocuk bakımına babanın katılımı üç ana başlık çerçevesinde ele alınabilir; *meşguliyet* (engagement), *ulaşılabilirlik* (accessibility) ve *sorumluluk* (Lamb, Pleck, Charnov, ve Levine, 1985). *Meşguliyet kavramı*, çocuğu besleme, ödevlerinde yardımcı olma, oyun oynama gibi çocuklar ile birebir etkileşimi içerirken; çocuk ile ilgili işlerle meşgul olmayı ya da çocuk oyun oynarken bir kenarda onu izleme gibi etkileşimden uzak davranışları içermemektedir (Lamb, 2000). Yani meşguliyet, çocuk ile ilgilenme, çocuğun sosyal, fiziksel ve duygusal ihtiyaçları için etkileşim içinde olma anlamına gelmektedir. *Ulaşılabilirlik* ise çocuk ile direkt iletişim ve etkileşim içinde olunmasa bile çocuğa istediği zaman ulaşma rahatlığını vermektir. Birinci derecede bir etkileşim gerektirmeyen durumlardır. Çocuk yan odada oyun oynarken yemek hazırlama veya çocuk ayağının altında iken yemek hazırlama buna örnek olarak verilebilir (Lamb, 2000). *Sorumluluk* ise çocuğa refahı ve bakımı için nihai yardımı verebilmektir. Çocuk bakımı için gerekenleri düzenleme, çocuğun sağlık ihtiyaçlarını karşılama, giysilerinin olduğundan emin olma, hasta olduğunda gerekli desteği sağlama gibi temel ihtiyaçları için gerekli sorumluluğu üstlenme olarak ifade edilmektedir (Lamb,2000).

Baba kavramı dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çok yakın zamanda öne çıkmakta, çalışmaların geçmişi 1980’li yılların öncesine dayanmamaktadır. Türkiye’de hala geleneksel baba yapısı yerini korumakta ve babalık rolleri ataerkil yapının içerisinde şekillenmektedir (Ivrendi ve Işıkoğlu, 2010). Yalçınöz (2011) ise Türkiye’de geleneksel aile yapısının, aile üyelerinin birbirine çok güçlü bağlarla bağlı olmasını beklediğini ve bireylerin birbirine bağımlı olduğu bir model olduğunu vurgulamaktadır. Geleneksel aile yapısının içerisindeki geleneksel babanın özellikleri ise koruyan, kollayan, disiplin eden, saygı duyulan ve korkulan bir ebeveyn olmaktadır. Ek olarak, geleneksel baba rolleri ile uyumlu babalar tolerans gösterici, izin verici, bağımsız olmaya cesaret eden bir ebeveyn yerine yüksek derecede kontrol etmeye odaklı bir baba tutumu sergilemektedir (Yalçınöz, 2011).

Kırk yıl öncesinde Türkiye’de hem kadınların işgücüne katılımının artması ile hem de sanayileşme ve şehirleşme ile birlikte sosyal, kültürel ve ekonomik değişimler meydana gelmiştir (Ivrendi ve Işıkoğlu, 2010). Türkiye’de hala ataerkil yapının devam etmesine rağmen toplumdaki değişimler aile yapısında da değişimleri beraberinde getirmiştir. AÇEV Türkiye’de babalık üzerine yaptığı projede beş çeşit babalık rolü algısı ortaya çıkarmıştır: Geleneksel Babalık, Yeni Geleneksel Babalık, Hevesli Babalık, Gayretli Babalık, Çizgi Dışı Babalık. Geleneksel babalık, gelişimi açık olmayan, disiplinli ve çocukları ile yakınlık kurmayan babalar olarak tanımlanmaktadır (AÇEV, 2018). Yeni geleneksel babalık ise geleneksel baba özelliklerine çok yakın olmakla birlikte kız çocukları ile yakınlık kurmaya daha yatkın babalar olarak tanımlanmaktadır (AÇEV, 2018). Yeni geleneksel babalık ve geleneksel babalık, hegomonik erkeklik ile özdeşleşmektedir (AÇEV, 2018). Hevesli babalık, geleneksel babalık rollerine sahip olmak ile birlikte kendi kararları ile bir sonraki aşama olan gayretli babalık rolü davranışlarını da sergileyen babalardır (AÇEV, 2018). Gayretli babalık ise toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız hareket eden babalık anlamına gelmektedir ve hevesli babalık ile gayretli babalık rollerine sahip erkekler arada kalmış erkekler olarak tanımlanmaktadır (AÇEV, 2018). Çizgi dışı babalık ise liberal, çocuğuna yakınlık kurabilen, paylaşımcı babalar olarak ifade edilmektedir (AÇEV, 2018).

2.6. ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİ, BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGISI VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİ

Sosyal ve duygusal gelişim, duygu tanıma ve anlama becerisi ile beraber ele alınması gereken bir süreçtir. Duyguların oluşumunda çevresel faktörlerin yeri ve önemi yadsınamaz. Bireylerin sağlıklı sosyalleşmesi ve toplumsal yapıya katılımları, duygusal süreçlerin etkisi altında devam etmektedir. Örneğin, önemli bir hedef doğrultusunda hareket eden bireyin bu hedefine ulaşması engellendiği takdirde öfke duyması doğaldır. Ancak bu öfke duygusunun kontrol edilmesi ve duygu tanıma becerilerinin kazanılmış olması, sosyal becerilerin gelişmesine yardımcı olacaktır. Dolayısıyla bireyin sosyal ilişkilerinin sağlıklı olması, duygu tanıma becerilerinin kazanılmış olmasıyla bağlantılıdır. Duygu tanıma becerileri bunun yanında kişiye duygularını anlama ve kendini kontrol edebilme özelliği de kazandırır. Dolayısıyla yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlar (İlgar ve Akbaba, 2017).

Çocukların çevrelerinde yaşadığı sosyal deneyimlerin etkisi, duygularını anlaması ve değerlendirmesi, yön vermesi ve yönetme yollarını öğrenmesi, duygu kontrolüne yönelik özgüven ve yeterli beceriyi kazanması, toplumsal cinsiyet bağlamında kendinden beklenenleri duygu düzenleme sürecine katabilmesi açısından büyük ölçüde önemlidir. Bu etkiler birçok farklı sosyal ortamda gerçekleşse de erken çocuklukta aile ortamının etkisi düşünüldüğünde, ailedeki yaşantıların temelde olduğu ve ebeveyn etkisinin duygusal gelişimde baskın ve çok taraflı gücü olduğu görülmektedir (Thompson ve Meyer, 2007). Çocukların hissettikleri duyguları bilinçli olarak tanımlama ve adlandırma becerisini kapsayan duyguları anlama kavramı, çocukların kazanacağı sosyal deneyimler için oldukça önemlidir (Denham ve Burton, 2003). Erken yaşlardan itibaren gelişen duyguları anlama sürecinde büyük role sahip ebeveynin çocukla duygusal tutumu ve iletişimi, güven dolu bir yol sağlayabilirken bazı durumlar da çocuğun gelişimini olumsuz etkileyecek duygusal zorlanmalar da yaratabilir (Thompson ve Lagattuta, 2006). Bu nedenle anne babanın sunduğu duygu sosyalleştirme sürecinin başarısı, çocukların duyguları anlama konusundaki başarısı ile paraleldir (Denham vd., 1997).

Erken çocukluk döneminde çocuklar olumlu ve olumsuz duygularının tamamına ilişkin dışsal tepkileri anne babalarından ya da daha geniş bir anlatımla ailelerinden görmektedirler. Bu dönemde duygu tanıma ve anlama becerilerinin gelişmesinde aile bir numaralı aktördür. Aileden alınan tepkilerin ya da duygusal eğitimlerin sonraki süreçte çevresel tepkilerle uyuşması, sosyalleşme açısından çocuklara büyük katkı sağlayacaktır. Bu yönüyle aile içi duygusal iletişimin sağlıklı ve düzgün olması son derece önemlidir (Güven, 2013).

Çocukların olumsuz duygularına gösterilen tepkilerde, babalar annelere kıyasla daha az destekleyicidir (Eisenberg, 1996; Gottman, 1996). Anne ve babaların farklı duygu sosyalleştirme yaklaşımlarını benimsemesinin, okul öncesi çocukların sosyal ve duygusal yetkinlikleriyle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Örneğin, McElwain ve arkadaşları (2007), anne ve babaların duygu sosyalleştirme uygulamalarındaki farklılıkları ele aldığı çalışmalarında, ebeveynlerden birinin düşük düzeyde diğerinin ise yüksek düzeyde destekleyici duygu sosyalleştirme yaklaşımlarını benimsemesinin, çocuklarda yüksek düzeyde sosyal ve duygusal gelişim ile sonuçlandığını belirtilmiştir. Ek olarak, ebeveynlerden birinin destekleyici (duygu odaklı, problem odaklı ve duygu ifadesini teşvik eden tepkiler) diğerinin ise destekleyici olmayan (cezalandırıcı, küçümseyici ve ebeveynde sıkıntı uyandıran tepkiler) duygu sosyalleştirme yaklaşımlarını benimsediği durumlarda ise çocuklarda optimal düzeyde sosyal ve duygusal gelişimin gözlemlendiği belirtilmiştir (McElwain, 2007).

Çocuğun iyilik halinin, sosyal gelişiminin ve bilişsel yeterliliğinin babanın duygusal yakınlığı, çocuğa yönelik bağlanma tarzı ve çocuğa kaynak sağlaması ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Ek olarak babanın, biyolojik çocuğu ile yaşayıp yaşamaması, ailenin ekonomik statüsü, babanın yaşı çocuğun yalnızca iyilik halini ve sosyal-bilişsel gelişimini değil akademik başarısını, psikososyal gelişimini, suç ve suçluluk oranını da etkilemektedir (Caspersen, 2002).

Anne ve babaların katılımına bakıldığında annelerin özellikle çocuk bakımı ile ilgili konulara zaman ayırdığı babaların ise çocuk ile oyun oynamaya zaman ayırdığı gözlenmektedir. Daha net ifade ile anneler çocuklarıyla babalardan daha çok oyun

oynamaktadır fakat baba-çocuk etkileşiminin büyük bir parçasını oyun oluşturmaktadır (Lamb, 2000). Lamb'a göre annelerin daha çok çocuk bakımını üstlenmeleri ve babaların ise oyun oynamaları, babaların çocuk bakımına daha az yatkın olduğu anlamına gelmemektedir. Yeni doğanlar ile yapılan araştırmada baba ve annelerin çocuk bakımına aynı ölçüde yetkin olduğunu göstermiştir. Bu da annelik içgüdüsünün daha fazla olmadığını, aksine annelerin çocuk bakımına yatkınlığının nedenini daha çok ihtiyaçlarına zaman ayırma nedeniyle yani 'iş üstünde' öğrenildiğini göstermektedir. (Lamb, 1981).

Guzzo, (2011) "Yeni Babaların Kendi Babaları ile Yaşantıları ve Babaya Yönelik Tutumları" isimli yeni babaların kendi babalarıyla olan deneyimleri ve kendilerinin babalık kavramına yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi konu alan araştırmasında yeni babaların babalık rolü algılarının kendi babalarıyla yaşadıkları tecrübelerle ne kadar ilgisinin olduğuna dair tespitler ortaya koymuştur. Araştırmanın sonucuna göre yeni babaların kendi babalarıyla ilgili yaşadıkları olumlu tecrübelerde babalık rol modeli olarak kendi babalarını seçtikleri, kendi babalarıyla yaşadıkları olumsuz tecrübelerde telafi etmek iç güdüsüyle yeni babaların ideal baba modeli oluşturma çabası içinde olduklarını belirtmiştir.

Hamilton ve De Jonge, (2010) babalık rolünün diğer roller üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada örneklem olarak ebeveynlikte ilk yılı olan dört çift seçmiştir. Araştırmanın sonucunda erkeklerin baba olduktan sonra babalığı yeni bir meslek olarak gördükleri, babalık rolünün iş hayatları, günlük yemek, uyku düzenini, eşleriyle olan ilişkilerini etkilediği tespit edilerek bu unsurlar detaylı ele alınmıştır.

BÖLÜM 3

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Aynı zamanda duygu anlama becerileri, babalık roller ve duygu sosyalleştirme davranışları ilişkisel tarama modeliyle incelenmiştir. İlişkisel araştırmalarda iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiler, bu ilişkilere herhangi bir etkide bulunmamak suretiyle incelenir (Fraenkel, Wallen and Hyun 2012).

3.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE TARİHİ

Araştırma 15/03/2021 – 18/06/2021 tarihleri arasında Karabük Merkez ilçesi Mehmet Akif İlkokulu, Nene Hatun Anaokulu, Şehit Mehmet Esen Anaokulu, Beşbinevler Anaokulu, Safranbolu ilçesi Safran Çiçeği Anaokulunda okul öncesi öğrencileri ile yüz yüze uygulamalı gerçekleştirilmiş ve bu çocukların babalarına ise anket yoluyla ulaşılmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmadaki çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitime devam eden, herhangi bir kaynaştırma programına dahil olmayan, alıcı ve ifade edici dil gelişimi yaşından beklenen düzeyde olan 61 kız, 62 erkek toplam 123 çocuktan ve bu çocukların babasından oluşmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler Çizelge 3.1’de verilmiştir.

Çizelge 3. 1.Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler.

		F	Yüzde
Baba Yaş	20-30	12	9,8
	31-40	66	53,7
	41-50	42	34,1
	51 ve üzeri	3	2,4
Medeni Durum	Evli	118	95,9
	Boşanmış	5	4,1
Anne Çalışma Durumu	Evet	40	32,5
	Hayır	83	67,5
Öğrenim Durumu	İlköğretim	20	16,3
	Lise	40	32,5
	Lisans ve lisansüstü	63	51,2
Meslek	Profesyonel Meslekler	47	38,2
	Hizmet ve Satış Elemanları	17	13,8
	İşçi	47	38,2
	Diğer	12	9,8
Gelir Düzeyi	1500-5000	48	39,0
	5001 ve üzeri	75	61,0
Çocuk Sayısı	1	23	18,7
	2	62	50,4
	3 ve üzeri	38	30,9

Çocuk Doğum Sırası	İlk	56	45,5
	Orta	16	13,0
	Son	51	41,5
Çocuk Cinsiyeti	Kız	61	49,6
	Erkek	62	50,4
	Toplam	123	100,0

Çizelge 3.1'e bakıldığında araştırmaya katılan çocukların babalarının %9,8'i 20-30 yaş aralığında, %53,7'si 31-40 yaş aralığında, %34,1'i 41-50 yaş aralığında ve %2,4'ü 51 yaş ve üzerindedir. Babaların medeni durumuna bakıldığında ise %95,9'unun evli, %4,1'inin ise boşanmış olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan babaların %32,5'inin eşlerinin çalıştığı, %67,5'inin ise çalışmadığı tespit edilmiştir. Araştırma verilerine göre babaların %16,3'ü ilköğretim, %32,5'i lise, %51,2'si lisans ve lisansüstü mezundur. Araştırmaya katılan babaların meslekleri incelendiğinde ise %38,2'sinin doctor, öğretmen, mühendis, memur, polis gibi profesyonel meslek icra ettiği, %13,8'inin hizmet ve satış elemanı olduğu, %38,2'sinin işçi olduğu görülürken %9,8'inin ise başka meslekler icra ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan babaların gelir durumlarına ilişkin verilere bakıldığında ise %39,0'unun 1500-5000 TL arasında, %61,0'inin 5001 TL ve üzerinde bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Araştırma verilerine bakıldığında çocukların %18,7'sinin tek çocuk olduğu, %50,4'ünün bir kardeşi olduğu, %30,9'unun ise iki veya daha fazla kardeşi olduğu görülmektedir. Çizelge 3.1'e göre araştırmaya katılan çocukların %45,5'i ilk, %13'ü ortanca, %41,5'i ise ailenin son çocuğudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin %49,6'sı kız öğrencilerden oluşurken, %50,4'ü ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri toplanmasında Demografik Bilgi Formu (EK-1), Babalık Rolü Algı Ölçeği (EK-2) Denham Duygu Anlama Testi (EK-3 ve EK 3.1), ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği (EK-4) kullanılmıştır.

3.4.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen demografik bilgi formunda babanın yaşı, medeni durumu, varsa eşinin çalışma durumu, babanın öğrenim durumu, mesleği, gelir düzeyi, çocuk sayısı, okul öncesine devam eden çocuğunun doğum sırası ve cinsiyetine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.4.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği

“Babalık Rolü Algı Ölçeği” araştırmacı Kuzucu (1999) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek hem bireysel hem de grup halinde uygulanabilen 5 dereceli Likert türü bir ölçektir. Ölçekte babalık rolü algısı 14’ü olumlu, 11’i olumsuz olmak üzere 25 ifade ile ölçülmektedir. Babalık rolü algı ölçeğinin maddelerinin hazırlanmasında şu yöntem izlenmiştir: Önce ön uygulamanın yapılacağı 125 baba belirlenmiştir. Ölçeğin deneme formunda bulunan 40 maddenin ayırdedicilik gücünü belirlemek için madde analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda 15 maddenin ayırdedici olmadığını göstermiştir. Söz konusu 15 madde dışarıda bırakılarak, geriye kalan 25 madde ile ölçeğe son hali verilmiştir.

Ölçeğin güvenirliğine, test-tekrar test yöntemiyle bakılmıştır. Güvenirlik çalışması için 30 baba belirlenmiş ve bu babalara ölçeğin son formu uygulanmıştır. İlk uygulamanın yapıldığı tarihten 4 hafta sonra ikinci bir uygulama yapılmıştır. Bu iki ölçüm arasında elde edilen puanlar arasındaki ilişkiye, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Sonuçta, $r = 0,60$ ($P < .05$) düzeyinde ve manidar bir ilişkinin söz konusu olduğu belirlenmiştir. Güvenirlik çalışması olarak, ayrıca ölçeğin iç tutarlığına bakılmış ve Cronbach Alfa Katsayısı ($= .75$ olarak

hesaplanmıştır. Söz konusu bulgular, ölçeğin güvenirliğine ilişkin kanıt olarak sunulmaktadır.

Geçerlilik konusundaki yapılan çalışmada Kozan'ın (1983) doğru cevap verme düzeyini belirleyen tekniğinden yararlanılmıştır. Kozan (1983) davranış bilimleri araştırmalarında sosyal beğenirlik boyutunu ölçen, Türkiye için bir sosyal beğenirlik ölçeği geliştirmiştir. Geçerlilik çalışması için seçilen 30 kişilik baba grubuna açık uçlu soru sorduktan sonra verilen BRAÖ ile birlikte sosyal beğenirlik ölçeği de verilmiştir. Babaların kendilerini beğenirliği olan davranışlar içinde görme ve gösterme eğilimleri ölçülerek BRAÖ'nün geçerliliğine bakılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, babaların BRAÖ'den aldıkları puanlar ile sosyal beğenirlik ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. 30 kişiye uygulandıktan sonra elde edilen korelasyon değeri $r = 0.30$ bulunmuştur. Bu da .05 düzeyinde anlamsız olduğu için ölçeğin geçerliliğine kanıt olarak düşünülebilir. Ayrıca bu sonuç, BRAÖ'nün sosyal beğenirlik faktöründen etkilenmediğini gösterir.

Uygulamaya hazır hale getirilen 25 maddelik ölçekte, maddelerin karşısına deneklerin yargılarını belirtecekleri 5 basamak bulunmaktadır. Bu basamaklar 1- Hiç Uygun Değil, 2- Pek Uygun Değil, 3- Kararsızım, 4- Kısmen Uygun, 5- Tamamen Uygun şeklindedir.

Likert türü ölçeklerde ölçeği cevaplayacakların “evet” deme eğilimlerini dengelemek amacıyla olumlu ve olumsuz maddeler bulunmaktadır. Olumlu maddeler 1'den 5'e doğru, olumsuz maddeleri ise 5'ten 1'e doğru puanlanmıştır. Ölçeğin olumsuz maddeleri sırasıyla şunlardır: 2,4,8,11,12,16,20,22,23,24,25. Diğer maddeler olumludur.

Bu araştırmada kullanılan Babalık Rolü Algı Ölçeğinin orijinal formu tek boyuttan oluştuğu için sadece ölçeğin geneline güvenirlik analizi yapılmış ve $\alpha = ,82$ olarak belirlenmiştir. Bu değer ölçeğin iyi derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.4.3. Denham Duygu Anlama Testi

Denham (1986) tarafından geliştirilen duyguları anlama testinin ifade edici ve alıcı alt ölçeklerinin iç tutarlık için alfa güvenirlik katsayısı .41-.89, duygusal bakış açısı için Kuklalar (Hikâyeler) alt ölçeğinin iç tutarlık alfa güvenirlik katsayısı .71-.90 olarak bulunmuştur (Denham ve diğerleri, 1997, Shields ve diğerleri, 2001). Duyguları Anlama Testinin amacı, çocukların duygusal yeterlilik seviyesine ya da daha özel olarak dört temel duyguyu (mutlu, üzgün, kızgın, korkmuş), yüz ifadelerine göre isimlendirmeleri ve tanımları ve/veya ortama (hikâyeye) dayalı olarak duygusal bakış açısı becerilerini sınıflandırma başarısını incelemektir.

Duyguları Anlama Testinin içeriği şu şekildedir:

1. Duyguları Tanıma ve Duyguları İsimlendirme Alt Ölçekleri (İfade edici ve alıcı Alt Ölçekler)
2. Duygusal bakış açısı/Kukla (Hikâyeler) Alt Ölçeği
 - a. Stereotipik Durumlar
 - b. Stereotipik Olmayan Durumlar
 - c. Ebeveyn Anketi

1. Duyguları Tanıma ve Duyguları İsimlendirme Alt Ölçeği (İfade edici ve Alıcı)

Duyguları tanıma alt ölçeğinde ise çocuklardan duygusal yüz ifadelerini göstermeleri istenir (örn. bana mutlu yüzü göster). Duyguları isimlendirme alt ölçeğinde çocuklara mutlu, üzgün, kızgın ve korkmuş yüz ifadelerinin çizimleri gösterilir ve çocuklardan bu duyguları isimlendirmeleri istenir (örn. bu nasıl hissediyor?). Bu görevlerde, çocukların duygusal yüz ifadelerini sözel olarak ifade etmeleri ve sözel olmayan bir şekilde tanımları beklenir.

Bu alt ölçeklere ilişkin puanlama kriterleri ise şu şekildedir:

Çocuğun her doğru söylediği duygu için 2 puan, aynı duygusal değerlikte olan ifadeyi veya yanlış duyguyu söylediği için 1 puan (örneğin, “mutlu” için “iyi” veya “gülümsüyor”; “üzgün” için “ağlıyor”; “kızgın” için “korkmuş” gibi.), zıt duygusal

değerlikte bir duyguyu söylediği için 0 puan verilir. (örneğin, “kızgın” için “mutlu”, “korkmuş” için “şaşırmış”; “mutlu” için “üzgün” gibi).

Duyguları İsimlendirme ve Duyguları Tanıma alt ölçeklerde çocukların 8 soru için toplam puanları 0-16 arasındadır.

2. Duygusal Bakış Açısı/Kukla (Hikâyeler) Alt Ölçeği

Duygusal Bakış Açısı/Kukla (Hikâyeler) Alt Ölçeğinde yer alan kuklalar çocukların cinsiyetlerine uygun olarak kullanılmıştır. Hikâyelerde kız çocukları için ana karakter “Zeynep” ve erkek çocukları için “Ali” ana karakter olarak kullanılmıştır.

1. Bölüm (Stereotipik durumlar): Stereotipik durumlarda çocuğa mutlu, üzgün, kızgın ve korkmuş duyguları ile ilgili 8 hikâye sunulur. Her bir hikâyedeki senaryoda yer alan duygular anne, erkek ve kız çocuk kuklaları ile yüz mimikleri, ses tonu ve beden dilini kullanılarak canlandırılır. Çocuğun her hikâyedeki duygusu ile ilgili cevabı (herhangi bir yönlendirme ya da geribildirim olmaksızın) kodlama kâğıdının Stereotipik durumlar bölümüne kaydedilir. Stereotipik durumlarda, çocuklar her bir hikâyede en fazla 4 puan alabilir ve toplam puan 0-32 arasındadır.

2. Bölüm (Stereotipik olmayan durumlar): Bu alt ölçek, çocuğun duygusal bakış açısı yeteneğini inceleme konusunda bir adım ileriye gitmektedir. Stereotipik olmayan durumlarda çocuğa 12 hikâye sunulur. Bu hikâyelerde, çocukların bir durum karşısında farklı duygusal tepkiler vermesi ve aynı dört duyguyu ayırt edebilmesine yönelik becerisine bakmaktadır (örneğin, genelde okula gitmekten mutlu olan bir çocuğa göre, okula gittiği için mutsuz olan bir kukla). Stereotipik olmayan durumlar için Ebeveyn Anketi ile annelere birkaç durum karşısında çocuklarının tipik olarak nasıl tepki vereceği sorulur. Annelerin ankete verdiği cevaplardan çocuğun 12 hikâyede yer alan duruma ilişkin vermesi olası ve/veya verdiği tepki belirlenir. Bu alt ölçekte her bir çocuk için uygulama öncesinde uygun hikâyelerle kodlanmış olan kukla Stereotipik olmayan durumlarda, çocuklar her bir hikâyede en fazla 4 puan alabilir ve toplam puan 0-48 arasındadır.

Hikâyeler, kuklalarla canlandırıldıktan sonra “Zeynep/Ali nasıl hissediyor?” diye sorulur. Çocuk, sözel olarak cevap verdikten sonra, çocuğa “Zeynep/Ali için bir yüz

seç” diyerek çocuğun 4 duygusal yüz ifadesinden birini seçip kuklanın yüzünün üzerine koyması istenir.

Kukla/Hikâyeler Alt Ölçeğinin Puanlama kriterleri diğer alt ölçeklerle aynıdır.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması ve geçerlik güvenirlik çalışmaları Kılıç (2010) tarafından yapılmıştır. Kılıç (2010)’ın çalışmasında testin Duyguları İsimlendirme ve Duyguları Tanıma Alt Ölçeği’nin Cronbach alfa değerleri. 64, Duygusal Bakış Açısı için Hikâyeler Alt Ölçeği’nde yer alan stereotipik durumlar ve stereotipik olmayan durumların Cronbach alfa değeri. 88 olarak bulunmuştur

Bu araştırmada kullanılan Duyguları Anlama Testinin güvenirlik katsayısı ,80 ile iyi derecede, Duyguları İsimlendirme ve Duyguları Tanıma alt ölçekleri ,69 ile kabul edilebilir derecede, Duygusal Bakış Açısı için Hikâyeler Alt Ölçeği’nde yer alan stereotipik durumlar ve stereotipik olmayan durumlar alt boyutları için ise ,76 ile iyi derecede güvenilirlerdir.

3.4.4. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği

Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek amacıyla; Fabes ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen ve Altan, Yağmurlu ve Yavuz (2013) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmış olan “Çocukların Olumsuz Duyguları İle Baş Etme Ölçeği” kullanılmıştır. Bu araştırmada “Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği” sadece babalara uygulanmıştır.

Ölçek, çocukların deneyimlediği öfke, korku, üzüntü, utanç ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duyguları içeren 12 senaryodan oluşmaktadır. Her senaryoyu çocuğun olumsuz duygusuna verilebilecek 6 farklı tepki türü izlemektedir. Bu tepki türleri destekleyici ve destekleyici olmayan tepkiler başlıklarında toplanır. Destekleyici tepkiler (DT), duygu odaklı tepkiler (DOT), problem odaklı tepkiler (POT), ve duygu ifadesini kolaylaştırıcı tepkiler (DİKT)’dir. Destekleyici olmayan tepkiler (DOET) ise

ebeveynde sıkıntı tepkileri (EST), cezalandırıcı tepkiler (CT) ve küçümseyici tepkiler (KT)'dir.

Fabes ve arkadaşlarının (2002), ölçeğe dair yüksek iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: Cezalandırıcı Tepkiler, Ebeveynde Strest Tepkileri, Küçümseyici Tepkiler alt ölçekleri için sırasıyla .69, .70. ve .78 olan Cronbach alfa katsayıları; Probleme Odaklı Tepkiler içim .78, Duyguya Odaklı Tepkiler için .80 ve Duygu İfadesini Cesaretlendirici Tepkiler için .85'tir. Ölçeğin Türkiye uyarlamasının iç tutarlılık katsayıları ise sırası ile; Cezalandırıcı Tepkiler alt ölçeği için .83, Ebeveynde Stres Tepkileri alt ölçeği için .65, Küçümseyici Tepkiler alt ölçekleri için .86, Probleme Odaklı Tepkiler içim .72, Duyguya Odaklı Tepkiler için .79 ve Duygu İfadesini Cesaretlendirici Tepkiler için .87 olarak kaydedilmektedir (Altan, Yağmurlu ve Yavuz, 2013).

Bu araştırmada kullanılan Çocukların Olumsuz Duyguları İle Baş Etme Ölçeğinin güvenirlik katsayısı ise 0,88 ile iyi derecede, alt boyutları için yapılan analizlerde ise ebeveynde sıkıntı tepkileri ,62 ile kabul edilebilir derecede güvenilirken, cezalandırıcı tepkiler ,84 ile, küçümseyici tepkiler ,86 ile, duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler ,87 ile, duygu odaklı tepkiler ,88 ile, probleme odaklı tepkiler ise ,86 ile iyi derecede güvenilir tespit edilmiştir.

3.5. VERİLERİN TOPLAMASI

Veri toplama araçları okul öncesi eğitime devam eden çocuklara araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmış, babaların dolduracağı ölçekler okul idaresi aracılığıyla ölçeklerin uygulanacağı çocukların babalarına ulaştırılmıştır.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerinin analizi SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sorularının yanıtlanmasına geçilmeden önce araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizleri Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile sınanmıştır. Ölçeklerden elde edilen

puanların normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık ve basıklık katsayıları aracılığıyla sınanmıştır. Büyüköztürk (2018)'e göre normal dağılım varsayımı olan analizlerde en temel husus, analiz edilecek puanların normal dağılımdan büyük bir miktarda sapma göstermemiş olmasıdır ve gruplara ait puanların normal dağılımdan sapma gösterme durumlarına çarpıklık katsayısına bakılarak karar verilebilmektedir. Bazı araştırmacılar çarpıklık katsayısına ek olarak basıklık katsayısına da bakılmasının gerekli olduğunu vurgulamışlardır (Field, 2009; Tabachnick ve Fidell, 2013). Büyüköztürk (2018) ve Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham (2013) çarpıklık katsayısının -1 ile +1 arasında olduğu; Tabachnick ve Fidell (2013) çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.5 ile +1.5 arasında olduğu; George ve Mallery (2010) ise çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2 ile +2 arasında olan veri setlerinin normal dağılımdan farklılık göstermediğini dile getirmişlerdir.

Çarpıklık ve basıklık katsayıları Babalık Rolü Algı Ölçeği için sırasıyla -0,496 ve -0,792; Destekleyici Tepkiler alt ölçeğinde -0,885 ve 0,964; Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler alt ölçeğinde -0,514 ve -0,79; Duyguya Odaklı Tepkiler alt ölçeğinde -1,265 ve 1,718; Probleme Odaklı Tepkiler alt ölçeğinde -0,915 ve 0,893; Destekleyici Olmayan Tepkiler alt ölçeğinde 0,862 ve -0,23; Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri alt ölçeğinde 0,936 ve 1,205; Cezalandırıcı Tepkiler alt ölçeğinde 1,460 ve 1,800; Küçümseyici Tepkiler alt ölçeğinde 0,438 ve -0,996; Duyguları Anlama Testi için -2,400 ve 6,031 olarak tespit edilmiştir. Parametrik testlerin kullanılabilmesi için ön koşul olan, verilerin normal dağılımının yalnızca Duyguları Anlama Testinde sağlanmadığı görülmüştür. Duyguları Anlama Testi ile diğer ölçekler arasındaki ilişki nonparametrik bir test olan Spearman Sıra Farkları Korelasyonu ile diğer ölçekler arasındaki ilişki için ise Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları 1.00-0.70 arasında ise yüksek; 0.70-0.30 arasında ise orta; 0.30-0.00 arasında ise düşük düzeyde bir ilişkinin göstergesi (Büyüköztürk, 2018: 32) olarak yorumlanmıştır.

Babalık Rolü Algı Ölçeği, Duyguları Anlama Testi ve alt boyutları, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği ve alt boyutlarının; babaların öğrenim durumuna, gelir düzeyine, mesleğine, eşinin çalışma durumuna ve çocuğun cinsiyetine

göre manidar farklılığının incelenmesi amacıyla yapılacak testlere karar vermek için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir.

Babalık Rolü Algı Ölçeği puanları eşlerin çalışma durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık katsayıları eşleri çalışanlar için -0,985 ve -0,377, eşleri çalışmayanlar için -0,397 ve -665; Duyguları Anlama Testi ve al ölçek puanları eşleri çalışanlar için -3,860 ve 16,794, eşleri çalışmayanlar için -2,033 ve 4,224 aralığındadır. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeğinin alt boyutlarında ise eşleri çalışanlar için -1,275 ve 1,752, eşleri çalışmayanlar için 1,306 ve -1,869 aralığındadır.

Babalık Rolü Algı Ölçeği puanları öğrenim durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık katsayıları ilköğretim mezunları için 0,749 ve 0,325, lise mezunları için 0,390 ve -0,794, lisans ve lisansüstü mezunları için -1,044 ve 0,302; Duyguları Anlama Testi ve al ölçek puanları ilköğretim mezunları için -2,745 ve 7,401, lise mezunları için -4,107 ve 17,568, lisans ve lisansüstü mezunları için -4,061 ve 20,675 aralığındadır. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeğinin alt boyutlarında ise ilköğretim mezunları için -1,116 ve -1,095, lise mezunları için 1,336 ve 1,713, lisans ve lisansüstü mezunları için 1,380 ve 1,630 aralığındadır.

Babalık Rolü Algı Ölçeği puanları babanın icra ettiği meslek değişkenine göre çarpıklık ve basıklık katsayıları profesyonel meslekler için 0,749 ve 0,325, hizmet ve satış elemanları için -1,012 ve 0,288, işçiler için -0,324 ve -0,817 diğer meslekleri icra edenler için 0,361 ve -1,565; Duyguları Anlama Testi ve al ölçek puanları profesyonel meslekler için -4,245 ve 19,263, hizmet ve satış elemanları için -4,123 ve 19,263, işçiler için -2,655 ve 6,515 diğer meslekleri icra edenler için -3,464 ve 12,000 aralığındadır. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeğinin alt boyutlarında ise profesyonel meslekler için 1,718 ve 1,664, hizmet ve satış elemanları için 1,967 ve 1,664, işçiler için 1,411 ve 1,356 diğer meslekleri icra edenler için 1,756 ve 1,782 aralığındadır.

Babalık Rolü Algı Ölçeği puanları babaların gelir durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık katsayıları 0-5000 tl olanlar için 0,091 ve -1,037, 5001 ve üzeri olanlar için

-0,956 ve 0,202; Duyguları Anlama Testi ve al ölçek puanları 0-5000 tı olanlar için -4,537 ve 21,594, 5001 ve üzeri olanlar için -3,202 ve 10,270 aralıdır. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeğinin alt boyutlarında ise 0-5000 tı olanlar için -1,536 ve 1,856, 5001 ve üzeri olanlar için 1,570 ve 1,666 aralıdır.

Babalık Rolü Algı Ölçeği puanları öğrenci cinsiyeti değişkenine göre çarpıklık ve basıklık katsayıları kızlar için -0,822 ve -0,443, erkekler için -0,219 ve -0,840; Duyguları Anlama Testi ve al ölçek puanları kızlar için -3,172 ve 12,001, erkekler için -3,124 ve 10,005 aralıdır. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeğinin alt boyutlarında ise kızlar için 1,422 ve 1,553, erkekler için 1,414 ve 1,800 aralıdır.

Çarpıklık ve basıklık katsayılarının Babalık Rolü Algı Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği ve alt boyutlarında her grup için alanyazında kabul edilebilir değerler arasında olduğu görülmüş; gruplar arasındaki farkları belirlemek üzere parametrik testlerden olan T-Testi ve Tek Yönlü ANOVA testleri kullanılmıştır. Birimler arasındaki farklılığın belirlenmesinde Post-Hoc testi olarak Tukey kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın büyüklüğü Eta kare (η^2) ile hesaplanmıştır. Eta karenin 0,01 olması düşük, 0,06 olması orta, 0,138 olması ise büyük etki olduğunu göstermektedir (Cohen, 1988).

Çarpıklık ve basıklık katsayılarının Duyguları Anlama Testi ve alt boyutlarında her grup için alanyazında kabul edilebilir değerler arasında olmadığı görülmüş; gruplar arasındaki farkları belirlemek üzere nonparametrik testlerden olan Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H testleri kullanılmıştır. Birimler arası arasındaki farklılığın belirlenmesinde Post-Hoc testi olarak Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın büyüklüğü etki büyüklüğü $r = Z / \sqrt{N}$ formülü ile hesaplanmış ve etki büyüklüğünün 0,1 olması düşük; 0,3 olması orta; 0,5 olması ise büyük etki olduğunu göstermektedir (Cohen, 1988).

Araştırma soruları yanıtlanmadan önce katılımcıların araştırmada kullanılan ölçeklerden almış oldukları puan ortalamaları ve standart sapma değerleri incelenmiştir.

Babalık Rolü Algı Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler Çizelge 3.2'de verilmiştir.

Çizelge 3. 2. Babalık Rolü Algı Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler.

n	$\bar{x}$	Ss	Min.	Max.
123	104,76	9,68	80,00	120,00

Çizelge 3.2'deki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden almış oldukları puanların aritmetik ortalamasının ($\bar{x}$) 104,76 olduğu, testin standart sapmasının ise (Ss) 9,68 olduğu görülmektedir. Buna göre ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar dikkate alındığında çalışma grubunun ortalama bir puan aldığı söylenebilir.

Duyguları Anlama Testi'ne ilişkin betimsel istatistikler Çizelge 3.3'te verilmiştir.

Çizelge 3. 3. Duyguları Anlama Testine ilişkin betimsel istatistikler.

	n	$\bar{x}$	Ss	Min.	Max.
Duyguları İsimlendirme	123	7,65	,94	4,00	8,00
Duyguları Tanıma	123	7,76	,77	4,00	8,00
Kuklalar (Hikâyeler)					
Stereotipik Durumlar	123	15,21	1,74	6,00	16,00
Stereotipik Olmayan Durumlar	123	22,61	2,63	8,00	24,00
Duyguları Anlama Testi	123	53,25	4,73	32,00	56,00

Çizelge 3.3 incelendiğinde araştırmaya katılan çocukların Duyguları Anlama Testi'nden almış oldukları puanların aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 53,25, standart sapması ise (Ss) 4,73'tür. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları İsimlendirme alt ölçeğinden almış oldukları puanların aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 7,65, standart sapması

(Ss) ,94; Duyguları Tanıma alt ölçeğinden almış oldukları puanların aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 7,76, standart sapması (Ss) ,77'dir. Kuklalar ile anlatılan hikâyelerde öğrencilerin Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden almış oldukları puanların aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 15,21, standart sapması (Ss) ise 1,74; Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçeğinden almış oldukları puanların aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 22,61, standart sapması (Ss) ise 2,63'tür. Elde edilen verilere göre tüm alt ölçekler dikkate alındığında çalışma grubunun yüksek puan aldıkları söylenebilir.

Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler Çizelge 3.4'te verilmiştir.

Çizelge 3. 4. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler.

Duyguları Sosyalleştirme Davranışları	n	$\bar{x}$	Ss	Min,	Max,
<i>Destekleyici Tepkiler</i>	123	150,10	22,12	76,00	180,00
Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler	123	46,89	9,30	21,00	60,00
Duyguya Odaklı Tepkiler	123	52,01	7,06	27,00	60,00
Probleme Odaklı Tepkiler	123	51,19	7,31	26,00	60,00
<i>Destekleyici Olmayan Tepkiler</i>	123	66,72	18,23	43,00	117,00
Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri	123	19,57	4,30	10,00	36,00
Cezalandırıcı Tepkiler	123	18,95	7,41	12,00	43,00
Küçümseyici Tepkiler	123	28,18	9,35	14,00	50,00

Çizelge 3.4 incelendiğinde araştırmaya katılan babaların Destekleyici Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 150,10, standart sapması (Ss) 22,12; Destekleyici Tepki puanını oluşturan Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 46,89, standart sapması (Ss) 9,30; Duyguya Odaklı Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 52,01, standart sapması (Ss) 7,06; Probleme Odaklı Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 51,19, standart sapması (Ss) 7,31'dir. Araştırmaya katılan babaların Destekleyici Olmayan Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 66,72, standart sapması (Ss) 18,23; Destekleyici Olmayan Tepki puanını oluşturan Ebeveynde Sıkıntı

Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 19,57, standart sapması (Ss) 4,30; Cezalandırıcı Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 18,95, standart sapması (Ss) 7,41; Küçümseyici Tepkilerinin aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 28,18, standart sapması (Ss) 9,35'tir.

Buna göre tüm alt ölçeklerden alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar dikkate alındığında çalışma grubunun babalarının Olumsuz Duygularla Başetme Ölçeğinden destekleyici tepkiler alt ölçeklerinden yüksek puan alırken, destekleyici olmayan tepkiler alt ölçeklerinden düşük puan aldıkları söylenebilir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlikleri, ölçeklerin geneline ve alt boyutlarına uygulanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısıyla belirlenmiştir. α değeri $\geq 0,9$ olduğunda mükemmel, $0,7 \leq \alpha < 0,9$ iyi, $0,6 \leq \alpha < 0,7$ kabul edilebilir, $0,5 \leq \alpha < 0,6$ zayıf, $\alpha < 0,5$ olduğu durumda ise kabul edilmez derecede güvenilir (Kılıç, 2016).

3.7. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmada, Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu izni (EK-5), Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Bilimsel Araştırma İzni (EK-6) alınmıştır. Ölçeklerin kullanımı için ise, ölçeği geliştiren araştırmacılardan izin (EK-7) alınmıştır. Ölçeklerin uygulanması için de katılan babalardan (EK-8) ve uygulama yapılan çocuklar için veliden (EK-9) gerekli onam formu alınmıştır.

3.8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılında Karabük ilinde okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ve babaları ile sınırlandırılmıştır. Etik kurul izninin mart ayında onay alması ile okulların açık bulunduğu 2020-2021 eğitim öğretim yılı 2. döneminde uygulamalar tamamlanmıştır. Araştırma bulguları araştırmanın yapıldığı örneklem için geçerlidir. Ayrıca verilerin güvenilirliği, görüşmecilerin verdiği bilgiler ile sınırlıdır. Dünyayı etkisi altına alan pandemi sebebiyle en yoğun bölgelerin anasınıfı/anaokulları seçilse de gerek karantina ve kısıtlama uygulamaları gerek devam zorunluluğunun olmaması sebebiyle okullarda bulunan öğrenci sayılarının önceki

yıllara göre yarı oranda olduğu gör÷lm÷ştür. Uygulamanın yapıldığı dönemlerde okula devam eden öğrencilerin devam durumunun değışkenlik göstermesi baba-çocuk verilerinin eşleşmesi açısından sınırlayıcı olmuştur.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde ölçme araçlarından elde edilen veriler doğrultusunda bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın birinci sorusuna, Babalık Rolü Algısı Ölçeği puanlarının normal dağılım gösterip Duygu Anlama Testi'nden alınan puanların normal dağılım göstermemesinden dolayı Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı ile yanıt aranmış ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.1 'de verilmiştir.

Çizelge 4. 1.Duyguları anlama becerisi ve babalık rolü algısı arasındaki ilişki.

				Duygu Anlama Testi
Spearman's rho	Babalık Rolü Algı	Korelasyon		,006
	Ölçeği	Sig. (2-tailed)		,951
		n		123

Çizelge 4.1 incelendiğinde babalık rolü algısı ile çocukların duygularını anlama becerisi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı görülmektedir.

4.2. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın ikinci sorusuna, analize dâhil edilecek tüm ölçeklerin normal dağılım göstermesinden dolayı Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu ile yanıt aranmış ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4. 2.Babalık rolü algısının destekleyici ve destekleyici olmayan ebeveyn tepkileri arasındaki ilişki.

				DT	DiK	DO	PO	DOE	EST	CT	KT
				T	T	T	T	T			
Pears on	Babalık	Korelasyon		,430 *	,395*	,366 *	,445 *	-,511*	- ,301*	- ,569*	- ,406*
	Rolü	Sig.	(2-	0,00	,000	,000	,000	,000	,001	,000	,000
	Algısı	tailed)		0							
		n		123	123	123	123	123	123	123	123

*p<,05

Çizelge 4.2 incelendiğinde Babalık Rolü Algısı Ölçeği ile Destekleyici Tepkiler (DT) arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu; Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler (DiKT) arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu; Duyguya Odaklı Tepkiler (DOT) arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu; Probleme Odaklı Tepkiler (POT) arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre babalık rolü algısı arttıkça destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı ve Probleme Odaklı Tepkilerde de artış olduğu görülmektedir. Çizelge 4.2'ye göre Babalık Rolü Algısı ölçeği ile Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkiler (DOET) arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu; Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri (EST) arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu; Cezalandırıcı Tepkiler (CT) arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu; Küçümseyici Tepkiler (KT) arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre babalık rolü algısı arttıkça Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepkilerde de düşüş olduğu görülmektedir.

4.3. ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın üçüncü sorusuna, Duygu Anlama Testi puanlarının normal dağılım göstermeyip Destekleyici Tepkiler, Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler, Duyguya Odaklı Tepkiler, Probleme Odaklı Tepkiler, Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri, Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri, Cezalandırıcı Tepkiler ve Küçümseyici Tepkiler ölçek puanlarının normal dağılım göstermesinden dolayı, Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı ile yanıt aranmış ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.3’de verilmiştir.

Çizelge 4. 3.Duygu tanıma becerisi ile destekleyici ve destekleyici olmayan ebeveyn tepkileri arasındaki ilişki.

			DT	DİKT	DO	PO	DOE	EST	CT	KT
			T	T	T	T	T			
Spearman's rho	Korelasyon	n	,120	,123	,067	,094	,017	-,015	,060	-,019
	Sig. (2-tailed)		,185	,177	,465	,300	,849	,870	,508	,836
	N		123	123	123	123	123	123	123	123

Çizelge 4.3 incelendiğinde çocukların duygu tanıma becerileri ile Destekleyici Tepkiler (DT) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler (DİKT) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; Duyguya Odaklı Tepkiler (DOT) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; Probleme Odaklı Tepkiler (POT) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.3’e göre çocukların duygu tanıma becerileri ile Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri (DOET) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri (EST) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; Cezalandırıcı Tepkiler (CT) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; Küçümseyici Tepkiler (KT) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

4.4. ARAŞTIRMANIN DÖRDÜNCÜ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın dördüncü sorusuna yanıt arayabilmek için Destekleyici Tepkiler (DT), Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler (DİKT), Duyguya Odaklı Tepkiler (DOT), Probleme Odaklı Tepkiler (POT), Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri (DOET), Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri (EST), Cezalandırıcı Tepkiler (CT) ve Küçümseyici Tepki (KT) ölçek puanlarının cinsiyete göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu T-Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.4’de verilmiştir.

Çizelge 4.4. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepkiler ölçeklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.

		n	$\bar{x}$	SS	sd	t	p	η^2
Destekleyici Tepkiler	Kız	61	155,04	20,68	121	2,51	0,013*	0,05
	Erkek	62	145,24	22,58				
Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler	Kız	61	49,13	8,75	121	2,712	0,008*	0,06
	Erkek	62	44,69	9,37				
Duyguya Odaklı Tepkiler	Kız	61	53,14	6,52	121	1,776	0,078	-
	Erkek	62	50,9	7,45				
Probleme Odaklı Tepkiler	Kız	61	52,77	6,92	121	2,417	0,017*	0,05
	Erkek	62	49,64	7,40				
Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri	Kız	61	66	18,45	121	-0,435	0,66	-
	Erkek	62	67,43	18,14				
Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri	Kız	61	19,96	4,86	121	0,997	0,32	-
	Erkek	62	19,19	3,66				
Cezalandırıcı Tepkiler	Kız	61	18,29	6,59	121	-0,985	0,32	-
	Erkek	62	19,61	8,14				
Küçümseyici Tepkiler	Kız	61	27,73	9,84	121	-0,526	0,59	-
	Erkek	62	28,62	8,89				

*p<,05

Çizelge 4.4'e göre babaların Destekleyici Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin babalarının Destekleyici Tepki puanları, erkek öğrencilerin babalarının Destekleyici Tepki puanlarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,05'tir. Buna göre cinsiyet Destekleyici Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %5'i cinsiyetle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.4'e göre babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin babalarının Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanları, erkek öğrencilerin babalarının Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,06'dır. Buna göre cinsiyet Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 6'sı cinsiyetle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.4'e göre babaların Duygu Odaklı Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Çizelge 4.4'e göre babaların Probleme Odaklı Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin babalarının Probleme Odaklı Tepki puanları, erkek öğrencilerin babalarının Probleme Odaklı Tepki puanlarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,05'tir. Buna göre cinsiyet Probleme Odaklı Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 5'i cinsiyetle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.4'e göre babaların Destekleyici Olmayan Tepki ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Ebeveynde Sıkıntı Tepki ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Cezalandırıcı Tepki ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Küçümseyici Tepki ölçeğinden aldığı puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın dördüncü sorusuna yanıt arayabilmek için Destekleyici Tepkiler (DT), Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler (DİKT), Duyguya Odaklı Tepkiler (DOT), Probleme Odaklı Tepkiler (POT), Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri (DOET), Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri (EST), Cezalandırıcı Tepkiler (CT) ve Küçümseyici Tepki (KT) ölçek puanlarının babaların öğrenim durumuna göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) ile yanıtlanmıştır. Analize ilişkin bulgular Çizelge 4.5’da verilmiştir.

Çizelge 4.5.Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçek puanlarının babaların öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonuçları.

Puan	Grup	n	$\bar{x}$	SS	VK	KT	sd	KO	F	p	η^2
DT	İlköğreti	2	141,5	24,5	G.Ara			1233,8			
	m	0	5	3	sı	2467,79	2	9			
	Lise	4	148,4	17,5	G.İçi	57277,8	12	477,31	2,58		
		0	5	2		3	0		5	,080	-
	Lisans veya lisanstü	6	153,8	23,3	Topla	59745,6	12				
		3	7	7	m	2	2				
DİKT	İlköğreti	2			G.Ara						
	m	0	43,65	9,79	sı	668,09	2	334,04			
	Lise	4	45,00	8,19	G.İçi	9895,53	12	82,46	4,05	,020	0,0
		0					0		1	*	6
	Lisans veya lisanstü	6	49,12	9,37	Topla	10563,6	12				
		3			m	2	2				
DOT	İlköğreti	2			G.Ara						
	m	0	49,25	8,28	sı	182,94	2	91,47	1,85	0,16	-
	Lise	4	52,50	4,97	G.İçi	5915,02	12	49,29	6	1	
		0					0				

	Lisans veya lisanstü	63	52,58	7,66	Toplam	6097,96	122				
POT	İlköğretim	20	48,65	8,59	G.Ara sı	190,45	2	95,22			
	Lise	40	50,95	6,16	G.İçi	6330,86	120	52,75	1,805	,169	-
	Lisans veya lisanstü	63	52,15	7,45	Toplam	6521,31	122				
DOE T	İlköğretim	20	74,50	21,20	G.Ara sı	3306,62	21	1653,3			
	Lise	40	70,55	19,42	G.İçi	37277,97	120	310,65	5,322	,006*	0,08
	Lisans ve lisanstü	63	61,82	15,03	Toplam	40584,6	122				
EST	İlköğretim	20	19,20	4,43	G.Ara sı	122,49	2	61,24			
	Lise	40	21,00	4,77	G.İçi	2135,51	120	17,79	3,442	,035*	0,05
	Lisans ve lisanstü	63	18,79	3,75	Toplam	2258,01	122				
CT	İlköğretim	20	23,35	9,95	G.Ara sı	682,6	2	341,3			
	Lise	40	19,95	7,96	G.İçi	6026,19	120	50,21	6,796	,002*	0,1
	Lisans ve lisanstü	63	16,93	5,18	Toplam	6708,79	122				
KT	İlköğretim	20	31,95	9,51	G.Ara sı	638,72	2	319,36	3,819	,025*	0,05

Lise	4 0	29,60	9,49	G.İçi	10033,9 7	12 0	83,61
Lisans ve lisanstü	6 3	26,09	8,79	Topla m	10672,6 9	12 2	

*p<,05

Çizelge 4.5'e göre babaların Destekleyici Tepki (DT) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermemektedir. Babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki (DİKT) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanları, öğrenim durumu ilköğretim olan babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,06 olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğrenim durumu Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 6'sı öğrenim durumuyla açıklanmaktadır. Çizelge 4.5'e göre babaların Duyguya Odaklı Tepki (DOT) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermemektedir. Babaların Probleme Odaklı Tepki (POT) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermemektedir.

Çizelge 4.5'e göre babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki (DOET) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; öğrenim durumu ilköğretim olan babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki puanları ve öğrenim durumu lise olan babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki puanları, öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,08 olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğrenim durumu Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 8'i öğrenim düzeyiyle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.5'e göre babaların Ebeveynde Sıkıntı Tepki (EST) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; öğrenim durumu lise olan babaların Ebeveynde Sıkıntı Tepki puanları, öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babaların Ebeveynde Sıkıntı Tepki puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,05 olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğrenim durumu, Ebeveynde Sıkıntı Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 5'i öğrenim düzeyiyle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.5'e göre babaların Cezalandırıcı Tepki (CT) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; öğrenim durumu ilköğretim olan babaların Cezalandırıcı Tepki puanları, öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babaların Cezalandırıcı Tepki puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,10 olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğrenim durumu Cezalandırıcı Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 10'u öğrenim düzeyiyle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.5'e göre babaların Küçümseyici Tepki (KT) puanları öğrenim durumlarına göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; öğrenim durumu ilköğretim olan babaların Küçümseyici Tepki puanları, öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babaların Küçümseyici Tepki puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,10 olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğrenim durumu Küçümseyici Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 5'i öğrenim düzeyiyle açıklanmaktadır.

Araştırmanın dördüncü sorusuna yanıt arayabilmek için Destekleyici Tepkiler (DT), Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler (DİKT), Duyguya Odaklı Tepkiler (DOT), Probleme Odaklı Tepkiler (POT), Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri (DOET), Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri (EST), Cezalandırıcı Tepkiler (CT) ve Küçümseyici Tepki (KT) ölçek puanlarının babaların gelir düzeyine göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu T-Testi ile yanıtlanmıştır. Analize ilişkin bulgular Çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçeklerinin babaların gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.

		n	$\bar{x}$	SS	sd	t	p	η^2
Destekleyici Tepkiler	0-5000	48	143,39	20,69	121	-2,762	0,007*	0,05
	5001 ve üzeri	75	154,4	22,07				
Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler	0-5000	48	43,16	8,41	121	-3,738	0,000*	0,10
	5001 ve üzeri	75	49,28	9,10				
Duyguya Odaklı Tepkiler	0-5000	48	50,56	6,98	121	-1,842	0,067	-
	5001 ve üzeri	75	52,94	7,00				
Probleme Odaklı Tepkiler	0-5000	48	49,66	7,13	121	-1,873	0,063	-
	5001 ve üzeri	75	52,17	7,30				
Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri	0-5000	48	69,95	17,98	121	1,583	0,110	-
	5001 ve üzeri	75	64,65	18,21				
Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri	0-5000	48	19,91	4,45	121	0,698	0,480	-
	5001 ve üzeri	75	19,36	4,21				
Cezalandırıcı Tepkiler	0-5000	48	20,12	8,05	121	1,400	0,160	-
	5001 ve üzeri	75	18,21	6,92				
Küçümseyici Tepkiler	0-5000	48	29,91	8,66	121	1,652	0,100	-
	5001 ve üzeri	75	27,08	9,66				

*p<,05

Çizelge 4.6'ya göre babaların Destekleyici Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar, babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. 5001 ve üzerinde bir gelire sahip olan babaların Destekleyici Tepki puanları, 5000 ve altında bir gelir düzeyine sahip babaların Destekleyici Tepki puanlarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,05'tir. Buna göre babaların gelir düzeyi Destekleyici Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %5'i gelir düzeyiyle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.6'ya göre babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar, babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. 5001 ve üzerinde bir gelire sahip olan babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanları, 5000 ve altında bir gelir düzeyine sahip babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,10'dur. Buna göre babaların gelir düzeyi Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %10'u gelir düzeyiyle açıklanmaktadır.

Çizelge 4.6'ya göre babaların Duyguya Odaklı Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Probleme Odaklı Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Çizelge 4.6'ya göre babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki ölçeğinden aldığı puanlar, babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Ebeveynde Sıkıntı Tepki ölçeğinden aldığı puanlar, babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Cezalandırıcı Tepki ölçeğinden aldığı puanlar, babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Küçümseyici Tepki ölçeğinden aldığı puanlar, babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın dördüncü sorusuna yanıt arayabilmek için Destekleyici Tepkiler (DT), Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler (DİKT), Duyguya Odaklı Tepkiler (DOT), Probleme Odaklı Tepkiler (POT), Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri (DOET),

Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri (EST), Cezalandırıcı Tepkiler (CT) ve Küçümseyici Tepki (KT) ölçek puanlarının babaların mesleğine göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) ile yanıtlanmıştır. Analize ilişkin bulgular Çizelge 4.7'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçeklerinin babaların mesleklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonuçları.

Puan	Grup	n	$\bar{x}$	SS	VK	KT	sd	KO	F	p	η^2				
DT	Profesyonel Meslekler	4	155,6	21,4	G.Ara	3153,47	3	1051,15	2,21	0,09	-				
		7	1	4	sı										
	Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)	1	146,8	26,0	G.İçi	56592,15	11	475,56							
		7	8	9								5	9		
	İşçi	4	148,5	19,0	Topla	59745,6	12								
		7	5	2	m	2	2								
	Diğer	1	139,1	26,7											
		2	6	9											
	DİKT	Profesyonel Meslekler	4	50,02	8,54	G.Ara	853,09	3				284,36	3,485	,018*	0,08
			7												
Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)		1	44,76	11,03	G.İçi	9710,53	11	81,69							
		7													
İşçi		4	45,70	8,22	Topla	10563,62	12								
		7							m	2	2				
Diğer		1	42,33	10,83											
		2													

DOT	Profesyonel Meslekler Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)	47	52,89	7,18	G.Ara sı	105,89	3	35,29				
	İşçi	47	51,74	5,8	Toplam	6097,96	122					
	Diğer	12	49,66	9,47								
POT	Profesyonel Meslekler Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)	47	52,70	6,69	G.Ara sı	321,58	3	107,19				
	İşçi	47	51,10	6,91	Toplam	6521,31	122					
	Diğer	12	47,16	8,39								
DOE T	Profesyonel Meslekler Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)	47	63,06	16,36	G.Ara sı	2326,82	3	775,6				
	İşçi	47	71,91	20,72	Toplam	40584,6	122					
	Diğer	12										

	Diğer	1 2	67,75	15,2 3							
EST	Profesyonel Meslekler Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)	4 7	19,12	4,05	G.Ara sı	23,82	3	7,94			
	İşçi	4 7	20,02	4,98	Topla m	2258,01	12 2				
	Diğer	1 2	20,08	3,57							
CT	Profesyonel Meslekler Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)	4 7	17,04	5,35	G.Ara sı	483,54	3	161,18			
	İşçi	4 7	21,38	8,89	Topla m	6708,79	12 2				
	Diğer	1 2	19,00	5,72							
KT	Profesyonel Meslekler Hizmet ve Satış Elemanları (Esnaf)	4 7	26,89	9,4	G.Ara sı	507,82	3	169,27			
	İşçi	4 7	21,38	8,89	Topla m	6708,79	12 2				
	Diğer	1 2	19,00	5,72							

İşçi	4 7	30,51	9,41	Topla m	10672,6 9	12 2
Diğer	1 2	28,66	9,97			

*p<,05

Çizelge 4.7'ye göre babaların Destekleyici Tepki (DT) puanları mesleklerine göre manidar farklılık göstermemektedir. Babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki (DİKT) puanları mesleklerine göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; profesyonel bir meslek icra eden babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanları, diğer grubundaki bir mesleği icra eden babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,08 olarak tespit edilmiştir. Buna göre babaların icra ettiği meslek, Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 8'i babaların icra ettiği meslek ile açıklanmaktadır. Çizelge 4.7'ye göre babaların Duyguya Odaklı Tepki (DOT) puanları icra ettikleri mesleklerine göre manidar farklılık göstermemektedir. Babaların Probleme Odaklı Tepki (POT) puanları icra ettikleri mesleklerine göre manidar farklılık göstermemektedir.

Çizelge 4.7'ye göre babaların Destekleyici Olmayan Tepki (DOET) puanları mesleklerine göre manidar farklılık göstermemektedir. Babaların Ebeveynde Sıkıntı Tepki (EST) puanları mesleklerine göre manidar farklılık göstermemektedir. Babaların Cezalandırıcı Tepki (CT) puanları mesleklerine göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; işçi olan babaların Cezalandırıcı Tepki puanları, profesyonel bir meslek icra eden babaların Cezalandırıcı Tepki puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,07 olarak tespit edilmiştir. Buna göre babaların icra ettiği meslek, Cezalandırıcı Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 7'si babaların icra ettiği

meslek ile açıklanmaktadır. Çizelge 4.7'ye göre babaların Cezalandırıcı Tepki (CT) puanları icra ettikleri mesleklerine göre manidar farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın dördüncü sorusuna yanıt arayabilmek için babaların Destekleyici Tepkiler (DT) , Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler (DİKT), Duyguya Odaklı Tepkiler (DOT), Probleme Odaklı Tepkiler (POT), Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri (DOET), Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri (EST), Cezalandırıcı Tepkiler (CT) ve Küçümseyici Tepki (KT) ölçeklerinden aldıkları puanların eşlerinin çalışma durumuna göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu T-Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.8'de verilmiştir.

Çizelge 4.8.Destekleyici, Duygu İfadesini Kolaylaştıran, Duyguya Odaklı, Probleme Odaklı, Destekleyici Olmayan, Ebeveynde Sıkıntı, Cezalandırıcı ve Küçümseyici Tepki ölçeklerinin eşin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.

		n	$\bar{x}$	SS	sd	t	p	η^2
Destekleyici Tepkiler	Evet	40	156,92	21,24	121	2,419	0,017	0,04
	Hayır	83	146,81	21,91				
Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler	Evet	40	50,47	8,86	121	3,062	0,003	0,07
	Hayır	83	45,16	9,06				
Duyguya Odaklı Tepkiler	Evet	40	53,25	6,89	121	1,348	0,180	-
	Hayır	83	51,42	7,11				
Probleme Odaklı Tepkiler	Evet	40	53,20	6,60	121	2,142	0,034	0,03
	Hayır	83	50,22	7,47				
Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepkileri	Evet	40	61,47	19,09	121	-2,252	0,020*	0,04
	Hayır	83	69,25	17,36				
Ebeveynde Sıkıntı Tepkileri	Evet	40	18,85	4,39	121	-1,305	0,190	-
	Hayır	83	19,92	4,23				
Cezalandırıcı Tepkiler	Evet	40	17,22	7,12	121	-1,817	0,070	-
	Hayır	83	19,79	7,44				
Küçümseyici Tepkiler	Evet	40	25,40	9,68	121	-2,335	0,020*	0,04

Çizelge 4.8'e göre babaların Destekleyici Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar, eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eşi çalışan babaların Destekleyici Tepki puanları, eşi çalışmayan babaların Destekleyici Tepki puanlarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,04'tür. Buna göre eşin çalışma durumu Destekleyici Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %4'ü eşin çalışma durumu ile açıklanmaktadır.

Çizelge 4.8'e göre babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar eşlerinin çalışmasına anlamlı farklılık göstermektedir. Eşi çalışan babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanları, eşi çalışmayan babaların Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,07'dir. Buna göre eşin çalışma durumu Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepki puanlarında orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin yaklaşık % 7'si eşin çalışma durumuyla açıklanmaktadır.

Çizelge 4.8'e göre babaların Duygu Odaklı Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar, eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Çizelge 4.8'e göre babaların Probleme Odaklı Tepkiler ölçeğinden aldığı puanlar, eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eşi çalışan babalarının Probleme Odaklı Tepki puanları, eşi çalışmayan babaların Probleme Odaklı Tepki puanlarından üksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,03'tür. Buna göre eşin çalışma durumu Probleme Odaklı Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin yaklaşık % 3'ü eş çalışma durumuyla açıklanmaktadır.

Çizelge 4.8'e göre babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki ölçeğinden aldığı puanlar, eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eşi çalışan babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki puanları, eşi çalışmayan babaların Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki puanlarından düşüktür. Hesaplanan η^2 (eta kare)

değeri 0,04'tür. Buna göre eşin çalışma durumu Destekleyici Olmayan Ebeveyn Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %4'ü eşin çalışma durumu ile açıklanmaktadır.

Çizelge 4.8'e göre babaların Ebeveynde Sıkıntı Tepki ölçeğinden aldığı puanlar eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Babaların Cezalandırıcı Tepki ölçeğinden aldığı puanlar eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Çizelge 4.8'e göre babaların Küçümseyici Tepki ölçeğinden aldığı puanlar, eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eşi çalışan babaların Küçümseyici Tepki puanları, eşi çalışmayan babaların Küçümseyici Tepki puanlarından düşüktür. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,04'tür. Buna göre eşin çalışma durumu Küçümseyici Tepki puanlarında düşük düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %4'ü eşin çalışma durumuyla açıklanmaktadır.

4.5. ARAŞTIRMANIN BEŞİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın beşinci sorusuna yanıt arayabilmek için Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların öğrenim durumuna göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) ile yanıtlanmıştır. Analize ilişkin bulgular Çizelge 4.9'da verilmiştir.

Çizelge 4. 9. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonuçları.

Puan	Grup	n	$\bar{x}$	SS	VK	KT	sd	KO	F	p	η^2
Babalık Rolü	İlköğreti m	20	98,45	8,76	G.Ara s1	2360,36	2	1180,18	15,611	,000*	,20
Algısı	Lise	40	101,35	9,67	G.İçi	9071,79	120	75,59			

Lisans		108,9	7,9	Topla	11432,	
ve	63	3	9	m	16	122
lisansüstü						

*p<,05

Çizelge 4.9'a göre Babalık Rolü Algıları, babaların öğrenim durumuna göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babaların Babalık Rolü Algıları, öğrenim durumu ilköğretim olan babaların Babalık Rolü Algılarından ve öğrenim durumu lise olan babaların Babalık Rolü Algılarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,20 olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğrenim durumu Babalık Rolü Algısı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir ve değişimin % 20'si öğrenim düzeyiyle açıklanmaktadır.

Araştırmanın beşinci sorusuna yanıt arayabilmek için Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların gelir düzeyine göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu T-Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4. 10. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.

		n	$\bar{x}$	SS	sd	t	p	η^2
Babalık Rolü	0-5000	48	101,39	9,60				
Algısı	5001 ve üzeri	75	106,92	9,15	121	-3,202	0,002*	0,07

*p<,05

Çizelge 4.10'a göre Babalık Rolü Algıları, babaların gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. 5001 ve üzerinde bir gelire sahip olan babaların Babalık Rolü Algıları, 5000 ve altında bir gelir düzeyine sahip babaların Babalık Rolü Algılarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,07'dir. Buna göre babaların gelir düzeyi

Babalık Rolü Algısı üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %7'si gelir düzeyiyle açıklanmaktadır.

Araştırmanın beşinci sorusuna yanıt arayabilmek için Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların mesleğine göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) ile yanıtlanmıştır. Analize ilişkin bulgular Çizelge 4.11 'de verilmiştir.

Çizelge 4.11. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların mesleklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonuçları.

Puan	Grup	n	$\bar{x}$	SS	VK	KT	sd	KO	F	p	η^2
Babalık Rolü Algısı	Profesyonel Meslekler Hizmet ve	47	108,57	8,38	G.A rası	1282,99	3	427,66			
	Satış Elemanları	17	105,23	7,98	G.İç i	10149,16	119	85,28	5,014	,003*	0,11
	İşçi	47	101,46	9,73	Top lam	11432,16	122				
	Diğer	12	102,08	11,80							

*p<,05

Çizelge 4.11'e göre Babalık Rolü Algıları babaların mesleklerine göre manidar farklılık göstermektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre; profesyonel bir meslek icra eden babaların Babalık Rolü Algıları, işçi olan babaların Babalık Rolü Algılarından anlamlı düzeyde yüksektir. Belirlenen farkın istatistiksel olarak büyüklüğünün yorumlanabilmesi amacıyla hesaplanan eta kare (η^2) değeri, 0,11 olarak tespit edilmiştir. Buna göre babaların icra ettiği meslek, Babalık Rolü Algısı üzerinde

orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin % 11'i babaların icra ettiği meslek ile açıklanmaktadır.

Araştırmanın beşinci sorusuna yanıt arayabilmek için Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların eşlerinin çalışma durumlarına göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu T-Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.12'de verilmiştir.

Çizelge 4.12. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının babaların eşlerinin çalışma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.

			n	$\bar{x}$	SS	sd	t	p	η^2
Babalık Rolü	Evet	40	108,45	9,54	121	3,028	0,003	0,07	
Algısı	Hayır	83	102,98	9,28					

*p<,05

Çizelge 4.12'ye göre babaların Babalık Rolü Algıları, eşlerinin çalışmasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eşi çalışan babaların Babalık Rolü Algıları, eşi çalışmayan babaların Babalık Rolü Algılarından yüksektir. Hesaplanan η^2 (eta kare) değeri 0,07'dir. Buna göre eşin çalışma durumu Babalık Rolü Algısı üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahiptir ve değişimin %7'si eşin çalışma durumu ile açıklanmaktadır.

Araştırmanın beşinci sorusuna yanıt arayabilmek için Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının çocuklarının cinsiyetine göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu T-Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.13'te verilmiştir.

Çizelge 4.13. Babalık Rolü Algı Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T-Testi sonuçları.

	n	$\bar{x}$	SS	sd	t	p	η^2
--	---	-----------	----	----	---	---	----------

Babalık Rolü	Kız	61	106,13	9,29	121	1,562	0,12	-
Algısı	Erkek	62	103,41	9,93				

Çizelge 4.13'e göre babaların Babalık Rolü Algısı çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

4.6. ARAŞTIRMANIN ALTINCI SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın altıncı sorusuna yanıt arayabilmek için Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının baba öğrenim durumuna göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Kruskal Wallis-H Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.14'te verilmiştir.

Çizelge 4.14. Duyguları Anlama, İsimlendirme, Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik ve Stereotipik Olmayan Durumlar ölçek puanlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları.

Puan	Gruplar	n	Sıra Ortalama	χ^2	sd	p	r
			Sırası				
Duyguları Anlama Testi	İlköğretim	20	57,53	2,696	2	,260	-
	Lise	40	56,88				
	Lisans ve lisanstü	63	66,67				
Duyguları İsimlendirme	İlköğretim	20	61,18	,175	2	,916	-
	Lise	40	61,18				
	Lisans ve lisanstü	63	62,79				
Duyguları Tanıma	İlköğretim	20	58,65	,885	2	,642	-
	Lise	40	63,33				

	Lisans ve lisanstü	63	62,22				
	İlköğretim	20	54,78				
Duygusal Bakış Açısı	Lise	40	56,89	4,072	2	,13	-
	Lisans ve lisanstü	63	67,54			1	
	İlköğretim	20	56,43				
Stereotipik Durumlar	Lise	40	58,20	3,463	2	,17	-
	Lisans ve lisanstü	63	66,18			7	
	İlköğretim	20	55,40				
Stereotipik Olmayan Durumlar	Lise	40	57,71	3,409	2	,18	-
	Lisans ve lisanstü	63	66,82			2	

Çizelge 4.14'e göre araştırmaya katılan çocukların Duyguları Anlama Testinden aldıkları puanların; baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları İsimlendirme alt ölçeğinden aldıkları puanların; baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları Tanıma alt ölçeğinden aldıkları puanların; baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duygusal Bakış Açısı alt ölçeğinden aldıkları puanların; baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmanın altıncı sorusuna yanıt arayabilmek için Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının babalarının gelir durumuna göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Mann Whitney U Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.15’te verilmiştir.

Çizelge 4.15. Duyguları Anlama, İsimlendirme, Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik ve Stereotipik Olmayan Durumlar ölçek puanlarının babanın gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.

Puan	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	z	p	r
Duyguları Anlama Testi	0-5000	48	63,17	3032,00	1744,00	-,320	,749	-
	5001 üzeri	75	61,25	4594,00				
Duyguları İsimlendirme	0-5000	48	65,21	3130,00	1646,00	-,1332	,183	-
	5001 üzeri	75	59,95	4496,00				
Duyguları Tanıma	0-5000	48	64,10	3077,00	1699,00	-,1018	,309	-
	5001 üzeri	75	60,65	4549,00				
Duygusal Bakış Açısı	0-5000	48	60,34	2896,50	1720,50	-,468	,640	-
	5001 üzeri	75	63,06	4729,50				
Stereotipik Durumlar	0-5000	48	60,14	2886,50	1710,50	-,642	,521	-
	5001 üzeri	75	63,19	4739,50				
Stereotipik Olmayan Durumlar	0-5000	48	61,47	2950,50	1774,50	-,157	,875	-
	5001 üzeri	75	62,34	4675,50				

Çizelge 4.15'e göre araştırmaya katılan çocukların Duyguları Anlama Testinden aldıkları puanların; babanın gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları İsimlendirme alt ölçeğinden aldıkları puanların; babanın gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları Tanıma alt ölçeğinden aldıkları puanların; babanın gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duygusal Bakış Açısı alt ölçeğinden aldıkları puanların; babanın gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; babanın gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; babanın gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmanın altıncı sorusuna yanıt arayabilmek için Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının babalarının mesleğine göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Kruskal Wallis-H Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.16'da verilmiştir.

Çizelge 4.16. Duyguları Anlama, İsimlendirme, Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik ve Stereotipik Olmayan Durumlar ölçek puanlarının babanın mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları.

Puan	Gruplar	n	Sıra	χ^2	sd	p	r
Duyguları Anlama Testi	Profesyonel	47	68,17	4,078	3	,253	-
	Hizmet ve Satış	17	61,21				
	İşçi	47	55,05				
	Diğer	12	66,17				
Duyguları İsimlendirme	Profesyonel	47	62,69	5,124	3	,163	-
	Hizmet ve Satış	17	67,00				
	İşçi	47	57,33				

	Diğer	12	70,50				
	Profesyonel	47	62,83				
Duyguları	Hizmet ve Satış	17	64,44	3,151	3	,369	-
Tanıma	İşçi	47	58,76				
	Diğer	12	68,00				
	Profesyonel	47	69,09				
Duygusal	Hizmet ve Satış	17	58,35	4,259	3	,235	-
Bakış Açısı	İşçi	47	56,13				
	Diğer	12	62,42				
	Profesyonel	47	69,46				
Stereotipik	Hizmet ve Satış	17	53,88	9,821	3	,020*	,27
Durumlar	İşçi	47	55,44				
	Diğer	12	70,00				
	Profesyonel	47	66,03				
Stereotipik	Hizmet ve Satış	17	64,21	1,920	3	,589	-
Olmayan	İşçi	47	57,97				
Durumlar	Diğer	12	58,88				

*p<,05

Çizelge 4.16'ya göre araştırmaya katılan çocukların Duyguları Anlama Testinden aldıkları puanların; babalarının mesleğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları İsimlendirme alt ölçeğinden aldıkları puanların; babalarının mesleğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları Tanıma alt ölçeğinden aldıkları puanların; babalarının mesleğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duygusal Bakış Açısı alt ölçeğinden aldıkları puanların; babalarının mesleğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; babalarının mesleğine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Post-hoc test olarak Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Test

sonuçlarına göre babası profesyonel bir meslek icra eden çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldığı puanlar, babası işçi olan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldığı puanlardan anlamlı düzeyde yüksektir. Bu veriler için ise hesaplanan etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu, öğrencilerin babalarının icra ettiği mesleğin Stereotipik Durumlar üzerindeki etkisinin düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; babalarının mesleğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmanın altıncı sorusuna yanıt arayabilmek için Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının çocukların annelerinin çalışma durumuna göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Mann Whitney U Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.17’de verilmiştir.

Çizelge 4.17. Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının çocukların annelerinin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.

Puan	Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	z	p	r
Duyguları Anlama Testi	Evet	40	70,46	2818,50	1321,500	-	,044	-,18
	Hayır	83	57,92	4807,50		2,012	*	
Duyguları İsimlendirme	Evet	40	64,15	2566,00	1574,00	-,775	,439	-
	Hayır	83	60,96	5060,00				
Duyguları Tanıma	Evet	40	63,19	2527,50	1612,50	-,498	,618	-
	Hayır	83	61,43	5098,50				

Duygusal	Evet	40	70,14	2805,50	1334,5	-	,046	-
Bakış Açısı	Hayır	83	58,08	4820,50	00	1,993	*	,17
Stereotipik	Evet	40	70,05	2802,00	1338,0	-	,016	-
Durumlar	Hayır	83	58,12	4824,00	00	2,404	*	,21
Stereotipik	Evet	40	68,01	2720,50	1419,5	-	,123	-
Olmayan	Hayır	83	59,10	4905,50	00	1,543		
Durumlar								

*p<,05

Çizelge 4.17'ye göre araştırmaya katılan çocukların Duyguları Anlama Testinden aldıkları puanların; annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, anneleri çalışan çocukların duyguları anlama becerilerinin, anneleri çalışmayan çocukların duyguları anlama becerilerine göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu veriler için ise hesaplanan etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu, bir başka deyişle çocukların annelerinin çalışmasının, çocukların duyguları anlama becerileri üzerindeki etkisinin düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların Duyguları İsimlendirme alt ölçeğinden aldıkları puanların; annelerinin çalışmasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları Tanıma alt ölçeğinden aldıkları puanların; annelerinin çalışmasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların Duygusal Bakış Açısı alt ölçeğinden aldıkları puanların; annelerinin çalışmasına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, anneleri çalışan çocukların duygusal bakış açılarının, anneleri çalışmayan çocukların duygusal bakış açılarına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu veriler için ise hesaplanan etki büyüklüğünün düşük

düzeyde olduğu, bir başka deyişle çocukların annelerinin çalışmasının, çocukların duygusal bakış açıları üzerindeki etkisinin düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; annelerinin çalışmasına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, anneleri çalışan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların, anneleri çalışmayan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu veriler için ise hesaplanan etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu, bir başka deyişle çocukların annelerinin çalışmasının, çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanlar üzerindeki etkisinin düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; annelerinin çalışmasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmanın altıncı sorusuna yanıt arayabilmek için Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının çocuklarının cinsiyetine göre manidar farklılık gösterip göstermeme durumu Mann Whitney U Testi aracılığıyla test edilmiş ve analize ilişkin bulgular Çizelge 4.18’de verilmiştir.

Çizelge 4.18. Duyguları Anlama Testi, Duyguları İsimlendirme, Duyguları Tanıma, Duygusal Bakış Açısı, Stereotipik Durumlar ve Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçek puanlarının çocukların cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.

Puan	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	z	p	r
Duyguları Anlama Testi	Kız	61	61,82	3771,00	1880,00	-,061	,951	-
Duyguları İsimlendirme	Kız	61	60,32	3679,50	1788,50	-,865	,387	-
Duyguları İsimlendirme	Erkek	62	62,18	3855,00	00			
Duyguları İsimlendirme	Erkek	62	63,65	3946,50	00			

Duyguları	Kız	61	60,86	3712,50	1821,5			
Tanıma	Erkek	62	63,12	3913,50	00	-,683	,494	-
Duygusal	Kız	61	61,90	3776,00	1885,0			
Bakış Açısı	Erkek	62	62,10	3850,00	00	-,034	,973	-
Stereotipik	Kız	61	62,52	3813,50	1859,5			
Durumlar	Erkek	62	61,49	3812,50	00	-,220	,826	-
Stereotipik	Kız	61	61,90	3776,00	1885,0			
Olmayan	Erkek	62	62,10	3850,00	00	-,036	,971	-
Durumlar								

Çizelge 4.18'e göre araştırmaya katılan çocukların Duyguları Anlama Testinden aldıkları puanların; cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları İsimlendirme alt ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Duyguları Tanıma alt ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların Duygusal Bakış Açısı alt ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların Stereotipik Olmayan Durumlar alt ölçeğinden aldıkları puanların; cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Çocukların duygu tanıma becerilerinin babanın babalık rolü algısı ve duygu sosyalleştirme davranışlarının farklı değişkenlere göre incelendiği bu çalışmada, çocukların duygu tanıma becerilerinin destekleyici tepkiler, destekleyici olmayan tepkiler ve babalık rolü algısı ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı, babalık rolü algısı ile babaların duygu sosyalleştirme davranışları arasında destekleyici tepkilerin pozitif anlamlı düzeyde ve destekleyici olmayan tepkilerin negatif anlamlı düzeyde birbirini tamamlar nitelikte olduğu, babaların duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların cinsiyeti ile ilişkisinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bulgular ve tartışma bu doğrultuda yapılmıştır.

5.1. BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGISININ ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİ İLE İLİŞKİSİ

Çalışmada babaların babalık rolü algısı ile çocukların duygu anlama becerileri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Parke (1981)'ye göre babanın rolünü çocuğunun gelişimi üzerindeki etki alanı dışında bırakan iki büyük teorisyen vardır: John Bowlby ve Sigmund Freud. Bağlanma teorisini savunan Bowlby, bağlanmada bebeğin anne ile kurduğu bağın ilk ve en önemli etken olduğunu savunup, babayı sadece anneyi destekleyen ikincil bir unsur olarak görmüştür. Anne-bebek etkileşiminin çocuğun bütünsel gelişiminin temeli olduğunu öne süren Freud'a göre ise, babalar çocuğun daha ileriki gelişim dönemlerinde yer alan unsurlardır (Millings, 2010). Akduman ve Türkoğlu (2013)'ün bulgularına göre babaların duyguları tanıma, anlama gibi duygusal yetkinlik ile değil de bunların sonuçları olarak görülen çocuklarının entelektüel, bilişsel ve akademik

gelişimlerinde, sosyal girişimciliği, içsel kontrollü olma ve empati kurabilme yeteneğinin gelişiminde rol aldıkları söylenebilir.

Bebeğin ve çocuğun gelişiminde babanın etkilerini araştıran Lind ve arkadaşları bebeğin doğumundan sonraki ilk üç saat içerisinde bebekle göz teması kurmasını istedikleri babaların ilk üç ay süresince bebeğin bakımında daha çok rol aldıklarını ortaya koymuştur. (Alibeyoğlu, 2009) Tuğrul, Çelik ve Yalçın (2002)'in dört-altı yaşlar arasındaki anaokulu çocuklarının duygusal yüz ifadesiyle kendilerini, anne-babalarını ve öğretmenlerini algılamasını inceledikleri çalışmada kendisini ve annesini aynı yüz ifadesiyle tanımlama tutarlılığı kendisi ile babası aynı yüz ifadesiyle tanımlamasından yüksek çıkmıştır. Çocukların birçoğu altı yaşına geldiği dönemde, anne-babasının ve çevresindekilerin inanç ve tutumlarıyla, istekleriyle ilgili yargılara varabilecek duygusal perspektif kazanmıştır. Çocuğun başkalarını anlayabilmesi, kendini ifade etmeyi öğrenmesiyle gerçekleşir ve çocuğun kendini algılamasında ve ifade etmesinde en büyük belirleyici unsurun anne ile olan ilişkileri olduğu araştırmalarla desteklenmiştir (Hornick vd., 1987). Babanın evde olmadığı ya da çok az olduğu ailelerde babalar annenin ve çevrenin tanıttığı simgeler aracılığıyla tanınmakta; evde az bulunan babanın kimliğini, annenin baba hakkındaki duygu ve düşünceleri oluşturmaktadır (Navaro, 2007). Tezel ve Özbey (2007)'in babalarla ilgili yaptığı çalışmaya göre, babaların çocuk bakımı ve eğitimi konularında aslında geçmişte olduğundan daha çok sorumluluk üstlenmeye çalıştıkları ve çocuklarıyla geçirdikleri zamanda artış görülmektedir fakat bu araştırma bulgularının sonucunda annelerin neden daha geleneksel bakış açılarına sahip olduklarına ilişkin nedenlerin üzerinde durulmasının önemi vurgulanmıştır. Ünal ve Kök (2005)'ün yaptığı araştırmada babaların babalık kavramını tanımlarken geleneksel baba rolünden sıyrılarak anne ile birlikte çocuğun gelişiminde, bakımında, eğitiminde yer alan baba rolünü benimsedikleri kaydedilmiştir ancak annelerin ise babalık kavramına ilişkin tanımlamaları geleneksel baba rolü tanımından öteye geçmediği görülmüştür. Çocuğun bakımında, gelişiminde ve eğitiminde baba rolüne ilişkin görüşlere bakıldığında babaların geleneksel rolleri benimsemek yerine yeni baba rollerini benimsemeye annelere görece daha istekli oldukları görülmüştür. Babaların bu istekliliklerine rağmen anneler, eşlerinden geleneksel baba rolünü benimseyip bu rolün

sorumlulukları yerine getirmelerini beklemektedir (Ünal ve Kök, 2005). Erkeklik çalışmaları alanında önde gelen isimlerden Connell (2005), “hegemonik erkek” tipinden bahsetmekte ve onun toplumsal yaşamda bedensel olarak güçlü, yapılı ve kas gücünü kullanan, duygularını kontrol edip mantığıyla hareket eden bir heteroseksüel erkek olarak temsil edildiğinin altını çizmektedir. Bu tanım aslında Türk aile yapısı ve sosyal yaşamın içinde bir babadan beklenen özelliklerdir denilebilir çünkü Türk toplumunda da bir erkeğin/babanın çelimsiz, güçsüz, duygusal bir insan olması onun zayıflığına işaret etmektedir (Navaro, 2007).

Geleneksel ailelerde babanın duyguları ön plana çıkarmaması, bebeğin 0-2 yaş aralığında beslenme, temizlik, uyku gibi sorumluluklarında annenin babadan daha aktif rol oynaması ve bu süreçlerde duygu ifadelerini daha sık kullanması, duygu tanıma ve anlama sürecinde annenin daha etkin bir role sahip olduğunu düşündürebilir. Yukarıda yapılan araştırmalara paralel olarak bu çalışma grubunda da babalık rolü algısının duygu tanıma becerilerine etkisinin görülmemesi bu nedenlere dayandırılabilir.

5.2. BABALARIN BABALIK ROLÜ ALGISININ DESTEKLEYİCİ VE DESTEKLEYİCİ OLMAYAN DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI İLE İLİŞKİSİ

Babaların babalık rolü algısı ile destekleyici, duygu ifadesini kolaylaştıran, duygu odaklı ve probleme odaklı tepkilerinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Babaların babalık rolü algısı ile destekleyici olmayan, ebeveynde sıkıntı, cezalandırıcı ve küçümseyici tepkilerde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre babaların babalık rolü algısı arttıkça destekleyici tepkilerinin arttığı ama aksine destekleyici olmayan tepkilerinin ise azaldığı söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde anne baba duygu sosyalleştirme davranışlarına dair bulguların büyük çoğunluğuna birincil bakım veren anneler aracılığıyla ulaşılmaktadır (Eisenberg ve Fabes, 1994). Duygu sosyalleştirme ile ilgili ilk araştırmalarda ebeveynlerin her ikisinin de aynı tutumları sergiledikleri varsayılmıştır (Denham vd.,

2002). Ancak bazı araştırmalar ebeveynlerin farklı duygu sosyalleştirme davranışları olduğunu da ortaya koymuştur (Cassano ve Zeman, 2010; Campos, 2013; Baker, 2010). Eisenberg ve arkadaşlarının (1998) araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet, ebeveynlik ve duygu ilişkili inançlar duygu sosyalleştirme davranışlarını yordayan faktörlerdir. Araştırmasına annelerle birlikte babaları da dahil eden İyi ve Çoban (2019) babaların duygu sosyalleştirme davranışları ile çocuklarda görülen anksiyete-içe dönüklük sorunları arasında bağ bulunmadığı fakat annelerin cezalandırıcı tepkilerinin çocuklarda görülen anksiyete-içe dönüklük sorunlarıyla pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Bu çalışmada ayrıca, çocuklardaki kızgınlık-saldırıcılık sorunları ile babaların destekleyici tepkileri arasında anlamlı ilişki ve annelerin ihmal tepkileri arasında pozitif yönde ilişki kaydedilmiştir. Babanın varlığının, çocuğun anne ile fazla “yapışık” olmasını engellediği gibi bireyselleşmesine katkı sağladığı da ifade edilmektedir. Değişen babalık algısı ile birlikte “son sözü söyleyen ve sorgulanamaz baba” profili azalsa da baba otorite figürü olmaya devam etmekte, tutarlı ve destekleyici bir baba çocukların kurallara uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır (Elagöz, 2017).

Babalık, yeni şartlara uyum ve çocuğun bakımı ile ilgili konularda hazırlıklı olmayı gerektirmektedir. Babalığın gerektirdiği yeni şartlara adaptasyon ve yeni sorumlulukları yerine getirmede isteklilik konusuna önem veren, dikkat eden babaların çocuklarıyla daha başarılı ilişki kurduğu görülmektedir. Babalığı olumlu algılayan, bu duyguyu tatmin edici bulan babaların çocuklarıyla daha çok ilgileneceği varsayılmaktadır (Levy-Shiff ve Israelashvili, 1998). Arabacı ve Ömeroğlu (2013) yaşı büyük babaların çocuklarıyla daha iyi iletişim kurabildiklerini, Özkan (2015) ise yaptığı araştırmada, 36–40 yaş aralığındaki babaların kendinden daha küçük yaş grubundaki ve kendinden daha büyük yaş grubundaki babalara göre çocuklarıyla daha olumlu ve sağlıklı ilişkiler kurduklarını ortaya koymuştur. Aydın (2010)’un yaptığı çalışmaya göre hem babanın hem annenin öğrenim durumu duygu sosyalleştirme davranışları ile ilişkili bulunmuştur.

Babaların babalık rolü arttıka çocuklarının, duygu tanımada çok iyi olmamalarına rağmen, babaların çocuklarının sıkıntıları, duygularını kolaylaştırmada vb. daha

duyarlı oldukları düşünülebilir. Babalar babalıklarının ilk yıllarında babalık rolünü fazla benimseyemediği gibi bu yıllarda çocuklarının duygu tanıma becerilerinin gelişmesinde etkin rol oynamasalar da, okul öncesi döneme gelindiğinde duygu ifadelerini anlamada ve problem çözmede daha çok çaba sarf ettikleri düşünülebilir. Bu çalışmada da bulguların diğer araştırma sonuçlarıyla paralel olduğu ve babaların çocuklarıyla ilişkisinin iyi olmasının babalık rolü algısının yüksek olmasından kaynaklanabileceği gibi babaların babalık rolü algısı arttıkça destekleyici duygu sosyalleştirme tepkilerinin artacağı, destekleyici olmayan tepkilerinde ise azalma olacağı söylenebilir.

5.3. ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİNİN BABALARIN DESTEKLEYİCİ VE DESTEKLEYİCİ OLMAYAN DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI İLE İLİŞKİSİ

Çocukların duygu tanıma becerileri ile babaların destekleyici tepkileri ve alt boyutları olan duygu ifadesini kolaylaştırıcı, duygu odaklı, problem odaklı tepkiler arasında; destekleyici olmayan tepkileri ve alt boyutları olan cezalandırıcı, küçümseyici, ebeveynde sıkıntı tepkileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Fivush ve arkadaşlarının (2000) çalışmasına göre anneler ve babalar karşılaştırıldığında anneler duygular hakkında daha çok konuşmakta ve duygulara daha çok dikkat çekmekte ve önem vermektedir. Eğer annelerin bu davranışları üzerine çocuk duyguları anlamada yetersiz kalırsa baba devreye girmekte ve duygular hakkında daha fazla konuşmak ve duygu ilişkili açıklamalar yapmaktadır (Denham, vd., 2002). Ayrıca babalar duygu ifadelerini daha az desteklemekte (Zeman ve Garber, 1996) ve olumsuz duyguların ifade edilmesinde ise daha az kabul edicidir (Denham vd., 2002). Brown ve Dunn (1992)'ın yaptığı çalışmaya göre annelerin 1,5 ve 3 yaşlarındaki çocuklarla aralarında doğal bir şekilde ortaya çıkan duygularla ilgili konuşmalar, annenin duygu dilini çocuğa öğrettiğini göstermektedir. Denham ve arkadaşlarının (1994) çalışmasına göre de özellikle annelerin çocuklarının duygularına yönelik destekleyici tepkileri okul öncesi ve sonraki dönemlerde çocukların duygu anlama becerilerini etkilemektedir. Çalışmanın bulgularında da babalık rolü algısı ile

duygu tanıma becerilerinin anlamlı bir ilişki oluşturmadığını belirten çalışmalarda dikkate alındığında ilk yıllarında bebeğin ihtiyaçlarının anne tarafından giderilmesi ve bu esnada çocuklarla kurdukları duygu üzerinede diyaloglar çocukların duyguları tanıma ve anlama becerileri üzerinde babalara göre daha etkili ve anlamlı olabilir.

5.4. BABALARIN DESTEKLEYİCİ VE DESTEKLEYİCİ OLMAYAN DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

Babaların duygu sosyalleştirme davranışları ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada; destekleyici tepkilerin cinsiyete göre farklılaştığı, kız çocuğa sahip babaların erkek çocuğa sahip babalardan daha çok duygu ifadesini kolaylaştıran ve problem odaklı tepkiler verdiği, duygu odaklı tepkilerde ise anlamlı bir farklılaşma olmadığı söylenebilir. Anne çalışma durumuna göre eşi çalışan babaların eşi çalışmayan babalara göre daha fazla destekleyici tepki gösterdiği söylenebilir. Gelir düzeyine göre; 5000 TL ve üzeri gelire sahip babaların 5000 TL altı gelire sahip olan babalardan daha fazla destekleyici tepkiler gösterdiği olduğu ancak babanın öğrenim durumuna ve meslek grubuna göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı söylenebilir.

Chaplin (2005) yaptığı araştırmasında anne ve babaların duygu ilişkili davranışlarında çocuğunun cinsiyetine göre farklılaşma olduğunu belirtmiştir. Anne ve babaların kız çocuklarıyla üzüntü içeren anları konuşurken erkek çocuklarına göre daha fazla duygu kelimelerini içeren konuşmalar yaptıkları kaydedilmiştir (Adams, Kuebli, Boyle ve Fivush, 1995; Fivush, Broymann, Buckner ve Goodman, 2000). Okul çağındaki çocuklarla yapılan çalışmalarda ise babaların annelere göre kız çocukları ile üzüntü içeren duygu durumlarını daha fazla konuştukları ve babaların kız çocuklarının üzüntü ifadelerine daha fazla dikkat ettikleri sonucu elde edilmiştir (Chaplin, Cole, Zahn-Waxler, 2005; Zeaman, Perry-Parrish ve Cassano, 2010). Anne ve babaların duygu koçluğu yapma sürecinde; kız çocuklarına karşı davranışları kişilerarası ilişkiler ve duygu ifadesi ile ilişkilendirilirken erkek çocuklarına karşı ise özerklik ile ilişkilendirilmiştir (Block, 1983). Pek çok araştırma anne ve babaların kız çocuklarının

korku ve üzüntülerine erkek çocuklara göre daha olumlu, destekleyici ve cesaretlendirici tepkiler verdiklerini, erkek çocuklarının kızgınlık ve öfke duygularına ise kız çocuklarına göre daha fazla cesaretlendirici tepkiler verdikleri yönünde bulgular ortaya koymaktadır (Cassano, Perry-Parrish ve Zeaman, 2007; Klimes-Dougan vd., 2007). Araştırmalar bu çalışmayı desteler niteliktedir. Babaların kız çocuklarının olumsuz duygularına problem odaklı tepkilerinde ve buna bağlı olarak kız çocuklarının kendilerini daha rahat ifade etmeleri için duygu ifadesini kolaylaştırıcı tepkilerinde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Bu sonuçlara göre geleneksel baba rolünde babalar kız çocuklarına karşı daha duygusal ve korumacı yaklaşırken erkek çocuklarına daha katı bir yaklaşım sergiledikleri; babaların her iki cinsiyetteki çocuklarına da duygu odaklı yaklaşırken, kız çocuklarına karşı daha kolaylaştırıcı ve yardımcı oldukları söylenebilir.

Çalışmada eşleri çalışan babaların babalık rolü algısı, eşleri çalışmayan babaların babalık rolü algısından daha yüksektir. Yılmazçetin (2003), eşleri çalışan babaların, çalışmayanlara oranla çocuklarının hayatlarına daha fazla dahil oldukları sonucuna ulaşmıştır. DeLuccie (1996) ise, annelerin çalışma durumunun, babaların çocuğuyla ilgili sorumluluklarını belirleyen önemli değişkenlerden biri olduğunu belirtmiştir. Annenin ev dışında çalışmasının ve iş programının baba katılımını etkilediği bulunmuştur (Coltrane, 1995). Annenin işiyle ilgili sahip olduğu saygınlık, statü ve geliri onun ailedeki gücünü etkilediği için baba katılımında önemli olmaktadır (Barnett ve Baruch, 1987; Coltrane, 1995). Kadının çalışma süresinin uzaması, erkeğin çocuğun bakımına katılma süresini uzatmaktadır (Deutch, Lussia ve Servis, 1993). Annenin çalışma hayatına katılmasıyla birlikte evdeki görev dağılımının değişmesi, iş bölümü yapılması ve annenin olmadığı zamanlarda evdeki çocuklarla ebeveyn olarak babanın ilgilenecek olması babanın çocukların gelişimine katkısını da etkileyecektir. Çocuklarıyla daha çok iletişim kurmak zorunda kalacağı, çocuklarının duygusal ifadeleri ile daha sık karşılaşacağı, anne evden uzakta bir işte çalışırken babanın problemli bir durumla karşılaşp çözüm bulmaya çalışabileceği düşünülürse annenin çalıştığı ailelerde babanın destekleyici tepkileri daha fazla kullanacağı söylenebilir.

Çalışmada gelir düzeyi babaların duygu sosyalleştirme davranışları ile ilişkili bulunmuştur. Bradley ve Corwyn (2002), sosyoekonomik düzeyin üç göstergesi olduğunu ileri sürmektedir ve bunlar, gelir, öğrenim ve meslek şeklindedir. Ailenin gelir düzeyinin ve ekonomik yoksunluğun bireyin yaşamının her alanını etkilediği ve özellikle çocuklar için risk faktörü olduğu da birçok araştırma ile kanıtlanmıştır (Duncan, Brooks-Gunn ve Klebano, 1994). Düşük gelir düzeyinde ve yoksulluk içinde yaşayan ebeveynlerin ailenin ihtiyaçlarını karşılayamama gibi önemli ekonomik ve sosyal strese maruz kaldıkları belirtilmiştir (Conger, Ge, Elder, Lorens ve Simons, 1994). Düşük gelirli ebeveynlerin baş etmesi gereken stress faktörleri sebebiyle, orta gelir düzeyine sahip ebeveynlere göre daha fazla cezalandırıcı ve daha az duyarlı anne babalık tarzı gösterdikleri de belirtilmiştir (Dodge, Bates, Bettit ve Zelli, 2000; Woodworth, Belksy ve Crnic, 1996). Raval ve Martini (2009)'nin yaptığı araştırmaya göre düşük sosyoekonomik seviye bir bölgede yaşayan ebeveynler çocukların olumsuz duygularına küçümseyici ve cezalandırıcı tepkileri sıklıkla, probleme odaklı tepkileri ise daha az sıklıkta vermektedir. Bu araştırmalar da çalışmayla paralellik göstermektedir. Gelir düzeyini öğrenim durumu ve meslekle ilgili faktörlerle ilişkilendirdiğimizde, babanın çocuğu ile ilgili sorumluluk duygusunun arttığı, daha hassas ve çocuğunun duygularını anlamaya yönelik daha çok çaba sarf ettiği söylenebilir. Gelir düzeyi 5001 TL ve üzeri babaların günümüz şartlarında ekonomik stres yaşamadığı, sadece ailesini geçindirmeye odaklanmadığı, çocuklarının duygularına da hitap ettiği söylenebilir.

Babaların destekleyici olmayan tepkilerinin ise babanın öğrenim durumuna ve annenin çalışma durumuna göre farklılaştığı; çocuğun cinsiyeti, ailenin gelir düzeyi ve babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı söylenebilir. Anne çalışma durumuna göre eşi çalışmayan babaların eşi çalışan babalara göre daha fazla destekleyici olmayan tepki gösterdiği; babanın öğrenim durumuna göre, öğrenim durumu ilköğretim ve lise olan babaların öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babalardan daha fazla destekleyici olmayan tepki gösterdiği söylenebilir.

Araştırmalarda hem annelerin hem babaların eğitim düzeyi duygu sosyalleştirme ile ilişkili bulunmuştur (Aydın, 2010). Baydar (2010)'a göre eğitim düzeyi arttıkça,

babalar daha demokrat ve esnek tutumlar sergilemekte ve ebeveynlik sorumluluğunu daha çok üstlenmektedir. Altan-Aytun, Yağmurlu ve Yavuz (2013), ebeveynin öğrenim durumundaki artışa bağlı olarak cezalandırıcı tepkilerinin azaldığı, destekleyici olmayan tepkilerin çocuğun tepkisel mizacı ile ilgili olabileceğini ve duygu sosyalleştirme biçimlerinin ebeveynlerin genel çocuk yetiştirme eğilimlerine paralel olduğunu açıklamaktadır. Yağmur ve Altan (2010) ile Aydın (2010)'un destekleyici tepkiler ile ilgili paylaşılan sonuçları da göz önünde bulundurulduğunda, ilköğretim ve lise öğrenim durumuna sahip babaların babaların, lisans veya lisansüstü öğrenim durumuna sahip babalara göre daha fazla destekleyici olmayan tepkiler vermesi ile paralellik göstermektedir. Babanın öğrenim düzeyi arttıkça duygularını ifade etmede daha çok aktif olmaları, öğrenim düzeyi yüksek babaların çocuk eğitimi ile ilgili yayınlara daha rahat ulaşabilmeleri, çocukları ile etkileşime girmeye daha istekli olması, çocuklarını dinlemeleri, duygularını ifade etmelerine imkan tanımaları, baskı uygulamamaları ve rol model olmaları ve çocuklarına yönelik doğru tutum ve yaklaşımlarda davranabilmeleri lisans veya lisansüstü öğrenim durumuna sahip babaların daha düşük destekleyici olmayan tepkiler vermesini açıklayabilir. Annenin çalışma durumunda ise babanın destekleyici tepkilerini yordayan araştırmalara göre (Yılmazçetin, 2003; DeLuccie, 1996; Coltrane, 1995; Barnett ve Baruch, 1987; Coltrane, 1995; Deutch, Lussia ve Servis, 1993) eşi çalışmayan babaların destekleyici olmayan tepkileri, eşi çalışan babaların destekleyici olmayan tepkilerinden daha fazla olduğu söylenebilir. Araştırmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir. Eşi çalışmayan babaların çocuklarının olumsuz duygularına verdikleri destekleyici olmayan tepkilerinde küçümseyici tepkiler verdikleri gözlenmiştir.

5.5. BABALIK ROLÜ ALGISININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

Babalık rolü algısı ile çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; babanın öğrenim durumu, ailenin gelir düzeyi, babanın mesleği ve annenin çalışma durumu ile babalık rolü algısı arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu söylenebilir. Lisans veya lisansüstü öğrenim durumuna sahip babaların öğrenim durumu ilköğretim olan babalardan, 5001 TL ve üzeri gelire sahip babaların 5000 TL ve altında gelire sahip babalardan, profesyonel bir meslek icra eden babaların işçi statüsündeki babalardan,

eşi çalışan babaların eşi çalışmalayan babalardan daha olumlu babalık rolü algısına sahip olduğu söylenebilir.

Arabacı ve Ömeroğlu (2013) çalışmalarında okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetinin farklı olmasının babalarıyla olan iletişimleri açısından farklılık meydana getirmediğini belirtmiştir. Pruet'in (1993) çalışmasında ise baba-çocuk arasındaki ilişki daha yakın olduğunda, kalıplaşmış cinsiyet davranışlarının daha az gözlemlenmiştir. Babalık rolünü cinsiyet değişkeniyle inceleyen benzer çalışmalarda da (Paulson, Dauber ve Leiferman, 2010; Türkoğlu ve Gültekin-Akduman, 2015; Şahin ve Demiriz, 2014) cinsiyetin okul öncesi dönem çocukların babalarının babalık rolüne ve çocuklarıyla kurdukları ilişkisine etkisi olmadığı belirtilmiştir. Şahin ve Demiriz (2014) bu bulguyu, bu dönemde çocukların cinsiyet fark etmeksizin babanın ilgisine ihtiyaç duydukları ve babaların da çocukların yaşı itibarıyla cinsiyetlerini dikkate almadıkları olarak yorumlamıştır. Uyanık ve arkadaşlarının (2016) okul öncesi dönem çocuğu olan sosyoekonomik açıdan alt seviyede olan babaların çocuklarıyla olan ilişkisini bazı değişkenlere göre inceledikleri araştırma sonucuna göre cinsiyet ve çocuk sayısının baba çocuk ilişkisini etkilediği, babanın eğitim durumu ve çocuğun doğum sırasının baba çocuk ilişkisinde etkili olmadığı bulunmuştur. Bu çalışma grubu babalarının ise gelir düzeyi ve öğrenim durumunun daha iyi olduğunu düşünülerek günümüz babaları geleneksek baba rolü algısından sıyrılıp cinsiyet ayırımına gitmediği, daha esnek davrandığı düşünülebilir.

Çalışan annenin olduğu ailelerde cinsiyet rolüne ilişkin araştırmaları inceleyen Hoffman (1974), babanın çocuk bakımında başlıca sorumluluğu nadiren almasına rağmen, çocuğun bakımına anne çalışıyor olduğunda daha fazla katılma eğiliminde olduğunu bulmuştur. Çalışmayan annelerin çocuğun sorumluluğu daha fazla alma eğiliminde olması babanın geleneksel bir tutum sergilemesinde etken olabilir. Ülkemizde yapılan araştırmalarda babaların eşinin ev hanımı olması durumunda çocuk eğitimi ve bakımı konusunda geleneksel bir tutum izlediğini, ebeveynlerin her ikisinin çalıştığı durumlarda ise babanın çocuk ile ilgili sorumlulukları daha fazla paylaşma eğiliminde olduğu kaydedilmiştir (Mercan ve Tezel-Şahin, 2017; Tutkun ve Tezel-Şahin, 2016). Yukarıdaki araştırmalar, bu çalışma sonucunda elde edilen bulguları

destekler niteliktedir. Eşi çalışan babaların babalık rolü algısının yüksek olması çocuk bakımı ve aile ile ilgili sorumlulukların eşit paylaşılması, aile içinde görev dağılımlarının olması, eşi çalışan babaların eşi çalışmayan babalardan daha fazla çocuklarıyla zaman geçirdiği düşünülebilir.

Telli ve Özkan (2016), Kuruçırak (2010) ve Poyraz (2007) yaptıkları araştırmalarda, babalık rolü algısı ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Telli ve Özkan (2016) araştırmasında memur olan babaların BRAÖ puan ortalamasının işçi olan babaların BRAÖ puan ortalamasına göre daha yüksek olduğunu da bildirmiştir. Kuruçırak (2010)'ın araştırmasında da işin statüsü arttıkça babalık rolü algısının arttığı kaydedilmiştir. Babaların, babalık ile ilgili bilgileri arttığı zaman babalık rolü olumlu etkilenbilir. Bilgi bireylerin özgüvenini artıran bir güçtür ve babaların bilgi almaları durumu daha iyi içselleştirmelerini sağlayabilir (Telli ve Özkan, 2016). Güngörmüş-Özkardeş ve Arkonaç (1998) tarafından yürütülen araştırma kapsamında İstanbul'da yaşayan ilkökul ve yüksekokul mezunu olan iki grupta yapılan görüşmelerde babalara kendilerini nasıl bir baba olarak gördükleri, ideal bir babanın ve kendilerinden farklı bir babanın özelliklerini nasıl tanımladıkları sorulmuştur. İlkokul mezunu babalar kendileriyle ideal baba özellikleri arasında fark görmezken, üniversite mezunu babalar kendi özelliklerinden farklı olarak ideal babanın ailesine daha fazla zaman ayırmak, çocuğa güven vermek, onu desteklemek ve ona hoşgörölü yaklaşmak gibi özellikleri olduğunu ifade etmiştir. Araştırmada varılan sonuca göre eğitim düzeyi yükseldikçe babalar çocuklarının yaşamında daha aktif olmaları gerektiğinin farkına varmaktadır. İlkokul mezunu babalar evin ekmeğini kazanan, evin bütün gereksinimlerini karşılayan ve çocuklarını dürüst ve terbiyeli yetiştirmeye çalışan kişiyken, yüksekokul mezunu babalar çocukların problemlerini paylaşan, onlara yakın olan, onların yarınlarını düşünen, onlar için çalışan ve eşine yardımcı olan kişilerdir (Zeybekoğlu, 2013). Bu çalışmanın bulguları da yukarıdaki araştırmalarla paralellik göstermektedir. Babaların algıladıkları babalık rolü ve çocuklarının duygusal gelişimlerine katkıları öğrenim düzeyleri ile pozitif yönde ilişkilidir. Babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuğıyla ilgili işlere katılmaya daha yatkın ve daha demokratik bir tutum benimsedikleri söylenebilir.

5.6. ÇOCUKLARIN DUYGU ANLAMA BECERİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

Çocukların duygu anlama becerileri ile babanın öğrenim durumu ve mesleği, ailenin gelir düzeyi ve çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı; annenin çalışma durumu ile arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Annesi çalışan çocukların duygu anlama becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Alan yazınında duyguları anlamamanın cinsiyete göre farklılık gösterdiğine ilişkin bulgular bulunmasına karşın, çocukların duyguları anlama becerilerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermediğini belirten çalışmaların da mevcut olduğu görülmektedir (Martin ve Green,2005; Schultz vd., 2001; Pons, Lawson, Harris ve deRosnay; 2003). Arı ve Seçer (2004) de erkek ve kız çocukların mutlu, üzgün, öfkeli ve şaşkın duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerinde anlamlı bir farklılığın elde edilemediğini belirtmektedir. Shields ve Padawer (1983) de 36-84 ay arası çocuklarla yaptıkları çalışmada duygu anlama becerilerinde cinsiyet farkının ortaya çıkmamasını duyguları anlama becerilerinde kullanılan yöntemsel farklılıklar ve örneklem büyüklükleri ile ilişkili olabileceği söylemiştir. Lenti ve arkadaşları (1999) ve Perez-Riviera (2008) ise duyguları anlama becerilerinde çocuklar arasında cinsiyete bağlı farklılıkların çıkmamasının farklı kültürlerde daha çok araştırılmaya ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaların çoğunun okul öncesi dönemde olduğu göz önünde bulundurulduğunda duygu tanıma ve anlama becerilerinin farklı gruplarda, kültürlerde incelenmesinin alana daha fazla katkısı olacağı söylenebilir. Yapılan araştırmalar bu çalışmayı da destekler niteliktedir.

Okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmada Arı ve Seçer (2004) annenin eğitim düzeyinin çocukların mutlu, üzgün, öfkeli yüz ifadelerini tanımada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sarı (2007) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan araştırmada ise çocukların sosyal becerileri bakımından annelerin öğrenim durumlarının etkili olduğu belirtilmiştir. Ortaokul mezunu annelerin çocuklarının, yüksek lisans ve üstü mezunu annelerin çocuklarına göre sosyal uyum davranışlarında

daha sınırlı oldukları tespit edilmiştir. Karaaslan (2012) tarafından yapılan ‘Okul Öncesi Eğitimin ve Diğer Değişkenlerin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Duyguları Tanıma ve İfade Etme Becerilerine Etkisi’ isimli araştırmada; cinsiyet ve okul öncesi eğitime devam ettiği kurum değişkeninin Duyguları Tanıma Testi puan ortalamalarında anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı görülürken; anne öğrenim düzeyi arttıkça puan ortalamalarında anlamlı düzeyde fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazınlarında duyguları tanıma ve anlama becerilerinde daha çok annenin öğrenim durumuna yer verilmiştir. Günümüz şartlarında öğrenim durumu yüksek annelerin çalışma hayatında daha aktif olduğu düşünürsek, araştırmalar çalışmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Fabes ve arkadaşlarının (2001) okul öncesi çocuklar ile yaptığı araştırmada annenin eğitimi, ailenin gelir düzeyi, çekirdek ya da geniş aile gibi değişkenlerin çocukların duyguları anlama becerileri ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Kılıç’ın (2012) yaptığı araştırmada çocukların duyguları anlama becerilerinin annenin öğrenimine, mesleğine ve ailenin gelirine göre farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Araştırmada annenin eğitim düzeyi ve çalışma durumundan daha çok annenin sağlık durumunun, kişilik özelliklerinin ve sosyal desteğinin çocukların duyguları anlama becerilerini ile daha ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Babanın varlığı, çocuğuna ilgisi, sevgisi, onunla yakın ve sıcak bir iletişim kurması çocuğun akranlarıyla uyum içerisinde iyi ilişkiler kurabilmesine, olumlu kişilik gelişimine katkıda bulunduğu görülmüştür (Bayer, 20). Günümüz şartlarında babanın ailedeki eğitsel rolü arttığı söylenebilir. Babanın eşine ve çocuğuna ev içinde de yardımcı olması daha fazla söz konusudur. Çocuk bakımının annenin işi olduğu anlayışı değişmektedir. Geleneksel babanın yerini eğitici, işbirlikçi baba almaktadır. Çocuğa daha çok zaman ayırmak, çocuğu önemsemek, düşüncesini sormak aile içi ilişkilerdeki geleneksel kalıpları yıkmıştır. Babanın aile içinde eşini destekleyerek ve sorumlulukları paylaşarak eşi ve çocuklarıyla uyumlu ve sağlıklı bir aile ortamı sağladığı söylenebilir. Bu çalışmada da annesi çalışan çocukların duygu tanıma ve isimlendirme becerilerinde anlamlı bir ilişki olmasa da duyguları anlama ve duygusal bakış açısı geliştirme açısından pozitif yönde anlamlı ilişkilidir. Annelerin çalışma hayatına girmesiyle çocuklarının bakımını erken dönemden itibaren üstlenen baba da dahil bir çok kişi ile iletişim halinde

olabileceği düşünöldüğönde, çocukların duygusal bakış açılarının geliştiği ve duygusal yeterlilik seviyelerinin artmış olabileceği söylenebilir.

BÖLÜM 6

SONUÇLAR

Bu bölümde, bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir.

Çocukların duygu anlama becerilerinin babaların babalık rolü algı ve duygu sosyalleştirme davranışları bağlamında incelenen çalışmada;

- Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların babalık rolü algısı arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır.
- Çocukların duygu anlama becerileri ile babaların destekleyici ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme tepkilerinin tüm alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Çocukların duygu anlama becerileri ile çocuğun cinsiyeti, babanın öğrenim durumu, mesleği ve ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamış; annenin çalışma durumuna göre çocukların duyguları anlama ve duygusal bakış açısı alt boyutlarında aldığı puanlar anlamlı bulunmuştur.
- Babaların babalık rolü algısı arttıkça destekleyici duygu sosyalleştirme tepkilerinin tüm alt boyutlarında artış, destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme tepkilerinin tüm alt boyutlarında ise düşüş olduğu görülmüştür.
- Babaların babalık rolü algısı ile çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamış; babanın öğrenim durumu ve mesleği, ailenin gelir düzeyi ve annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

- Babaların destekleyici tepkileri ile çocuğun cinsiyeti, ailenin gelir düzeyi ve annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Kız çocuğa sahip babaların destekleyici tepkileri erkek çocuğa sahip babaların destekleyici tepkilerinden daha yüksektir. Eşi çalışan babaların destekleyici tepkileri daha yüksek bulunmuştur. Gelir durumu yüksek babaların destekleyici tepkileri de daha yüksek bulunmuştur. Babaların destekleyici tepkileri ile babanın öğrenim durumu ve mesleği arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
- Babaların destekleyici olmayan tepkileri ile çocuklarının cinsiyeti, ailenin gelir düzeyi ve babanın mesleği arasında anlamlı bir farklılık bulunmamış; babanın öğrenim durumu ve annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrenim durumu lisans veya lisansüstü olan babaların destekleyici olmayan tepkileri öğrenim durumu ilköğretim ve lise olan babaların destekleyici olmayan tepkilerinden daha düşüktür. Eşi çalışan babaların destekleyici olmayan tepkileri eşi çalışmayan babaların destekleyici olmayan tepkilerine göre daha düşüktür.

BÖLÜM 7

ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen bulgular ve alan yazın bilgileri ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

7.1 AİLELERE YÖNELİK ÖNERİLER

- Anneler, geleneksel rollerinden sıyrılması için babaları çocukları ile ilgili görev ve sorumluluklarda daha cesaretlendirici ve teşvik edici tutumlar sergileyebilir.
- Babalar çocuklarının sosyal ve duygusal gelişiminde ileride oluşabilecek davranış problemlerinin önüne geçmek için kendilerinde daha fazla sorumluluk görüp üstlenebilirler.
- Babalar da anneler kadar çocuklarının öğretmenleriyle işbirliği içerisinde olup çocuklarının sosyal duygusal gelişimini desteklemek için neler yapabileceği konusunda destek alabilir.
- Anne ve babalar, çocuklarının duygu anlama becerilerinin gelişimi ile ilgili uzmanları takip edip ve eğitimlere katılabilir. Ayrıca çocuklarının gelişimlerine yönelik kitaplardan da destek alabilirler. Çocukları ile de duygu anlama becerilerini destekleyici resimli çocuk kitaplarını etkileşimli okuyabilirler.

7.2. ÇOCUK GELİŞİMCİLERE VE EĞİTİMCİLERE YÖNELİK ÖNERİLER

- Baba-çocuk ilişkisine ve bunun geliştirilmesine yönelik araştırmalarda sadece davranışların belirlenmesi değil baba çocuk ilişkisine dair düşüncelerin ve bilgilerin anlaşılması da önemlidir. Ebeveyn görüş ve düşüncelerinin öğrenilmesi, bu alandaki uzmanların çocuklar üzerinde doğrudan etkisini daha net bir şekilde anlamalarını sağlayabilir.
- Babalara çocuklarının yaş gruplarına yönelik duygusal gelişimlerine katkı sağlaması amacıyla eğitimler verilmeli, destekleyici ve olumlu anne baba davranışlarını geliştirmeye yönelik eğitim programları düzenlenmelidir. Bu eğitimler babaların çalıştıkları kurumlarda ya da mahalli bölgelerde okullar, üniversiteler, belediyeler, uzmanlar aracılığıyla gerçekleştirilebilir.
- Türkiye genelinde birçok ilde uygulanan AÇEV'in Baba Destek Programı, Duygu Koçluğu Eğitimi gibi birçok eğitim programları uygulanmaktadır. Bunların sıklıkları ve duyurusu daha sık yapılarak daha çok babaya ulaşılabilir.
- Babaların babalık rolü algısını daha erken kabul etmesi açısından doğum öncesi süreçten itibaren anne ile birlikte katılabileceği eğitimler ebeler, aile danışmanları, uzmanlar tarafından planlanabilir.
- Babaların çocuklarının gelişim süreçlerine daha çok katılım sağlamaları için okullarda eğitimler, seminerler ve babalara yönelik düzenlemeler yapılabilir.
- Çocukların duygu anlama becerilerinin gelişimi için okullarda çocuklara yönelik aktiviteler, etkinlikler, programlar düzenlenebilir.

7.3. ARAŞTIRMACILARA ÖNERİLER

- Bu çalışma kapsamında çocuklara uygulanan duygu anlama testi hariç veriler ebeveynlerden sadece babalar aracılığıyla toplanmıştır. Yapılacak yeni

araştırmalara anneler de dahil edilmeli, okul öncesi eğitime devam eden çocuklar için öğretmenlerden ve hatta akranlarından da bilgi toplanabilir. Bu durum elde edilen sonuçların güvenilirliğini arttıracaktır.

- Gelecek çalışmalar için anne ve babalarla veya diğer gruplarla ayrı ayrı çalışılıp iki grubun karşılařtırılmalđ sonuçlarıyla ilgili çalışmalar yapılabilir. Karşılařtırılmalđ çalışmalar için farklı eğitim durumları, yaş grupları, farklı kültür ve toplumlar da dahil edilebilir.
- Bu çalışmada babanın duygu sosyalleştirme davranışlarının değerlendirilmesinde çocuğun olumsuz duygularına verdikleri tepkilere yoğunlaşılmıştır. Gelecek araştırmalarda duygu koçluğu ve model alma süreçleri üzerinde de çalışılabilir.
- Bu çalışmada çocukların duygu anlama becerileri babalarının babalık rolü algısı ve duygu sosyalleştirme davranışları bağlamında incelenmiştir. Duygu anlama becerileri yerine duygu düzenleme becerileri, problem çözme becerileri, akademik ve bilişsel gelişimleri, oyun davranışları, duygusal zeka... gibi değişkenler de incelenebilir.
- Bu çalışmada çocuklar cinsiyet değişkeniyle incelenmiş, mizaç ve yaş araştırmaya dahil edilmemiştir. Yaş grupları kul öncesi dönem grubu çocukları olduğu için tekrar gruplarına ayrılmamıştır. Gelecek çalışmalarda mizaç ve yaş grupları da göz önünde bulundurulabilir.
- Bu çalışmada annelere dair bilgi, babalar tarafından doldurulan demografik bilgi formundaki “eş çalışma durumu” bilgisidir. Sonraki araştırmalarda annenin öğrenim durumu, yaşı gibi bilgiler de eklenmelidir.
- Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Babanın babalık rolü algısının ve çocukların duygusal ve sosyal becerilerini geliştirici program ve

projelerin gerçekleştirildiği, etkisinin uzun süre izlendiği deneysel ve boylamsal araştırmalar da yapılabilir.

KAYNAKLAR

Albenese, O., D., Stasio, S., Chiacchip, C.Di., Fiorilli, C., and Pons, G. (2000). Emotion Comprehension: The Impact of Nonverbal Intelligence. *The Journal of Genetic Psychology*, 171, 2, 101-115.

Arabacı, N., ve Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 Aylık Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocukları ile İletişimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 41-53.

Ataman, A. (2011). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Ayçiçek, G. (2012). *Olumlu ve olumsuz duyguların işgören motivasyonu üzerindeki etkileri ve bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Aydın, F. (2010). *Maternal emotion regulation, socio economic status, and social context as predictors of maternal emotion socialization practices*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.

Baker, J. K., Fenning, R. M., & Crnic, K. A. (2011). Emotion socialization by mothers and fathers: Coherence among behaviors and associations with parent attitudes and children's social competence. *Social Development*, 20(2), 412-430.

Baker, J. Ve Ziegler, A. (2013). Talent development as adaption: The role of educational and learning capital. In S. Phillipson, H. Stoeger, & A. Ziegler (Eds.), *Exceptionality in East-Asia: Explorations in the Actiotope model of giftedness* (pp. 18-39). London: Routledge.

Bandura, A., Ross, D., & Ross, S. A. (1961). Transmission of aggression through imitation of aggressive models. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63(3), 575-582.

Bargh, J. A., & Williams, L. E. (2007). The nonconscious regulation of emotion. *Handbook of emotion regulation*, 1, 429-445.

Basow, S. A. (1992). *Gender: Stereotypes and roles*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co.

Başal, H. A. 2003. Gelişim ve psikoloji. Morpa Yayınları, İstanbul.

Baydar, N., Akcinar, B., ve İmer, N. (2012). Cevre, Sosyo Ekonomik Bağlam ve Ana Babalık. Sayıl M., ve Yağmurlu, B. (Der.). *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma*, içinde (81-127). Koc Yayınları: İstanbul

Bayer, A. (2020). Modernleşme Sürecinde Aile: Değişen Annelik ve Babalık. *Tevilat*, 1(1), 35-60.

Bayhan, P. S. ve Artan, İ. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Berk, L. E (2018). *Bebekler ve Çocuklar: doğum öncesinden orta çocukluğa*. (Çev. Ed. N. I. Erdoğan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.

Blain, K. (2010). The go-to mom's parent's guide to emotion coaching young children. Jossey-Bass.

Block, J. H. (1983). Differential premises arising from differential socialization of the sexes: Some conjectures. *Child development*, 1335-1354.

Bowlby, J. (1951). Maternal care and mental health. *Bulletin of the World Health Organization*, 3, 355-533.

Bozkurt, F. (2014). Sözlüklerdeki Temel Duygu Kavramlarının Yeniden Tanımlanması: Bir Yöntem Önerisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*: 21,1 25-34.

Bridgett, D. J., Laake, L. M., Gartstein, M. A., ve Dorn, D. (2013). Development of infant positive emotionality: The contribution of maternal characteristics and effects on subsequent parenting. *Infant and Child Development*, 22(4), 362-382.

Brown, J. Ve Dunn, J. (1994). Affect expression in the family, children's understanding of emotions, and their interactions with others. *Merrill-Palmer Quarterly* (1982-), 120-137.

Brownell, C. A., Kopp, C. B., Brownell, C. ve Kopp, C. (2007). Transitions in toddler socioemotional development. Socioemotional development in the toddler years: Transitions and transformations, 1-40.

Buckley, C. K. ve Schoppe-Sullivan, S. J. (2010). Father involvement and coparenting behavior: Parents' nontraditional beliefs and family earner status as moderators. *Personal Relationships*, 17(3), 413-431.

Bugental, D. B. ve Goodnow, J. J. (1998). Socialization processes. In W. Damon & N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (pp. 389-462). John Wiley & Sons, Inc.

Buscaglia, L. (1986). Sevgi. İnkilap Kitabevi, İstanbul.

Büyüköztürk, Ş. (2018). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. (24.baskı) Ankara: Pegem Akademi.

Calkins, S. D. ve Dedmon, S. E. (2000). Physiological and behavioral regulation in two-year-old children with aggressive/destructive behavior problems. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(2), 103-118.

Calkins, S. D. ve Fox, N. A. (2002). Self-regulatory processes in early personality development: A multilevel approach to the study of childhood social withdrawal and aggression. *Development and Psychopathology*, 14(3), 477-498.

Calkins, S. D. ve Hill, A. (2007). Caregiver influences on emerging emotion regulation. In J. Gross (Ed.) *Handbook of emotion regulation*, 229-248. London: Guilford.

Calkins, S. D. (2009). Regulatory competence and early disruptive behavior problems: The role of physiological regulation. *Biopsychosocial regulatory processes in the development of childhood behavioral problems*, 86-115.

Campos, J. J., Thein, S. ve Owen, D. (2003). A Darwinian Legacy to Understanding Human Infancy: Emotional Expressions as Behavior Regulators. In P. Ekman, J. J. Campos, R. J. Davidson, & F. B. M. de Waal (Eds.), *Emotions inside out: 130 years after Darwin's: The expression of the emotions in man and animals* (pp. 110–134). New York Academy of Sciences.

Campos, B., Wang, S. W., Plaksina, T., Repetti, R. L., Schoebi, D., Ochs, E., ve Beck, M. E. (2013). Positive and negative emotion in the daily life of dual earner couples with children. *Journal of Family Psychology*, 27(1), 76-85.

Cassano, M. C., ve Zeman, J. L. (2010). Parental socialization of sadness regulation in middle childhood: the role of expectations and gender. *Developmental Psychology*, 46(5), 1214-1226.

Chaplin, T. M., Cole, P. M. ve Zahn-Waxler, C. (2005). Parental Socialization of Emotion Expression: Gender Differences and Relations to Child Adjustment. *Emotion*, 5(1), 80–88.

Cohen, J. (1988). Statistical power Analysis for the behavioral sciences. New York: Academic Press.

Cole, P. M., Martin, S. E. ve Dennis, T. A. (2004). Emotion regulation as a scientific construct: Methodological challenges and directions for child development research. *Child Development*, 75(2), 317-333.

Cole, P. M., Michel, M. K. ve Teti, L. O. D. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 73-102.

Coltrane, S. (1995). The future of fatherhood: Social, demographic, and economic influences on men's family involvements.

Connell, R. W. & Messerschmidt, J. W. (2005), Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept, *Gender & Society*, sayı 19 (6), s. 829-859.

Crooks, Robert ve Stein, John (1991), *Psychology: Science Behaviour and Life*, 2. Baskı, Fort Worth.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*, Nobel Yayınevi, İstanbul.

Çelik, E., Tuğrul, B., ve Yalçın, S. S. (2002). Dört-altı yaşlar arasındaki anaokulu çocuklarının duygusal yüz ifadesiyle kendilerini anne-babalarını ve öğretmenlerini algılaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22).

Çorapçı, F. (2012). Ailede duygu sosyalleştirme süreci ve çocuğun sosyoduygusal gelişimi. (Ed.) M. Sayıl ve B. Yağmurlu, *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma* (ss:271-294). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Çorbacı Oruç, A. (2008). 6 Yaş Çocuklarında Sosyal Yeterliliğin, Akran İlişkilerinin ve Sosyal Bilgi İşleme Sürecinin Değerlendirilmesi (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Damon, W. ve Eisenberg, N. (2006). *Handbook of child psychology: social, emotional, and personality development*. Kanada: John Wiley&Sons, Inc., Fifth Edition,

DeLuccie, Marry F. (1996). “Mothers: Influential Agents in Father–Child Relations”, *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, S.122, s.287–307.

Demirkapı, E. Ş. (2014). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Denham, S. A. (1986). Social cognition, prosocial behavior, and emotion in preschoolers: Contextual validation. *Child development*, 194-201.

Denham, S. A. (1998). *Emotional development in young children*. Guilford Press.

Denham, S. A., Bassett, H. H. ve Wyatt, T. (2007). The socialization of emotional competence. *Handbook of Socialization: Theory and Research*, 614-637.

Denham, S. A., ve Burton, R. (2003). *Social and Emotional Prevention and Intervention Programming for Preschoolers*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.

Denham, S. A., Caverly, S., Schmidt, M., Blair, K., DeMulder, E., Caal, S., Hamada,

H. ve Mason, T. (2002). Preschool understanding of emotions: Contributions to classroom anger and aggression. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(7), 901-916.

Denham, S.A., ve Grout, L. (1993). Socialization of emotion: Pathway to preschoolers' emotional and social competence. *Journal of Nonverbal Behavior*, 17, 205-227.

Denham, S., ve Kochanoff, A. T. (2002). Parental contributions to preschoolers' understanding of emotion. *Marriage ve Family Review*, 34(3-4), 311-343.

Denham, S. A., Mitchell-Copeland, J., Strandberg, K., Auerbach, S., ve Blair, K. (1997). Parental contributions to preschoolers' emotional competence: Direct and indirect effects. *Motivation and Emotion*, 21(1), 65-86.

Denham, S. A., Zoller, D., ve Couchoud, E. A. (1994). Socialization of preschoolers' emotion understanding. *Developmental psychology*, 30(6), 928-936.

Denollet, J., Nyklicek, I. ve Vingerhoets, J.J.M. (2008). Introduction: Emotions, emotion regulation and health. İçinde A. Vingerhoets, I. Nyklicek, J. Denollet (Ed.), Emotion regulation conceptual and clinical issues. 3-12. New York: Springer Science Business Media.

Dodge, K. A., ve Garber, J. (1991). Domains of emotion regulation. The development of emotion regulation and dysregulation, 3-11.

Duy, B., ve Yılmaz, M. A. (2014). Ergenler için duygu düzenleme ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), 23-35.

Eagly, A. H. ve Steffen, V. J. (1984). Gender stereotypes stem from the distribution of women and men into social roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(4), 735-754.

Eisenberg, N., Cumberland, A. ve Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological inquiry*, 9(4), 241-273.

Eisenberg, N., ve Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. In W. Damon ve N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (pp. 701-778). John Wiley & Sons, Inc.

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Murphy, B., Karbon, M., Maszk, P., Smith, M., O'Boyle, C. ve Suh, K. (1994). The relations of emotionality and regulation to dispositional and situational empathy-related responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(4), 776-797.

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Guthrie, I. K., Murphy, B. C. ve Reiser, M. (1999). Parental reactions to children's negative emotions: Longitudinal relations to quality of children's social functioning. *Child Development*, 70(2), 513-534.

Eisenberg, N. ve Spinrad, T. L. (2004). Emotion-related regulation: Sharpening the definition. *Child Development*, 75(2), 334-339.

Ekman, P. (1994). All emotions are basic. (Ekman, P. ve Davidson, J. R., Derl.). *The nature of emotion: fundamental questions*. New York: Oxford University.

Else-Quest, N. M., Hyde, J. S., Goldsmith, H. H. ve Van Hulle, C. A. (2006). Gender differences in temperament: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 132(1), 33.

Erdoğan A. Çocuğun psikososyal gelişimde babanın rolü. *Yeni Symposium*, 2004, 42: 147-153.

Evans, C. (1996). Düşük sosyo-ekonomik örneklemlili Türk babaların rollerine yönelik tutumları ve katılımları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Fabes, R. A., Poulin, R., Eisenberg, N., ve Madden-Derdich, D. A. (2002). The coping with children's negative emotions Scale (CCNES): Psychometric Properties and Relations with Children's emotional competence. *Marriage and Family Review*, 34, 285-310.

Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. Los Angeles: Sage Publications.

Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P., ve Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles*, 42 (3), 233-253.

Fox, N. A. ve Calkins, S. D. (2003). The development of self-control of emotion: Intrinsic and extrinsic influences. *Motivation and Emotion*, 27(1), 7-26.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education.

Fredrickson, B. L. (1998). Cultivated emotions: Parental socialization of positive emotions and self-conscious emotions. *Psychological Inquiry*, 9(4), 279-281.

Frijda, N. H. (1988). The laws of emotion. *American Psychologist*.

Frijda, N.H. (1994). Varieties of affect: Emotions and episodes, moods, and sentiments. In P. Ekman ve R. Davidson (Eds.), *The nature of emotions: Fundamental questions* (pp. 59-67). New York: Oxford University Press.

Fuchs, D. ve Thelen, M. H. (1988). Children's expected interpersonal consequences of communicating their affective state and reported likelihood of expression. *Child Development*, 59(5), 1314-1322.

Garner, P. W., Robertson, S. ve Smith, G. (1997). Preschool children's emotional expressions with peers: The roles of gender and emotion socialization. *Sex roles*, 36(11), 675-691.

George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A SIMPLE guide and reference, 17.0 update* (10th ed.). Pearson.

Gerhardt, S. (2014). *Why love matters: How affection shapes a baby's brain*. Routledge.

Goleman, D. (1996). Emotional Intelligence. Why It Can Matter More than IQ. *Learning*, 24, 49-50.

Gottman, J. M. ve DeClaire, J. (1997). *Raising an Emotionally Intelligent Child: The Heart of Parenting*. New York: Simon & Schuster.

Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243.

Grandey, A. A., Fisk, G. M. ve Steiner, D. D. (2005). Must "Service With a Smile" Be Stressful? The Moderating Role of Personal Control for American and French Employees. *Journal of Applied Psychology*, 90(5), 893–904.

Greenberg, L. S. (2004). Emotion-focused therapy. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 11(1), 3-16.

Greenberg, M. T., Kusche, C. A. ve Speltz, M. (1991). Emotional regulation, self-control, and psychopathology: The role of relationships in early childhood. In D. Cicchetti ve S. L. Toth (Eds.), *Internalizing and externalizing expressions of dysfunction*, 21–55. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Gross, J. J. (1999). Emotion regulation: Past, present, future. *Cognition & Emotion*, 13(5), 551-573.

Gross, J. J. ve Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation*, 3-24. New York: Guilford.

Guzzo, K. B. (2011). New father's experiences with their own fathers and attitudes toward fathering. *Fathering*, 9(3), 268.

Güngörmüş-Özkardeş, O ve Arkonaç, S. “İki Farklı Eğitim Düzeyinde Baba Olma Algısı”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 10, (1998), 253-263.

Güven, E. (2013). *Çocuğun davranış sorunları ile algıladığı anne baba çatışması arasındaki ilişkiler: Duygu sosyalleştirmenin aracı rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Güven, E. ve Erden, G. (2013). Duygu Sosyalleştirme Bağlamında Bir Derleme [A review in the context of emotion socialization]. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 20(2), 119–130.

Gyurak, A., Gross, J. J. ve Etkin, A. (2011). Explicit and implicit emotion regulation: a dual-process framework. *Cognition and Emotion*, 25(3), 400-412.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Education Limited.

Halberstadt, A. G. (1991). Socialization of expressiveness: Family influences in particular and a model in general. *Fundamentals of Emotional Expressiveness*, 106-162.

Hamilton, A., ve De Jonge, D. (2010). The impact of becoming a father on other roles: An ethnographic study. *Journal of Occupational Science*, 17(1), 40-46.

Harris, P. L. (1989). Understanding emotion and experiencing emotion. In C. Saarni (Ed.), *Children's understanding of emotion* (pp. 241–258). Cambridge: Cambridge University Press.

Harris, P. L., Johnson, C. N., Hutton, D., Andrews, G. ve Cooke, T. (1989). Young children's theory of mind and emotion. *Cognition and Emotion*, 3, 379-400.

Hastings, P. D., ve De, I. (2008). Parasympathetic regulation and parental socialization of emotion: Biopsychosocial processes of adjustment in preschoolers. *Social Development*, 17, 211-238.

Hinnant, J. B. ve O'Brien, M. (2007). Cognitive and emotional control and perspective taking and their relations to empathy in 5-year-old children. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 168(3), 301–322.

Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.

Holodynski, M. ve Seeger, D. (2019). Expressions as signs and their significance for emotional development. *Developmental Psychology*, 55(9), 1812.

Hughes, C. ve Dunn, J. (1998). Understanding mind and emotion: Longitudinal associations with mental-state talk between young friends. *Developmental Psychology*, 34, 1026–1037.

Hughes, E. K. ve Gullone, E. (2010). Parent emotion socialisation practices and their associations with personality and emotion regulation. *Personality and Individual Differences*, 49(7), 694–699.

Ivrendi, A., ve Isikoglu, N. (2010). A Turkish view on fathers' involvement in children's play. *Early Childhood Education Journal*, 37(6), 519-526.

Izard, C. E. (1993). Four systems for emotion activation: Cognitive and noncognitive processes. *Psychological Review*, 100(1), 68–90.

İlgar, L. ve Akbaba, G. (2017). Beş ve Altı Yaş Çocuklarının Duygu Düzenlemelerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (9), 491-520.

İlhan İyi, T. ve Esen Çoban, A. (2019). Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Stratejileri ile Çocukların Davranış Problemleri Arasındaki İlişki. *Başkent University Journal Of Education*, 6(2), 155-166.

Jia, R. ve Schoppe-Sullivan, S. J. (2011). Relations between coparenting and father involvement in families with preschool-age children. *Developmental Psychology*, 47(1), 106–118.

Kagan, J. (1984). *The nature of the child*. ABD: Basic Books.

Kail, R. (1986). Sources of age differences in speed of processing. *Child development*, 969-987.

Kail, M., Hickmann, M. ve Roland, F. (1989). The referential organization of children's narrative discourse as a function of mutual knowledge. Presented at the Tenth Biennial Meeting of the International Society for the Study of Behavioural Development, Jyväskylä, Finland.

Karayılmaz, D. (2008). Ana sınıfına devam eden çocukların duygusal zekâ ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kandır, A. (2004). Gelişimde 3-6 yaş “Çocuğum büyüyor”. İstanbul: Morpa.

Kılıç, S. (2016), Cronbach’ın alfa güvenirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.

Kopp, C. B. (1982). Antecedents of self-regulation: a developmental perspective. *Developmental psychology*, 18(2), 199.

Kopp, C. B. (1989). Regulation of distress and negative emotions: A developmental view. *Developmental psychology*, 25(3), 343-354.

Kurdek, L. A. and Rodgon, M. M (1975). Perceptual, cognitive and affective perspective taking in kindergarten through sixth- grade children. *Development Psychology*, 11 (5), 643- 650.

Kuzucu Y. (1999). Babalarıyla Çatışma Düzeyi Yüksek ve Düşük Olan Ergenlerin ve Babalarının Babalık Rolüne İlişkin Algılarının Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Kuzucu, Y. (2011). Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 79-91.

Lamb, M. E. (1981). The development of father-infant relationships. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (2nd ed.). New York: Wiley. (Pp. 459-488).

Lamb M. E. (2000). The history of research on father involvement. *Marriage Fam Rev.* ;29(2):23–42.

Lamb, M. E. (Ed.) (2010). *The role of the father child development*. (5rd ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.

Lamb, M. E., Pleck, J. H., Charnov, E. L. ve Levine, J. A. (1985). Paternal behavior in humans. *American zoologist*, 883-894.

Leidy, M. S., Schofield, T. J. ve Parke, R. D. (2013). Fathers' contributions to children's social development. In N. J. Cabrera ve C. S. Tamis-LeMonda (Eds.), *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives* (pp. 151–167). Routledge/Taylor & Francis Group.

Lengua, L. J. (2006). Growth in temperament and parenting as predictors of adjustment during children's transition to adolescence. *Developmental psychology*, 42(5), 819.

Leventhal, H. ve Scherer, K. (1987). The relationship of emotion to cognition: A functional approach to a semantic controversy. *Cognition and Emotion*, 1(1).

Levy-Shiff R, Israelashvili R. (1988). Antecedents of fathering: Some further exploration. *Dev Psychol.* 24(3), 434–440.

Maccoby, E. E. (2008). Family Structure And Children's Adjustment: Is Quality Of Parenting The Major Mediator? *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 57 (2-3), 230-238

Macklem, G. L. (2007). Practitioner's guide to emotion regulation in school-aged children: Springer Science & Business Media.

Malatesta-Magai, C. Z. ve Dorval, B. (1992). Language, affect, and social order. In M. Gunnar ve M. Maratsos (Eds.), *Minnesota Symposia on Child Psychology, Vol. 25. Modularity and constraints in language and cognition* (pp. 139-178). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Maliken, A. C., ve Katz, L. F. (2012). Fathers' emotional awareness and children's empathy and externalizing problems: The role of intimate partner violence. *Journal of interpersonal violence*, 28(4) 718 –734.

Mascolo, M. E. ve Fischer, K. W. (2007). The codevelopment of self and sociomoral emotions during the toddler years. In C. A. Brownell & C. B. Kopp (Eds.), *Socioemotional development in the toddler years: Transitions and transformations* (pp. 66–99). The Guilford Press.

Mauss, I. B., Bunge, S. A. ve Gross, J. J. (2007). Automatic emotion regulation. *Social and Personality Psychology Compass*, 1(1), 146-167.

Mayer, J. D. ve Cobb, C. D. (2000). Educational policy on emotional intelligence: Does it make sense? *Educational Psychology Review*, 12(2), 163-183.

McElwain, N. L., Halberstadt, A. G. ve Volling, B. L. (2007). Mother and father-reported reactions to children's negative emotions: Relations to young children's emotional understanding and friendship quality. *Child Development*, 78(5), 1407-1425.

McKnight, C. G., Huebner, E. S. ve Suldo, S. (2002). Relationships among stressful life events, temperament, problem behavior, and global life satisfaction in adolescents. *Psychology in the Schools*, 39(6), 677–687.

McWayne, C., Downer, J. T., Campos, R. ve Harris, R. D. (2013). Father involvement during early childhood and its association with children's early learning: A metaanalysis. *Early Education & Development*, 24(6), 898-922.

MEB (2013). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Duygusal Gelişim. Ankara: MEB Yayını.

Miller, P. H. ve Aloise, P. A. (1989). Young children's understanding of the psychological causes of behavior. A review. *Child Development*, 60,257-285.

Miller, N. E. ve Dollard, J. (1941). *Social learning and imitation*. New Heaven: Yale University Press.

Millings, E. (2010). The role and influence of the father on his 'child' in biological and non-biological relationships: Part Two—Introduction and research findings—An interpretative phenomenological analysis study. *Counselling Psychology Quarterly*, 23(2), 177-188.

Morris, A. S., Silk, J. S., Morris, M. D. S., Steinberg, L., Aucoin, K. J. ve Keyes, A. W. (2011). The influence of mother–child emotion regulation strategies on children's expression of anger and sadness. *Developmental Psychology*, 47(1), 213–225.

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development*, 16(2), 361- 388.

Mussen, P., Conger, J., Kagan, J. ve Huston, A. (1990). *Child Development and Personality*, Harper Cllins Publishers, ABD.

Myers, D. ve Deiner, E. (1995). Who is happy. *American Psychological Society*.

Navaro, L. (2007). *Tapınağın Öbür Yüzü – Bağlılık ve Bağımlılık Üzerine*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Oktay, A. (2000). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2. Baskı.

Onat, O. ve Otrar, M. (2010). Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (31), 123 – 143.

Özer, B. U. ve Tezer, E. (2008). Umut ve Olumlu-Olumsuz Duygular Arasındaki İlişkiler. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (23).

Özkan, H. K. (2015). Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları ile Çocukların Benlik Algısı ve Sosyal Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi, (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Parke, R.D. (1981). *Fathers*. Cambridge: Harvard University Press.

Parke, R. D. ve Gauvain, M. (2009). *Child Psychology: A Contemporary Viewpoint*. McGraw-Hill.

Passons, W. (1975). *Gestalt Approaches in Counselling*. New York: Holt,

Plutchik, R. (1994), *The Psychology and Biology of Emotion*. Harper & Collins, New York.

Polatkan Unutkan, Ö. (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Matematik Becerileri Açısından İlköğretime Hazır Bulunuşluğunun İncelenmesi., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32: 243-254.

Pons, F., & Harris, P. L. (2019). Children's understanding of emotions or Pascal's "error": Review and prospects. *Handbook of emotional development*, 431-449.

Roberts, W. L. ve Strayer, J. (1987). Parents' responses to the emotional distress of their children: Relations with children's competence. *Developmental Psychology*, 23(3), 415–422.

Roberts, W. ve Strayer, J. (1996). Empathy, emotional expressiveness, and prosocial behavior. *Child Development*, 67(2), 449–470.

Rothbart, M. K., Ziaie, H. ve O'Boyle, C. G. (1992). Self-regulation and emotion in infancy. In N. Eisenberg ve R. A. Fabes (Eds.), *Emotion and its regulation in early development* (pp. 7–23). Jossey-Bass.

Saarni, C. (1999). *The development of emotional competence*. New York: Guilford Press.

Saarni, C., Mumme, D. L. ve Campos, J. J. (1998). Emotional development: Action, communication and understanding. In W. Damon (Ed.), *Handbook of child psychology* (5th ed., pp. 237-309). New York: Wiley.

Safran, D. J. ve Greenberg, S. L. (1991). Emotion in human functioning: Theory and therapeutic implications. (Safran, D. J. ve Greenberg, S. L. Derl.). *Emotion, psychotherapy and change*. New York: The Guilford.

Sayar, K. (2002). Psikolojik Mekân Olarak Siberalan. *Yeni Symposium*, 40 (2): 60-67.

Shablack, H. ve Lindquist, K. A. (2019) The Role of Language in Emotional Development. V. Loblue, K. Perez-Edgar ve K. A. Buss (Eds). *Handbook of Emotional Development*. (451-478). Springer.

Shaver, P. ve diğerleri (2001). Emotion knowledge – further exploration of a prototype approach, W. G. Parrott (Ed.). *Emotion in social psychology: essential readings*. Philadelphia: Psychology.

Shields, A., Dickstein, S., Seifer, E., Guisti, R., Mage, K. D. ve Spritz, B. (2001). Emotional competence and early school adjustment: A study of preschoolers at risk. *Early Education and Development*, 12(1), 73-96.

Shields, S. A. ve Padawer, J. A. (1983). Children's standards for judging their own facial expressions of emotion. *Journal of Nonverbal Behavior*, 8(2), 109–125.

Sigelman, C. K. ve Rider, E. A., (2014). *Life-span human development*. (8th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

Sroufe, L. A. (1997). *Emotional development: the organization of emotional life in the early years*. UK: Cambridge: Cambridge University Press.

Stegge, H. ve Terwogt, M. M. (2007). Awareness and regulation of emotion in typical and atypical development. In J. Gross (Ed.) *Handbook of emotion regulation*, (269-286). London: Guilford.

Sternberg, R. J. ve Grajek, (1984). The nature of love. *Journal of Personality & Social Psychology*.

Sullivan, M. W. ve Lewis, M. (2003). Emotional Expressions of Young Infants and Children: A Practitioner's Primer. *Infants & Young Children*, 16, 120-142.

Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Allyn and Bacon.

- Tangney, J. P. ve Dearing, R. L. (2002). *Shame and guilt*. Guilford Press.
- Tarhan, N. (2007). Duyguların psikolojisi ve Duygusal Zekâ. İstanbul, Timaş Yayınları.
- Telli, A. A. ve Özkan, H. (2016). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi, İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi, 6 (2), 127-134.
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Baba Katılımının Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 39-48.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52, 250-283.
- Thompson, R. A. & Lagattuta, K. H. (2006). Feeling and understanding: Early emotional development. In: K. McCartney & D. Phillips, (Eds.), *Blackwell handbook of early childhood development* (pp. 317-337). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Thompson, R. A. ve Meyer, S. (2007). Socialization of emotion regulation in the family. In J. Gross (Ed.). *Handbook of emotion regulation*, 249. London: Guilford.
- Thompson, R.A., Meyer, S. Ve Jochem, R. (2008). Emotion regulation. *Encyclopedia of Infant and Early Childhood Development*, 431-441.
- Tomkins, S. S. (1991). *Affect, imagery, consciousness, Vol. 3. The negative affects: Anger and fear*. Springer Publishing Co.
- Türkoğlu, D. ve Gültekin Akduman, G. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı İle Çocuklarının Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (03), 224-241
- Ülker Erdem, A. (2021). Sosyal ve duygusal gelişimin kesişim noktaları 6: Duygu sosyalleştirme ve Duygu koçluğu uygulamaları. H. Gülay Ogelman (Ed.), *Sosyal ve duygusal gelişim*, 587-626. Eğiten Kitap, Ankara.
- Ünal, F. ve Kök, E. E. (2018). Ebeveynlerin Çocukları ile İlişkilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26 (5), 1437-1446.
- Weiss, H. ve Cropanzano, M. (1996). Affective events theory: a theoretical discussion of the structure, cases and consequences of affective experiences at work. *Research in Organizational Behavior*.
- Yağmurlu, B. ve Altan, Ö. (2010). Maternal Socialization and Child Temperament as Predictors of Emotion Regulation in Turkish Preschoolers. *Infant and Child Development*, 19, 275-296.

Yalçınöz, B. (2011). *From being a son to being a father: an intergenerational comparison of fatherhood in Turkey* (Doctoral dissertation, İstanbul Bilgi Üniversitesi).

Yavuzer, H. (1998). *Çocuğun ilk 6 yılı*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2. Basım.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi* (20. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Young, L. ve K. Daniel. (2003). “Affectual trust in the workplace”. *Int. J. of Human Resource Management*, 14:1, February, ss.139–155.

Zahn-Waxler, C. (2010). Socialization of emotion: Who influences whom and how? In A. Kennedy Root ve S. Denham (Eds.), *The role of gender in the socialization of emotion: Key concepts and critical issues*. New Directions for Child and Adolescent Development, 128, 101–109. San Francisco: Jossey Bass.

Zeman, J. ve Garber, J. (1996). Display rules for anger, sadness, and pain: It depends on who is watching. *Child Development*, 67(3), 957–973.

Zeybekoğlu, Ö. (2010). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Toplumunda Erkeklik Algısı. *Felsefe ve Toplum Bilimlerinde Diyaloglar*. 3 (1). 1-14.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde Erkeklerin Gözünde Babalık ve Aile. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (1), 297-328.

EK AÇIKLAMALAR A.
DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

EK A. 1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Babalar;

Elinizde bulunan ölçekler, okul öncesi dönemde çocuğu olan babalarla ilgili bir inceleme için hazırlanmıştır. Anketin sonuçları bilimsel bir çalışmada kullanılacak, hiçbir şekilde doldurmanın kimliği açıklanamayacaktır. Ölçeği okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğunuzu düşünerek doldurmanızı rica ederim. Katılımınız için teşekkür ederim.

Büşra BALIK

1.Kaç yaşındasınız?

- ☐ 20-30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50
- ☐ 51 ve üstü

☐ Polis

☐ Esnaf

☐ İşçi

☐ Diğer

2. Medeni durumunuz?

- ☐ Bekar
- ☐ Evli
- ☐ Evli ama eşiyle yaşamıyor
- ☐ Boşanmış
- ☐ Dul
- ☐ Tekrar evlenmiş

6.Gelir durumunuz?

☐ 1000-1500

☐ 1500-2500

☐ 2500-3600

☐ 3600-5000

☐ 5000 ve üzeri

3. Varsa eşiniz çalışıyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

7.Çocuk sayınız kaç?

☐ 1

☐ 2

☐ 3 ve üzeri

4.Eğitim durumunuz?

- ☐ İlköğretim
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Lisans
- ☐ Lisansüstü

8.Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğunuzun doğuş sırası?

☐ İlk

☐ Orta

☐ Son

5. Mesleğiniz ?

- ☐ Doktor
- ☐ Öğretmen
- ☐ Mühendis
- ☐ Memur

9.Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğunuzun cinsiyeti?

☐ Kız

☐ Erkek

EK AÇIKLAMALAR B.
BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ

EK B. 2. BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ

Bu ölçek babalık rolü ile ilgili algıları ölçmek için hazırlanmıştır. Her ifadeyi okuduktan sonra bunun size ne derece uygun geldiğini veya uygun gelmediğini sayfada ayrılan yere işaretleyiniz. Elde edilen bilgiler araştırma dışında kullanılmayacaktır. İşbirliğiniz ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen uygun
1. Bir baba çocuğunu çocuk bahçesine götürmelidir.					
2. Baba evdeki tek otorite figürü olmalıdır.					
3.					
4.					
5. Baba çocuğuyla oyun oynamalıdır.					
6.					
7. Gerekğinde çocuğundan özür dilemelidir.					
8. Her ne sebepten olursa olsun çocuğunun yanında ağlamalıdır.					
9.					
10.					
11. En önemli görevi ailesinin bakımı için gerekli parayı kazanmaktır.					
12. .					
13.					
14.					
15. Eşi kadar olmasa bile bebek bakımından anlamalıdır.					
16. Babaların çocuklarını açıkça takdir etmeleri çocukları şımartabilir.					
17.					
18.					
19.					
20.					
21.					
22. Bir çocuğun babası ile her konuda konuşması uygun değildir.					
23. Bir baba erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmelidir.					
24. Erkek çocuklar babalarıyla kız çocuklar anneleriyle oynamalıdır.					
25.					

EK AÇIKLAMALAR C.

DENHAM DUYGU ANLAMA TESTİ

EK C. 3. DENHAM DUYGU ANLAMA TESTİ

EBEVEYN ANKETİ

- Lütfen aşağıdaki durumlarda çocuğunuzun sergileyeceği en olası davranışı düşünün ve yuvarlak içine alın. (Eğer böyle bir durumla karşılaşmadıysanız, çocuğunuzun nasıl hissedeceğini tahmin etmeye çalışın.) Lütfen sadece bir tanesini işaretleyin.

1. Anaokuluna giderken	Mutlu Üzgün
3. Büyük ama arkadaş canlısı bir köpek gördüğünde	Mutlu Korkmuş
4. Başka çocuklar oynamasına izin vermediğinde	Kızgın Üzgün
5. Kardeşi/arkadaşı ona vurduğunda	Kızgın Korkmuş
6. Çocuğunuza kızdığınızda	Kızgın Korkmuş
7. ...ması ...n bir ...mış t	Üzgün Korkmuş

KUKLA (HİKÂYE) ALT ÖLÇEĞİ

1. BÖLÜM – STEREOTİPİK DURUMLAR

1. (kardeşler) MUTLU

ZEYNEP/ALİ: “Merhaba! Ben Zeynep/Ali. Bu da benim erkek/kız kardeşim. Aa! Bana dondurma verdi!”
MMMM!” (MUTLU)

2. (kardeşler)ÜZGÜN

Z/A : “Eve doğru yürüyoruz.” Kardeşi : “Seni iterim haa şimdi!”

Z/A: “Ahhhh!!!!... acıdı!.Ahhh” (ÜZGÜN)

2. BÖLÜM – STEREOTİPİK DURUMLAR

1. (anne/çocuk) : İşte Zeynep/Ali ve annesi geldi.

A. MUTLU : Z/A :“Okula gidiyoruz. Okulu seviyorum. Burada çok eğleniyoruz.”

B. ÜZGÜN : Z/A: “Okula gidiyoruz. Okulu sevmiyorum. Annemi özlüyorum. Gitmeee Anne!”

EK AÇIKLAMALAR D.

ÇOCUKLARIN OLUMSUZ DUYGULARIYLA BAŞ ETME ÖLÇEĞİ

EK D. 4. ÇOCUKLARIN OLUMSUZ DUYGULARIYLA BAŞ ETME ÖLÇEĞİ

- Aşağıda günlük yaşamınızda, çocuğunuzla ilişkilerinizde karşılaşılabileceğiniz bazı durumlar maddeler halinde verilmiştir. Her durumun altına da anne-baba olarak gösterebileceğiniz bazı davranışlar sıralanmıştır.
- Lütfen bu davranışların her birini ne kadar sıklıkla yaptığınızı belirtiniz. Örneğin, birinci maddede belirtilen durumla ilgili olarak 6 davranış seçeneğinin herbirini ne sıklıkla yaptığınızı 1’den 5’e kadar sayılardan uygun olanı daire içine alarak belirtiniz. Böylece her bir durumla ilgili 6 davranış için de cevap vermiş olacaksınız.
- Eğer çocuğunuzun daha önce böyle bir durumla karşılaşmadığını düşünüyorsanız, “böyle olsaydı ne yapardım” diye düşünerek yanıtlayınız.

1	2	3	4	5
Hiç Böyle Yapmam	Nadiren Böyle Yaparım	Belki Böyle Yaparım	Büyük Olasılıkla Böyle Yaparım	Kesinlikle Böyle Yaparım

1) Eğer çocuğum hastalandığı ya da bir yerini incittiği için arkadaşının doğum günü partisine veya oyun davetine gidemiyorsa ve bundan dolayı öfkeli olursa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kesinlikle böyle yaparım
a) Çocuğumu sakinleşmesi için odasına gönderirim.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma kızarım.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma arkadaşları ile birlikte olabileceği başka yollar düşünmesi için yardımcı olurum (örneğin, bazı arkadaşlarını partiden sonra davet edebilir).	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma partiyi kaçırmayı büyütmemesini söylerim.	1	2	3	4	5

EK AÇIKLAMALAR E.

ETİK KURUL İZNİ

EK E. 5. ETİK KURUL İZNİ

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 29.04.2020
TOPLANTI NO : 2020/05

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 12:

13/03/2020 tarihli Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN'ın Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN'ın danışmanlığında yürütülen **“Çocukların Duygu Tanıma Becerilerinin Babaların Babalık Rolü Algıları ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Bağlamında İncelenmesi”** konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

EK AÇIKLAMALAR F.

MEB İZNİ

EK F. 6. MEB İZNİ

T.C.
KARABÜK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-44653020-604.02-22344813
Konu : Tez Çalışması

15.03.2021

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

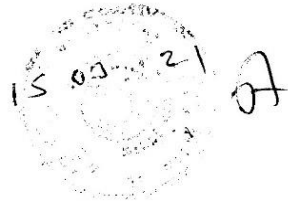
İlgi : a)05.01.2021 tarihli ve E-27105693-622.03.398 (21917410) sayılı yazınız.
b)Valilik Makamının 15.03.2021 tarihli ve E-44653020-20-22318310 sayılı Oluru.
c)Okul Öncesi Komisyon Kararı.

İlgi (a)'da kayıtlı yazınız ile Müdürlüğümüze bağlı resmi bağımsız anaokulu, özel bağımsız anaokulu, özel anasınıfı ve resmi anasınıfı öğrenci ile öğrenci velilerine yönelik Üniversiteniz Eğitim Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Büşra ÜNLÜ'nün, Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN danışmanlığında yürüttüğü "Çocukların Duygu Tanıma Becerilerinin Babaların Babalık Rolü Algıları ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Bağlamında İncelenmesi" konulu tez çalışması yapma isteği belirtilmiş olup; Valilik Makamının İlgi (b)'de kayıtlı onayı ile uygun görülmüştür.

İlgi (b)'de kayıtlı Valilik Oluru ve İlgi (c)'de kayıtlı Okul Öncesi Komisyon Kararı ile uygun görülen anket çalışmasının, okul müdürlüklerinin sorumluluğunda, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla gönüllülük esasına göre uygulanması, uygulamalarda sadece mühürlü anket sorularının kullanılması, araştırma sonucu düzenlenecek özet raporun araştırmaların tamamlanmasından sonra en geç iki hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesini arz ederim.

Nevzat AKBAŞ
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1- Yazı ve Ekleri (35 Sayfa)
2- Valilik Oluru (1 Sayfa)
3- İlgi (c) Yazı (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Ergenekon Mahallesi Atatürk Bulvarı No:6 Kat 4 no:412
Merkez/Karabük
Telefon No : 0 (370) 412 22 80
E-Posta: telbis78@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Feray KAHİR
Unvan : Memur
Faks:3704242333
İnternet Adresi: <http://karabuk.meb.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9d5e-382f-3f91-b05b-9089 kodu ile teyit edilebilir.

EK AÇIKLAMALAR G.
ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

EK G. 7. ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başa Çıkma Ölçeği

Gelen Kutusu

Başak Karslıgil

Siz ve Bilge Selçuk kişisine

12 Ara 2019

...

Altan, Yagmurlu, Yavuz, 2012
PDF - 234 KB

CCNES Turkc
DOCX - 31 KB

📎 6 ek (6,6 MB)

Merhaba Büşra Hanım,

Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başa Çıkma Ölçeği'ni, ölçeğin puanlama bilgilerini ve daha önce kullanıldığı makaleleri ekte bulabilirsiniz.

Ölçeğin referans bilgileri aşağıdaki gibidir:

Yagmurlu, B., & Altan, Ö. (2010). Maternal Socialization and Child Temperament as Predictors of Emotion Regulation in Turkish Preschoolers. *Infant and Child Development*, 19, 275-296.

İyi çalışmalar dilerim.

Şekil Ek G. 7. 1. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Kullanım İzni

Gelen Kutusu

YK **Yasar kuzucu** 29 Ara 2019
Siz kişisine ...

 BABALIK ROLÜ A... DOC - 73 KB **BABALIK ROLÜ A...** DOC - 35 KB

📎 2 ek (109 KB)

Büşra biraz geciktim, açıklama ve maddeler ekli dosyada başarılar dilerim.

Yasar Kuzucu
Doç. Dr.
Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı,
09100, Aydın, TURKIYE

Yasar Kuzucu
Associate Prof.
Adnan Menderes University, Faculty of Education,
Guidance and Psychological Counseling Program
09100, Aydın, TURKEY

Phone: [+90 256 214 20 23](tel:+902562142023) - [1561](tel:+902562141561)
Fax: [+90 256 214 10 61](tel:+902562141061)

...

Şekil Ek G. 7. 2. Babalık Rolü Algı Ölçeği Kullanım İzni

Gelen Kutusu

SK **Sukran Kilic** 13 Mar 2020
Siz kişisine ...

 Dr.Şükran KILIÇ_... PDF - 203 KB **DUYGULARI ANL...** DOC - 137 KB

📎 2 ek (340 KB)

Büşra Balık < >, 13 Mar 2020
Cum, [14:46](#) tarihinde şunu yazdı:

Merhaba Şükran hocam,

İzin için doldurduğum belge ektedir, gecikme için özür dilerim. Anlayışınıza sığınarak bugün yollamanız mümkün müdür acaba?

İyi günler
[iOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

...

Şekil Ek G. 7. 3. Denham Duygu Anlama Testi

EK AÇIKLAMALAR H.

BABA KATILIM FORMU

EK H. 8. BABA KATILIM FORMU

Sayın Katılımcımız;

Katılacağınız bu çalışma, Çocukların Duygu Tanıma Becerilerinin Babaların Babalık Rolü Algıları ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Bağlamında İncelenmesi” adıyla, Büşra ÜNLÜ tarafından 04/01/2021-18/06/2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın elde edilen veriler ışığında, babaların babalık rolü algısının, sergiledikleri duygu sosyalleştirme davranışları anlamlı bir ilişki olup olmadığı ve bu ilişkinin çocuğun duygu tanıma becerisini yordaması öngörülmüştür.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Karabük ili ve ilçelerinde eğitim öğretime devam eden resmi/özel okul öncesi eğitim kurumları ve ilköğretimler bünyesinde bulunan anasınıfları

Araştırma Uygulaması: Demografik Bilgi Formu, Babalık Rolü Algı Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başa Çıkma Ölçeği şeklindedir. Ölçekler sınıf öğretmeni aracılığıyla sizlere ulaştırılacaktır.

Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla.

Araştırmacı : Büşra ÜNLÜ

İletişim bilgileri : Adres: Mehmet Akif İlkokulu

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

...../...../.....

İsim-

Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK AÇIKLAMALAR I.

VELİ ONAM FORMU

EK I. 9. VELİ ONAM FORMU

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Çocukların Duygu Tanıma Becerilerinin Babaların Babalık Rolü Algıları Ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Bağlamında İncelenmesi” adıyla, 04/01/2021- 18/06/2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın elde edilen veriler ışığında, babaların babalık rolü algısının, sergiledikleri duygu sosyalleştirme davranışları anlamlı bir ilişki olup olmadığı ve bu ilişkinin çocuğun duygu tanıma becerisini yordaması öngörülmüştür.

Araştırma Uygulaması: Denham Duygu Anlama Testi şeklindedir. Çocuklara uygulanacak Denham Duygu Anlama Testi araştırmacı tarafından, çocuğun devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunda sessiz bir odada çocuğa bireysel olarak uygulanacaktır.

Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Büşra ÜNLÜ

İletişim bilgileri : Adres: Mehmet Akif İlkokulu

***Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.***
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

...../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası:

ÖZGEÇMİŞ

Büşra ÜNLÜ ilk ve orta öğretimini Karabük ili Merkez ilçesinde tamamladı. Karabük 75. Yıl Anadolu Lisesi'nden 2011 yılında mezun olduktan sonra aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2015 yılında mezun olup 2015-2016 eğitim öğretim döneminin ilk yarısında Şehit Mehmet Esen Anaokulu'nda ücretli okul öncesi öğretmenliği yaptı, 2016 sömestr döneminde Karabük İl Milli Eğitim'in Erasmus + projesi ile İtalya'da Okul Öncesi Eğitimde Montessori Yöntemi Eğitimi ve sertifikası aldı. 2016 Şubat ataması ile Şanlıurfa ili Hilvan ilçesi Ülkü İlkokulu'na okul öncesi öğretmeni olarak atandı. Aday öğretmenlik dönemini 2015-2016 Eğitim öğretim yılının ikinci yarısında Karabük Merkez Anayasa İlkokulu'nda yaptı. 2017-2018 Eğitim öğretim yılının ikinci yarısında Şanlıurfa'dan Karabük Yenice Anaokulu'na atandı. Bu esnada Oyun Terapisi Eğitimi ve sertifikası aldı. 2018 yılı Şubat ayından itibaren de Karabük Merkez Mehmet Akif İlkokulu'nda okul öncesi öğretmeni olarak görev yapmaktadır.